

Årsredovisning **2018**

Kramfors kommun

Innehåll

Kommunstyrelsens ordförande	4
Fakta om Kramfors	5
Fem år i sammandrag	5
Organisation	6
Kommunens pengar	7
Förvaltningsberättelse	8
Sammanfattning	9
Måluppfyllelse	19
Viktiga händelser	20
Finansiell analys	23
Drift- och investeringsredovisning	27
Personalredovisning	29
Redovisningsprinciper	31
Ekonomisk sammanställning	34
Resultaträkning	35
Kassaflödesanalys	36
Balansräkning	37
Nothänvisningar Kommunen	38
Nothänvisningar Koncernen	43
Verksamhetsberättelser	45
Bistånds-, arbetsmarknads- och sociala servicenämnden	46
Barn-, kultur- och utbildningsnämnden	50
Miljö- och byggnämnden	53
Kommunstyrelsen	55
Överförmyndarnämnden	58
Revisionsnämnden	60
Bolagen	61
Revisionsberättelse	72

Kommunstyrelsens ordförande

När vi nu summerar 2018 kan vi konstatera att kedjan är bruten. Sedan 2002 har vi klarat balanskravsresultatet varje år. Men 2018 klarar Kramfors kommun inte det. Det medför såväl verksamhetsmässiga som ekonomiska utmaningar på både kort och lång sikt.

Våra två största verksamheter, Barn-, kultur- och utbildningsnämnden (BKU) och Bistånds-, arbetsmarknads- och sociala servicenämnden (BAS), har inte klarat att hålla sig inom beslutad budgetram av flera skäl. Dels därför att intäkterna blivit mindre (skatter och riktade statsstöd), dels därför att kommunen inte lyckats anpassa kostnaderna för verksamheten till den lägre intäktsnivån.

Det negativa resultatet innebär att kommunens redan tidigare svaga finansiella situation blir ännu mer ansträngd. Återställningen av kommunens ekonomiska ställning kommer att kräva gemensamma ansträngningar med effektiviseringar och utveckling av såväl verksamheten som ekonomin. Här blir det centralt att vi på kort sikt bromsar det ekonomiska utflödet och uppnår en budget i balans snarast möjligt. På lång sikt måste kostnadseffektiviseringar genomföras, så att kommunen visar positiva resultat och vår finansiella situation blir stabil och långsiktigt hållbar i såväl goda som mindre goda tider.

Viktigt är dock att komma ihåg att våra medarbetare utför ett värdefullt arbete inom sektorer som är av stor betydelse för kommunen – för vårt gemensamma samhällsbygge och för alla medborgare i hela kommunen.

Förra årets årsredovisning inledde jag med följande text:

”I samband med budgetbeslutet i juni 2017, stärkta av befolkningsökningen året innan, beslutade vi om ett befolkningsmål för kommunen

... att vi tillsammans med lokala näringslivet samt regional och nationell nivå skapar livskraft i och för hela vår kommun. Kopplat till vår Vision 2031 har vi därför formulerat ett befolkningsmål: Kramfors kommun ska ha minst 20 000 invånare år 2031.”

Då detta inte bara är en from förhoppning formulerades också följande:

”För att nå detta mål behöver vi en solidarisk tillväxtstrategi för Kramfors kommun. Vi behöver operativa planer som beskriver hur nyutbildade och nyanlända ska attraheras av Kramfors och bosätta sig i kommunen. Och hur befintlig befolkning ska attraheras av utvecklingsmöjligheterna i Kramfors kommun. Tillgången på arbete, bostäder, utbildningsmöjligheter och bra kommunikationer är därför avgörande om vi ska stärka konkurrenskraften och öka befolkningen.”

Målet ligger fast, ambitionen har förstärkts. Genom en solidarisk tillväxtstrategi kan vi attrahera fler människor att söka jobb och bosätta sig i Kramfors. Det ger högre skatteintäkter. Om vi dessutom lyckas genomföra kostnadseffektiviseringar, bör vår finansiella situation bli stabilare.

Vårt fortsatta samhällsbygge ska präglas av höga ambitioner och kvalitetskrav när det gäller hållbarhet, jämställdhet och kultur. Ambitioner som ska forma en kreativ, solidarisk och modern framtid.

Tillsammans har vi mod att skapa livskraft – i hela vår kommun!

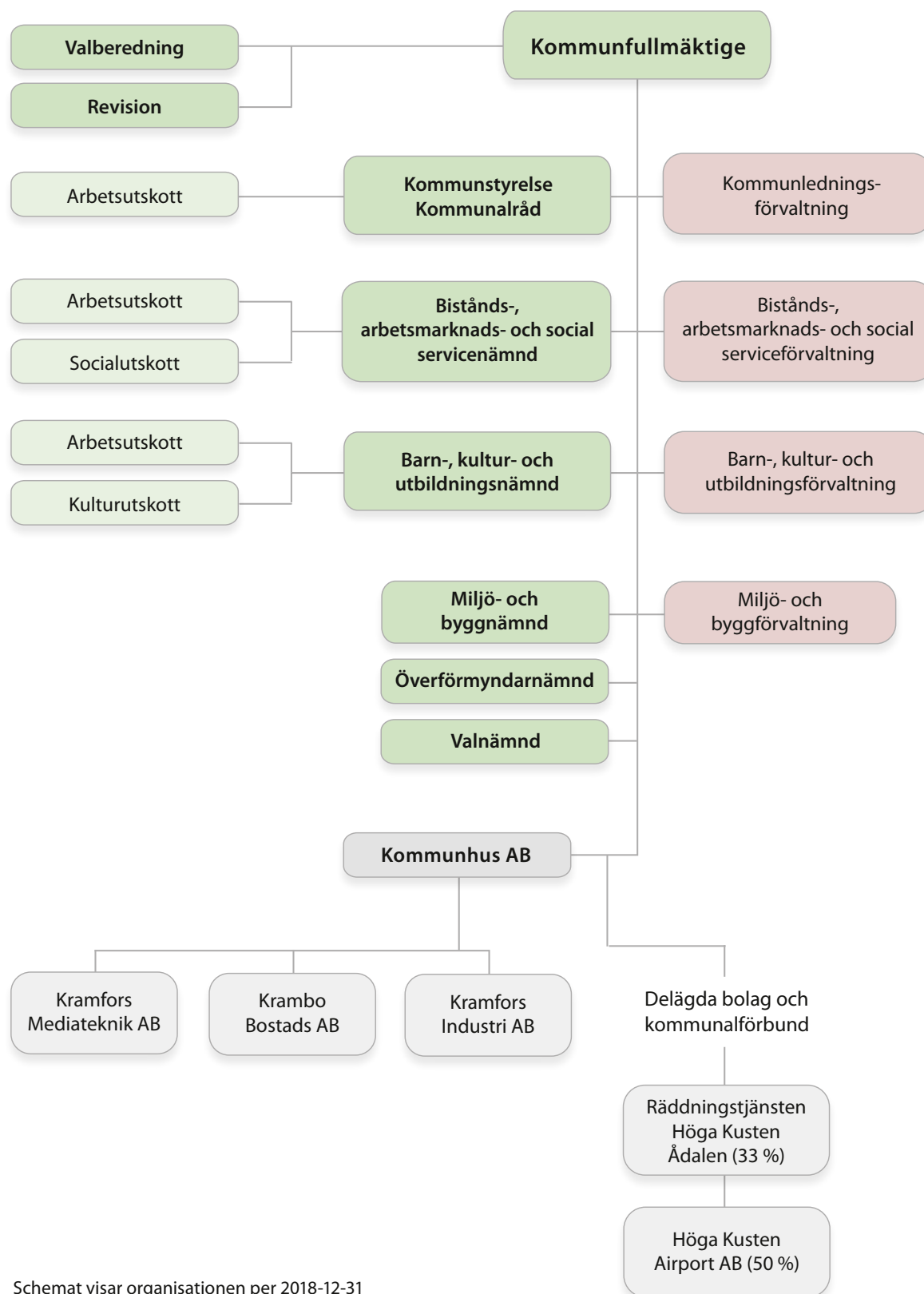
Jan Sablén (S)
Kommunstyrelsens ordförande

Fem år i sammandrag

	2014	2015	2016	2017	2018
Antal kommuninvånare	18 435	18 359	18 681	18 610	18 423
Kommunen					
Skatte- och utjämningsbidrag, mnkr	1 058	1 094	1 128	1 215	1 200
Nettokostnader i procent av skatter och utjämnung	98,4	97,7	98,8	97,4	104,5
Finansnetto, mnkr	-1,8	-2,9	0,2	0,0	1,6
Årets resultat, mnkr	15	22	13	32	-52
Eget kapital, mnkr	330	336	349	380	328
Eget kapital, kr/kommuninvånare	17 877	18 276	18 666	20 438	17 823
Låneskuld, kr/kommuninvånare	4 767	4 786	4 704	4 722	6 941
Soliditet, %	39,0	38,8	38,3	41,4	35,0
Antal tillsvidareanställda	1 568	1 629	1 655	1 701	1 663
Personalkostnader	823	861	936	987	1013
Koncernen					
Årets resultat, mnkr	-2	23	23	37	-54
Eget kapital, mnkr	368	381	406	444	421
Soliditet, %	22	22	22	24	22
Antal tillsvidareanställda	1 751	1 818	1 855	1 887	1 847
Skattesats (%)					
Kramfors kommun	23,14	23,14	23,14	23,14	23,14
Västernorrlands läns landsting	10,69	10,69	11,29	11,29	11,29
Begravningsavgift, genomsnitt *	0,42	0,41	0,39	0,25	0,25
Medlemsavgift Svenska kyrkan, genomsnitt	1,37	1,39	1,38	1,38	1,38
Totalt	35,62	35,63	36,21	36,06	36,06

* Begravningsavgiften är från och med 2017 lika över hela landet.

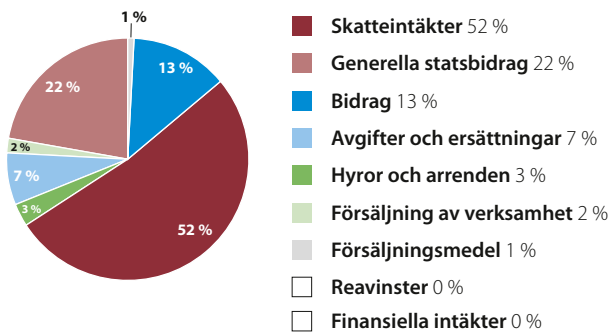
Organisation

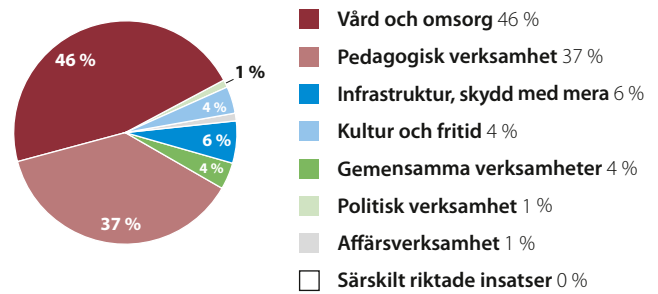
Schemat visar organisationen per 2018-12-31

Kommunens pengar

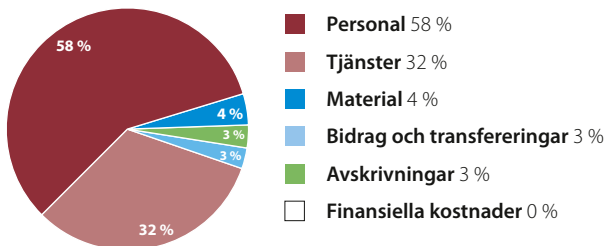
Kommunens pengar kommer från

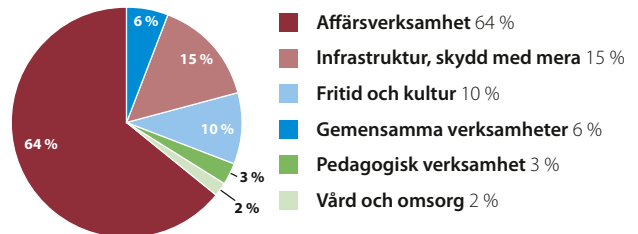
Drift

Kommunens pengar används till

Investeringar

Förvaltningsberättelse

Förvaltningsberättelse

Sammanfattning

Kommunens övergripande mål beslutas av kommunfullmäktige och anger kommunens politiska målbild. Denna årsredovisning bedömer Kramfors resultat 2018 för såväl verksamhetsmål som ekonomi. De verksamhetsmässiga målen uppfylldes till stor del, medan det ekonomiska målet inte uppnåddes. Det betyder att det samlade resultatet var att kommunens mål för god ekonomisk hushållning inte uppfylldes.

Det negativa resultatet på 52 mnkr uppfyllde inte kommunfullmäktiges mål. Kramfors kommun har under ett antal år haft en ekonomiskt ansträngd situation. Stor skuldsättning, låg soliditet, hög skattesats och en minskad befolkning är beståndsdelar i den utmanande situationen. Årets negativa resultat förstärker den ansträngda bilden och Kommunstyrelsen ser allvarligt på situationen, både för kommunen totalt och för att nämnderna inte klarar att bedriva sin verksamhet inom tilldelad budgetram. Årets negativa resultat beror på många faktorer. BAS- och BKU-nämnderna hade stora negativa budgetavvikelser. En övergripande anledning var att kommunens kärnverksamheter inte har hunnit anpassa sig efter de stora ekonomiska och verksamhetsmässiga omställningar som de senaste årens drastiskt minskade volymer av nyanlända inneburit. Med anledning av det anser Kommunstyrelsen att det finns synnerliga skäl till att en reglering av 2018 års negativa balanskravsresultat inte ska göras.

Verksamheterna levererade överlag väl. Även om det fortfarande finns utrymme för förbättringar, gav medarbetarnas insatser generellt medborgarna god service. Måluppfyllelsen av kommunfullmäktiges verksamhetsmål låg i huvudsak på en god nivå och visade till stora delar en bra utveckling.

Omvärldsanalys

Kramfors lokala förutsättningar

Strukturförändringar i näringslivet har i flera decennier påverkat Kramfors. Investeringar och produktionsökning leder inte längre självklart till fler arbetstillfällen. Befolkningsminskningen har varit nära 1 procent per år sett över en längre tid. De senaste åren har befolkningsminskningen avtagit. År 2016 uppvisade kommunen för första gången på länge en positiv befolkningsutveckling. Utfallet 2016 skulle ha varit negativt utan tillskottet från nettoinvandringen.

Redan 2017 återkom den negativa befolkningsutvecklingen och den fortsatte 2018, då befolkningen minskade med 187 personer. Det berodde på att födelsesiffrorna var negativa, det vill säga att antalet döda var större än antalet födda. Även inflyttningen från andra delar av landet var negativ. Det var alltså fler människor som flyttade till andra delar av landet än som flyttade in. Däremot var inflyttningsnettot från andra länder positivt. Befolkningsminskningen hade varit större om inte nettoinvandringen varit positiv.

När det gäller utflyttning, är det framför allt ungdomar och människor i arbetsför ålder som flyttar. Det leder till skevheter i befolkningsstrukturen. Kramfors har ett stort underskott på personer i åldern 20–40 år jämfört med riket och ett kraftigt överskott i de äldre åldersgrupperna.

De senaste åren kan ett glädjande trendbrott skönjas när det gäller åldersgruppen 20–40 år. Gruppens andel av befolkningen har sakta ökat. I absoluta tal har antalet 20–40-åringar ökat från 3 307 personer 2010 till 3 485 år 2018. Att den gruppen nu utgör en större del av befolkningen kan påverka födelsetalen positivt de kommande åren.

Den gamla industri- och brukskulturen har medfört att en relativt låg andel av befolkningen har fortsatt till högre utbildning. Eftergymnasiala studier är klart mindre vanligt än riksgenomsnittet. Det är inget bra utgångsläge, eftersom många yrken kräver längre teoretisk utbildning.

Dagens arbetsmarknad i Kramfors har sina rötter i den strukturella omvandlingen av skogsindustrin, som inleddes bland annat när SCA bildades i spåren efter Kreugerkraschen på 1930-talet. Trots nedläggningar och strukturförändringar har den industriella produktionsvolymen ökat, medan arbetstillfällena i de traditionella basnäringarna drastiskt minskat. Till viss del har det kompenseras av dels en framväxande småindustri och nya företag i andra branscher än skog, trä och papper, dels den offentliga sektorns tillväxt under några decennier från 1900-talets mitt.

Ansträngningarna under flera decennier att bredda näringslivet och stimulera tjänstesektorn har i många stycken varit framgångsrika. Kramfors är en företags-tät kommun. Det är bra inför framtiden att stora strukturella grepp redan är tagna.

För att ytterligare förbättra möjligheterna till arbete och studier har kommunen i flera år arbetat för att ta tillvara möjligheterna som Ådals- och Botniabanan kan ge. Kramfors ligger mitt i ett möjligt funktionellt arbetsmarknadsområde mellan Sundsvall och Örnsköldsvik. Speciellt norrut har tidsavstånden förkortats avsevärt. Det gäller även mot Umeå, som med tåg kan nås på 1,5 timmar. Möjligheten till distansstudier vid Umeå universitet öppnas som ett komplement till Mittuniversitetet söderut.

Ekonomiska förutsättningar

Den högkonjunktur som Sverige under flera år befunnit sig i är på väg in i en avmattningsfas. SKL (Sveriges Kommuner och Landsting) bedömer att toppen på högkonjunkturen nu har passerats. SKL beräknar att tillväxten av BNP dämpas rejält och 2019 och 2020 stannar på cirka 1 procent. Det kan jämföras med de föregående fem åren, då BNP-tillväxten i genomsnitt var knappt 3 procent.

Tillväxten i omvärlden är fortsatt god, vilket gynnar svensk export och ekonomisk utveckling, men den bedöms växla ner till ett långsammare tempo de närmsta åren. Den inhemska efterfrågan har under några år visat god utveckling, bland annat beroende på höga nivåer av bostadsbyggande. Efterfrågan beräknas försvagas, och en signifikant faktor är att bostadsbyggandet mattas av. Sammantaget innebär det att svensk BNP växer något långsammare. Högkonjunkturen avtar 2019 och resursutnyttjandet i svensk ekonomi fortsätter minska. Antalet arbetade

timmar förväntas visa en marginell ökning 2019, vilket medför att det sker en snabb uppbromsning av skatteunderlagstillväxten. Tillväxten av skatteunderlaget bedöms bli 2,9 procent, vilket kan jämföras med 4,5 respektive 3,6 procent 2017 och 2018. Det innebär att ett betydande glapp riskerar att uppstå mellan den svenska kommunsektorns intäkter och de kraftigt växande behov av skola, vård och omsorg som den snabba befolkningsutvecklingen för med sig.

Några betydelsefulla delar av världsekonomin, USA, Kina och Tyskland, bedöms 2019 visa en inbromsning. Den globala världsekonomin har några osäkerhetsfaktorer som kan påverka utvecklingen. Exempelvis kan ett avtalslöst brexit och upp-trappning av handelskonflikter mellan USA och stora delar av världen påverka tillväxten.

Den goda globala utvecklingen har påverkat Sverige gynnsamt, och svensk export har växt starkt. Den svagare efterfrågan från utlandet påverkar nu den inhemska tillväxten negativt. Svensk ekonomi har under några år växt i god takt. Den förväntas dock de närmaste åren återgå till en historiskt mer normal, lägre nivå. Det innebär också att utvecklingen av skatteunderlaget avtar. Den globala demografiska utmaningen, med exempelvis en ökad andel äldre befolkning, förväntas innebära ökad kostnadsutveckling i offentlig verksamhet och svårigheter att rekrytera tillräckligt med personal.

Kramfors delar de nationella utmaningarna med minskad tillväxttakt på skatteunderlaget och ökade kostnader för en högre andel äldre personer samt en förväntad ökning av barn och elever. Utmaningarna i verksamheterna innebär att arbetet med ständiga effektiviseringar behöver vara framgångsrikt för att kommunen ska klara god ekonomisk hushållning enligt kommunallagen. En central del i de framtida utmaningarna är kompetensförsörjning. Kramfors har stora pensionsavgångar de kommande åren, och i hela landet råder konkurrens om kompetent personal. Problematiken är generell, men exempelvis för vårdyrken och pedagogisk personal finns stora utmaningar. Ett annat viktigt område är de nyanlända. Antalet har minskat och det finns en utmaning i att verksamhetsmässigt och ekonomiskt effektivt ställa om verksamheten till förändringen. En annan central uppgift är att de nyanlända integreras väl i samhället och tar sig ut på arbetsmarknaden.

Nämndernas verksamhet

Barn-, kultur- och utbildningsnämnden bedömer att nämndmålen för det kommunövergripande målet nöjda medborgare och kunder delvis uppfylldes. Nämndens mål handlade om att utveckla samverkansformer med elever, vårdnadshavare och medborgare. Nämndens mål om god kvalitet anses vara nått. Där arbetade nämnden med att skapa trygghet, trivsel och arbetsro. En viktig indikator för målet uppnåddes, nämligen att alla elever ska nå målen i alla ämnen. Där var kommunens elever näst bäst i Väster-norrland med en uppnåendegrad på 73,4 procent för kommunala skolor. Genomsnittet i länet låg på 68,9 procent.

Målen som hör ihop med attraktiv arbetsgivare anses vara nådda, eftersom förvaltningens medarbetare hade ett gott resultat gällande motivation och bedömning av styrning. Sjukfrånvaron var också lägre än för kommunen i genomsnitt. Nämndmålen för god ekonomisk hushållning uppnåddes inte.

Efter några år med många nyanlända minskade istället antalet. Det gjorde det nödvändigt att anpassa såväl verksamhet som ekonomi. Processen fortsätter kommande år. Samtidigt ökar andelen yngre barn, och nämnden måste därför planera för en utbyggnad av förskolan. Ytterligare förskoleavdelningar öppnades bland annat på Sandö.

BKU:s verksamhetsområden har påbörjat digitaliseringsresan. I gymnasiet och grundskolan har alla elever var sin digital enhet. Även det digitala stödet i form av verksamhetssystem som underlättar den administrativa bördan för pedagogerna tog ett kliv närmare verkställighet. *Concure* (kommunens eget system utvecklat på Ådalsskolan) öppnades för gymnasiet, och grundskolan börjar provköra systemet våren 2019.

Bistånds-, arbetsmarknads- och sociala service-nämnden uppnådde 6 av 10 mål. Målen för det kommunövergripande målet nöjda medborgare uppnåddes. Nämndens mål handlade om brukarnöjdhet och inflytande. Målen för god kvalitet nåddes delvis, men målet som handlar om stöd och insatser på hemmaplan, så att barn kan bo kvar i sin familj, uppfylldes inte. Skälet var det höga antalet placeringar och att nämnden på grund av det ekonomiska läget beslöt att utveckla familjeteamet och andra öppna insatser.

Målen för attraktiv arbetsgivare nåddes delvis; sjuktalet sjönk men var fortfarande högt. Målen för god ekonomisk hushållning nåddes. Dock hade nämnden inte en budget i balans.

Året präglades av stora ekonomiska utmaningar, vilket bland annat innebar beslut om att utveckla verksamheter och tjänster på integrationsområdet, säga upp avtalet med Mittuniversitetet om programmet för möbel- och byggnadshantverk samt utveckla familjeteamet.

Trycket på socialtjänstens individ- och familjeomsorg var osedvanligt högt, vilket bland annat resulterade i fler placeringsbeslut för både barn och vuxna. Samma trend fanns i länet och nationellt och innebar mycket stora kostnadsökningar. Samtidigt var det svårt att rekrytera socionomer, vilket fick till följd att konsulter anlätades både för att göra utredningar och för att jobba med verkställda insatser.

Området ensamkommande barn genomförde en stor omställning med anledning av att mottagandet näst intill upphört. HVB-hem och stödboende i Bollstabruk utveckledes, vilket innebär att verksamhet för ensamkommande barn nu endast bedrivs i centrala Kramfors.

Nämnden beslutade om en strategisk handlingsplan med konkreta aktiviteter för att utveckla digitaliseringen och införa mer välfärdsteknik. Smarta lösningar med välfärdsteknik gör vardagen enklare och tryggare för medborgarna och gör att personalresurser kan användas mer effektivt.

Förvaltningen fortsätter se över kostnaderna för att hitta ytterligare åtgärder för att så snabbt som möjligt komma i balans, i enlighet med det uppdrag som nämnden gett. Arbetet fortsätter som en viktig del i processen kring budget och uppföljning av 2019 års verksamhet och ekonomi.

Kommunstyrelsens verksamhetsplan innehöll 10 nämndmål. Av målen knutna till det kommunövergripande målet nöjda medborgare och kunder bedöms 2 delvis ha uppnåtts. De handlade om att bidra till ett fortsatt samhällsbygge och att ta aktiv del i regionens utveckling genom samverkan. Det tredje målet, att främja goda levnadsvanor inom området god och jämlik hälsa, uppnåddes inte.

Nämndmålen för det övergripande målet god kvalitet nåddes. I området attraktiv arbetsgivare nåddes inte målen. Resultatnivån på 3 av 4 indikatorer uppnåddes inte. Dock var förvaltningens sjukfrånvaro låg i jämförelse med kommunsnittet. Nämndmålen för god ekonomisk hushållning nåddes delvis. Nämnden höll budgeten. Däremot var avtalstroheten lägre än målet.

Kommunstyrelsens verksamhetsår kom i mycket att präglas av att det var valår. Årets val genomfördes enligt fastställda rutiner och nya lagkrav, vilket bland annat innebar att samtliga röstmottagare fick genomgå utbildning. Den genomfördes under fyra kvällar. Kommunen hade 5 förtida röstmottagningsställen och 14 vallokaler.

För nämndadministrationen innebar valåret och en ny mandatperiod extraarbete som är speciellt för just övergångsperioden. Nämndadministrationen ansvarade bland annat för att boka utbildningar med den grundläggande kunskap som de nyvalda behöver. Val av nya nämnder innebar också extra arbete för att uppdatera olika administrativa system.

Kramfors har under tre år arbetat med stärkt lokal attraktionskraft i projektet *Framtidsbygget* som avslutades 2018. Målen var att tillsammans bygga attraktionskraft inifrån och att forma samhällen som växer utifrån sina förutsättningar.

I *Framtidsbygget* genomfördes aktiviteter för att påverka invånarnas inställning och attityd till den egna kommunen. Ambassadörsnätverket utökades från 30 till 250 deltagare och i värdsutbildningen deltog 300 tjänstepersoner från kommunorganisationen.

Kramfors kundtjänst kom vid årets mätning på en hedrande fjärde plats i riket när det gällde bemötande och service. Arbetet med att utveckla kundtjänsten fortsätter. Kundtjänsten samarbetade med tekniska avdelningen för att fler frågor ska kunna besvaras av kundtjänsten och därmed underlätta för kärnverksamheten.

Ett stort antal aktiviteter för att skapa förutsättningar för ett utvecklat näringsliv genomfördes. Höga Kusten Företagsmässan hade premiär våren 2018 med ett stort antal utställare från både Kramfors och Sollefteå kommuner. Uppföljningen gav gott resultat; utställarna var mycket nöjda och i och med att arrangemanget överträffade förväntningarna permanentas evenemanget.

Satsningar i besöksnäringen genomfördes för att öka attraktionskraften och skapa bättre förutsättningar för entreprenörer att starta nya näringar. Sträckan längs Ångermanälven från Sandöbron och Sandslån har en intressant och genuin historia med bland annat häxprocesser, sågverksindustri och Ådalen 31, vilket fångades upp i besöksnäringens projektet *En resa i tid och rum*.

Miljö- och byggnämnden hade sitt sista möte i december 2018. Från januari 2019 är det Kommunstyrelsen som tar beslut och ansvarar för frågorna.

Miljö- och byggnämnden hade 3 egna mål för det kommunövergripande målet god kvalitet. Av dem nåddes 2. Målet om överprövade beslut uppfylldes

med stor marginal. Ett av målen om kompetensutveckling nåddes. Beslutet om köpstopp i kommunen ledde till att vissa utbildningar inte kunde genomföras.

Utöver handläggning av vanligt förekommande ärenden lämnades bygglov för ytterligare ett flerbostadshus i centrala Kramfors. Miljö- och byggnämnden klarade sin budgetram.

Överförmyndarnämnden hade 4 mål i enlighet med fullmäktiges övergripande mål. Av dem nåddes 2 helt.

Målet om att ställföreträdarna ska känna sig trygga i sina uppdrag uppnåddes. Nämnden nådde även målet med effektiv granskning. Alla årsräkningar var granskade och arvoderade redan i slutet av augusti. Målet med god tillgänglighet uppnåddes inte helt, eftersom det fanns två ärenden där ingen ställföreträdare kunde erbjudas inom angiven tid. Målet om en budget i balans nåddes.

Verksamhet i kommunala bolag och kommunalförbund – den kommunala koncernen

Den kommunala koncernen består av en legal koncern med ett helägt moderbolag, Kommunhus, som i sin tur helt äger bostadsbolaget Krambo, industrifastighetsbolaget KIAB och stadsnätsbolaget Mediateknik. Utöver de helägda bolagen har kommunen ett hälftenägande av Höga Kusten Airport tillsammans med Sollefteå kommun. Räddningstjänsten bedrivs i ett kommunalförbund med Sollefteå och Härnösand. Räddningsförbundet tas in till cirka 33 procent i kommunens koncernredovisning.

Krambo äger fastigheter för bostadsändamål. Bolaget har även lokaler som ingår i fastigheterna och äger huvuddelen av de verksamhetslokaler som kommunen använder. År 2018 var på många sätt speciellt. Hela året ägnades åt att planera och genomföra en delning, fission, av Krambo Bostads AB. Bolaget delades upp i ett allmännyttigt bostadsbolag med företrädesvis bostadsfastigheter och ett lokalfastighetsföretag med kommunala och kommersiella verksamhetsfastigheter. Verksamhetsfastigheterna läggs i det befintliga bolaget KIAB som, när delningsprocessen är klar, namnändras till Kramfast AB. Bostadsfastigheterna läggs i ett nybildat bolag som ska heta Krambo AB. Syftet med delningen är bland annat att renodla allmännyttans verksamhet. Det finns ett stort värde i diskussioner och förhandlingar med Hyresgästföreningen och de boende att kunna fokusera på kärnverksamheten. Det finns

även ett stort värde i att verksamhetsfastigheternas ekonomi särskiljs i ett eget bokslut. Delningsprocessen har föregåtts av ett stort antal beslut, både i bolagskoncernens styrelser och på ägarnivå. Bland annat har bolagsordningarna skrivits om för att passa de nya bolagens inriktning och behov.

I oktober gick startskottet för nybygget Monarken på Kungsgatan. Bygget framskrider enligt planerna och inflyttningen är beräknad till den 1 november 2019. De 24 lägenheterna ligger ute för bokning på Krambos hemsida och intresset är glädjande stort. Det gynnsamma ränteläget och den fortsatt relativt låga vakansgraden gjorde det möjligt att hålla en hög ambitionsnivå när det gällde underhållet. Stora projekt såsom balkongrenoveringar, hissar, fasader, tak, stammar och markarbeten genomfördes. Det finns tecken på en viss avmattning när det gäller efterfrågan på lägenheter, och Migrationsverket har lämnat både anläggningsboenden och vissa lägenheter. Sammantaget var 2018 ett bra år med ett fortsatt bra kassafflöde, trots en historiskt svår vinter med fördubblade kostnader för vinterväghållning.

Mediateknik bygger och förvaltar data- och telekommunikationsnät samt upplåter näten på marknadsmässiga villkor. Bolaget förväntas medverka i utbyggnaden av bredbandsnätet. Till en del kan det göras via bidrag, men delar måste finansieras via avgifter eller den kommunala budgeten. Under året

gjordes stora investeringar i stadsnätet och många hushåll anslöts till fibernätet. Trots det saknar fortfarande många hushåll i kommunen bra uppkoppling och behovet av utbyggnad är fortfarande stort. Både kommersiella och bidragsfinansierade projekt pågick. Klockestrand, Bollstabruk, Angsta och Styrnäs var några av orterna där arbeten bedrevs. Kommunala verksamhetslokaler och hyresfastigheter i områdena anslöts till fiber. Vid halvårsskiftet beviljades ännu ett bidragsprojekt via Jordbruksverket i Bjärträ med omnejd, vilket ger möjlighet att bygga fiber till hushållen. Under hösten gjordes nya bidragsansökningar och för dem kommer länsstyrelsen med besked i början av 2019. Resultatet 2018 uppgick till 5,0 mnkr före bokföringsmässiga avskrivningar.

Kramfors Industri AB, KIAB, ska främja näringslivet i Kramfors kommun genom att medverka till att näringslivets lokalbehov tillgodoses. Bolagets fastighetsförvaltning omfattar fyra industrifastigheter, fem kontorshus och ett förråd. Resultatet för 2018 blev negativt.

Krambo Bostads AB delas upp den 2 januari 2019. Krambo Bostads AB upphör och ett nybildat bolag, Krambo AB, övertar lägenheter, affärslokaler och några vårdboenden. KIAB övertar skolor, förskolor och vårdboenden.

Kommunhuskoncernen uppvisade ett negativt resultat på 1,4 mnkr (+6,2 mnkr 2017).

Styrmodell

Styrningen av kommunen är viktig när man vill skapa en sammanhållen organisation och kunna utnyttja resurserna så effektivt som möjligt. En del i målstyrningen är målkedjan, som beskrivs nedan. En annan viktig del är regelstyrningen som finns i lagar, förordningar och lokalt beslutade styrdokument. Den tredje delen är uppföljningarna, som görs bland annat i årsredovisningen.

Målkedjan

Vision 2031

Tillsammans har vi mod att skapa livskraft – i hela vår kommun

Visionen är en gemensam önskan om hur det ska vara att leva i, bo i och besöka Kramfors kommun i framtiden. Visionen är – tillsammans med viljeinriktningen – ledstjärnan för kommande beslut. Vi kommer att kunna följa vägen mot visionen genom att varje år följa upp arbetet vi gör.

Vi vet att vi når visionen när

- åtta av tio invånare rekommenderar andra att flytta till Kramfors kommun

- sex av tio män och kvinnor upplever att de har insyn och inflytande över Kramfors kommuns verksamhet
- sju av tio män och kvinnor är nöjda med boendemiljön i Kramfors kommun
- alla våra ungdomar känner framtidstro
- åtta av tio ungdomar har gått ut gymnasiet med en examen inom tre år
- våra utsläpp av klimatpåverkande gaser är 20 procent lägre än år 2013
- Kramfors kommuns insatser för att stärka näringslivsklimatet når 4,0 i Svenskt Näringslivs ranking.

Viljeinriktning för mandatperioden

Samtliga nämnder och kommunala bolag ska arbeta med den politiskt antagna viljeinriktningens tre områden kultur, jämställdhet och hållbarhet. De ska genomföra nämndernas och bolagens verksamhetsplaner och arbete, både som perspektiv och i form av konkreta aktiviteter och åtgärder. Nedan redovisas uppföljningen av nyckeltal och arbete i viljeinriktningens områden och det prioriterade området folkhälsa på en övergripande nivå för kommunens verksamheter och för kommunen som geografiskt område verksamhetsåret 2018.

Hållbar utveckling

Definitionen av hållbar utveckling kommer ursprungligen från FN:s rapport (1987) Vår gemensamma framtid:

"Hållbar utveckling är utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov."

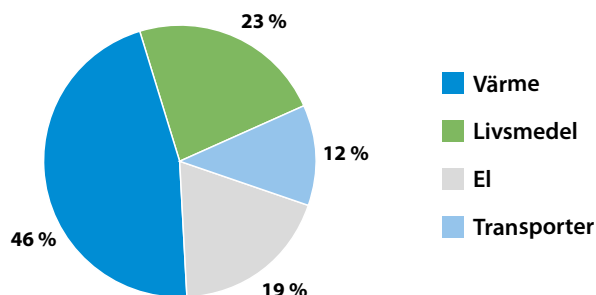
Hållbar utveckling utgår från en helhetssyn på människans och samhällets behov, förutsättningar och utmaningar. Begreppet har traditionellt tre ömsesidigt jämbördiga, integrerade och av varandra beroende dimensioner som innebär att en hållbar utveckling utgörs av social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. I Kramfors används en modell av begreppet hållbarhet som utarbetats på Mittuniversitetet och som inkluderar kultur som en fjärde dimension. En hållbar utveckling ska därmed vara socialt, ekologiskt, kulturellt och ekonomiskt hållbar.

Ekologisk hållbarhet

Växthusgasutsläpp

Växthusgasutsläppen från kommunala verksamheter uppgick till totalt 4 630 ton, med fördelning enligt diagram 1. Den största andelen av utsläppen stod värmeanvändning för med 46 procent, elanvändningen orsakade 23 procent (beräknad på nordisk elmix), transporterna 12 procent och livsmedlen 19 procent. Orsaken till värmeanvändningens stora andel var att relativt stora mängder torv och olja nyttjades som energikällor, vilka båda klassas som fossila.

Växthusgasutsläpp från kommunala verksamheter 2018, %

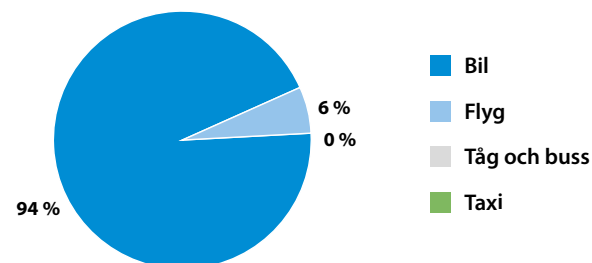

Tjänsteresor

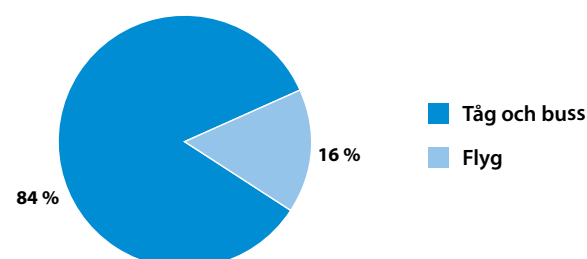
Koldioxidutsläppen från kommunala tjänsteresor uppgick till totalt 552 ton, med fördelning enligt diagram 2. Transporter med bil stod för 94 procent av alla utsläpp (521 ton), flygresor för 6 procent och resor med tåg och buss för så liten del av utsläppen att den inte framgår av diagrammet.

Jämförs resor med tåg och flyg med destination utanför länet, enligt diagram 3 och 4, stod flygresor för 100 procent av utsläppen, men endast för 16 procent av antalet resor. Resor med buss och tåg stod för 0 procent av utsläppen och samtidigt för hela 84 procent av antalet resor. Antalet resor med tåg var 1 647 stycken och med flyg 324.

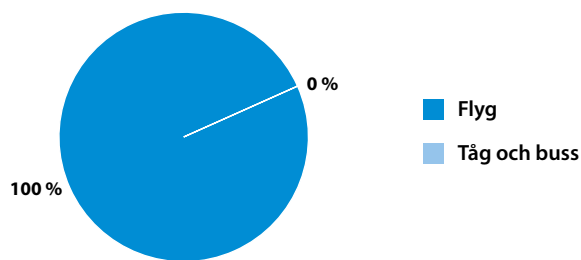
Utsläpp per färdmedel, 2018

Andel resor per färdmedel utanför länet, antal i %

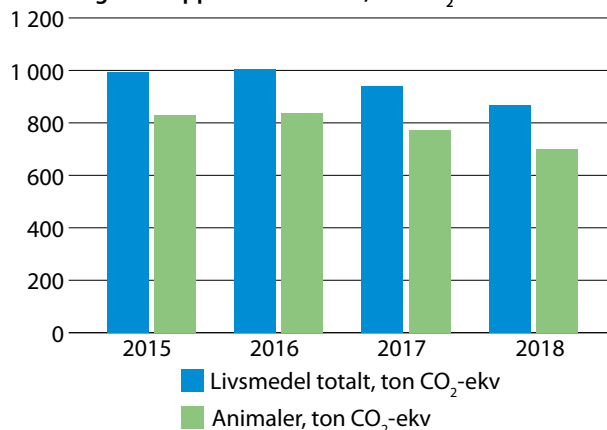
Utsläpp med flyg respektive tåg, andel

Livsmedel

Utsläppen av växthusgaser (CO₂-ekv) från livsmedel uppgick till totalt 866 ton. Av denna summa stod animaliska livsmedel för 81 procent, det vill säga 701 ton CO₂-ekv. Animaliska livsmedel omfattar kött, fisk och mejerivaror, varav köttkonsumtion står för majoriteten av utsläppen. De totala utsläppen minskade med 8 procent jämfört med 2017 och har reducerats med 13 procent sedan 2015. Största minskningen skedde för köttkonsumtionen, vars utsläpp reducerades med 24 procent jämfört med 2017 och med 32 procent sedan 2015.

Växthusgasutsläpp från livsmedel, ton CO₂-ekv

Aktiviteter för ekologisk hållbarhet

Arbetet för en kommundäckande laddinfrastruktur påbörjades, dels i det treåriga projektet *Stolpe in för Stad och Land i Mellersta Norrland* (SiSL) som ska stärka en länsövergripande laddinfrastruktur för elbilar i kommuner och över kommungränser, dels genom att etablera fem laddstationer i egen regi med stöd från Klimatklivet.

Främjande av hållbara resor bland kommunens anställda pågick i projektet *Hållbara resor* som avslutades under den senare delen av året. Där genomfördes kampanjer som till exempel *Vintercyklister*. Flertalet distansmötesrum iordningställdes för vilka projektet bekostade teknisk utrustning, möblemang och tillhörande investeringar.

Den lokala livsmedelsmarknaden *Kramfors skafferi* arrangerades tillsammans med Kramfors Handel för att stärka lokal livsmedelsproduktion och -konsumtion, som är viktiga pusselbitar i omställningen till ett hållbart samhälle.

Kulturell hållbarhet

Kostnad kulturverksamhet, kronor per invånare

En intressant fråga är hur mycket som satsas på kulturen per invånare i landets kommuner. Kramfors kommun befinner sig i mittenskiktet och inga stora förändringar har skett de senaste tre åren: 2016 satsades 1 162 kr, 2017 var det 1 193 kr och 2018 minskade det till 1 176 kr per invånare.

Kulturens andel i budgeten

Kulturens andel av budgeten visar hur den prioriteras i förhållande till andra kommunala utgifter. Av driftskostnaderna 2016 och 2017 gick 2,0 respektive 1,9 procent till kultur och 2018 sjönk andelen ytterligare till 1,8 procent. Förklaringen ligger i att den totala driftskostnaden ökade, samtidigt som driftskostnaden för kulturen minskade något.

Kulturaktiviteter

Programmet för kultur har tre fokusområden: en attraktiv kommun med höga kvalitetskrav på konst och estetik, ett brett och generationsöverskridande kulturutbud samt ett kreativt och nytänkande samhällsklimat. Fokusområden och strategier styr arbetet för kommunens nämnder och förvaltningar.

Att arbeta kunskapshöjande är viktigt för att förverkliga den politiska viljeinriktningen och programmet för kultur. Ett kunskapshöjande projekt om offentlig konst beviljades av Statens konstråd. I det ingår Krambo AB, kommunledningsförvaltningen och produktionsförvaltningen. Genomförandet sker framförallt 2019 och 2020.

Projektet *Besöksnäring i Höga kusten – en resa i tid och rum* tog fart och investeringar gjordes i viktiga kulturmiljöer. Fem författare med anknytning till kommunen fick i uppdrag att beskriva händelser och skeenden i Ådalen. Berättelserna publicerades i en novellsamling som uppmärksammades både lokalt och nationellt.

Arbetet med kommunens nya kulturmiljöplan påbörjades. Kulturmiljöerna inventerades och två medborgardialoger genomfördes.

Kramfors bibliotek tilldelades pengar från Kulturrådets satsning *Stärkta bibliotek*. Med bidraget vill Kulturrådet och regeringen öka utbudet i och tillgängligheten till bibliotek i hela landet.

Kulturskolan upprepade fjolårets succésatsning på en musikfestival. Den hade såväl ett publikt fokus, med konserter, framträdanden och evenemang, som en utbildande del för pedagoger och för barn och unga.

Social hållbarhet

Begreppet social hållbarhet innefattar bland annat god och jämlik hälsa. Enkäten *Hälsa på lika villkor* visade att den självskattade hälsan varierar en hel del mellan kommunerna. Andelen invånare 16–84 år i Kramfors kommun som skattar sin hälsa som god eller mycket god hade inte förändrats i önskvärd riktning. Utvecklingen följer både länets och rikets.

Perioden 2015–2018 varierade andelen som skattade sin hälsa som bra eller mycket bra i kommunerna mellan 55 och 86 procent. Kvinnor skattade sin hälsa lägre än män, även där följer Kramfors utvecklingen i riket.

Indikatorer	2017 Mål	2017 Utfall	2018 Mål	2018 Utfall
Minst 70 % av invånarna mellan 16 och 84 år tycker att de har bra hälsotillstånd.	67	67 kvinnor 61 män 72	70	63 kvinnor 58 män 69
Minst 60 % av invånarna mellan 16 och 84 år är fysiskt aktiva 30 minuter eller mer per dag.	65	61 kvinnor 62 män 60	70	59 ¹

¹ Urvalet till statistiken har ändrats och relevanta tal för gruppen 16–84 år finns inte könsuppdelade.

Folkhälsomyndighetens årliga rapport *Öppna jämförelser i folkhälsa* visar att det finns en viss samvariation mellan självskattad hälsa och kommunernas socioekonomiska förhållanden, som indikerar att ju bättre socioekonomiska förhållanden, desto bättre självskattad hälsa. Mönstret stärks av sambandet mellan självskattad hälsa och utbildningsbakgrund.

Statistiken för fysisk aktivitet visar andelen invånare som var aktiva minst 150 minuter per vecka eller mer. Eftersom man ändrat frågorna kring fysisk aktivitet är resultatet inte helt jämförbart med 2017. En ändring av en indikator föreslås inför nästa rapportering. Generellt kan man säga att spannet för invånare som tränar 150 minuter per vecka eller mer på riksnivå ligger mellan 50 och 75 procent. Även här finns en samvariation med kommunens socioekonomiska förhållanden och utbildningsnivåer.

Hållbart och jämställt arbetsliv

I Kramfors liksom i riket i övrigt är arbetsmarknaden könssegregerad. Kvinno- och mansdominerade yrkesområden organiseras på olika vis och har ofta olika hög status. Fördelningen av obetalt hem- och omsorgsarbete är ojämnt fördelad mellan kvinnor och män, och

kvinnor tar ut merparten av föräldraförsäkringen. Att det finns en koppling mellan kvinnors högre sjuktal och olikheter i krav, villkor och ansvarstagande mellan kvinnor och män på såväl strukturell som organisations- och individnivå är en utgångspunkt för kommunens långsiktiga jämställdhetsarbete. Den sammanlagda sjukfrånvarotiden som andel av den tillgängliga ordinarie arbetstiden var för kvinnor 8,05 procent och för män 4,65 procent.

Sjukfrånvaro i procent	2018
Totalt Kramfors kommun	7,20
Kvinna	8,05
Man	4,65

En jämförande studie mellan två kvinnokodade verksamheter samt två manskodade genomfördes. En förskola och hemtjänst jämfördes med VA-drift och IT-enheten med hjälp av Arbetsmiljöverkets kartläggningsverktyg. Studien visar bland annat att kraven var högre men resurserna mindre i de kvinnokodade verksamheterna, medan kraven var lägre och resurserna större i de manskodade. Resultaten följer således strukturerna i kvinnodominerade och mansdominerade yrkesområden generellt i landet.

Meritvärden i skolan, upplevd trygghet samt utsatthet för kränkningar och trakasserier bland elever

Meritvärdena för pojkar och flickor skiljer sig åt både för högstadie- och gymnasieelever. Flickor har högre betyg än pojkar och långt fler flickor än pojkar uppnår grundläggande behörighet till högre utbildning efter 3 respektive 4 års gymnasiestudier.

Genomsnittsbetyget för flickor höstterminen 2018 var 11,40 och för pojkar 8,50.

En enkätstudie bland högstadieeleverna i kommunen visade att flickor var mer utsatta för kränkningar, trakasserier och/eller diskriminering än pojkar och 80 procent av killarna och 65 procent av tjejerna svarade att de känner sig trygga i skolan.

I både högstadie- och gymnasieskolan pågår arbetet med att öka meritvärdena och tryggheten för eleverna. Gymnasieskolan i Kramfors fortsätter att arbeta med Fatta Mans metodmaterial *Det börjar med mig*. Syftet är att motverka våld, destruktiva maskulinitetsnormer och sprida kunskap om sexuellt samtycke samt öka tryggheten bland unga. Arbetet inleddes 2017 i introduktionsprogrammet på Ådalsskolan. År 2018 introducerades samtliga lärare på Ådalsskolan i metodmaterialet för att de ska utvidga arbetet till fler elever och program.

Metodmaterialet *Machofabriken* presenterades för rektorer i högstadieskolorna och särskolan. Materialet ska öka jämställdheten, förebygga våld och förändra negativa och begränsande normer med särskilt fokus på maskulinitet. Beslut togs av ett antal rektorer att inleda arbetet 2019.

Exempel på kommunens hållbarhetsarbete – kostenheten

Kostenheten har i många år arbetat systematiskt med att minska miljöpåverkan från kosten i verksamheterna. Sedan 2012 har utsläppen av växthusgaser minskat med motsvarande 65 varv med bil runt jorden.

Kostchefen Katharina Lindström och kocken Anita Sundin förbereder sallader i Kramfors kommuns centralkök, som lagar mat till både förskolor, skolor, äldreboenden och hemtjänsten.

– För att minska miljöpåverkan från kosten har vi arbetat inom fyra områden: inköp, vegetariska alternativ, klimatanpassad matsedel och minskat matsvinn, säger kostchefen Katharina Lindström.

När en ny livsmedelsupphandling gjordes ställdes krav enligt viljeinriktningens område ekologisk hållbarhet. Det ledde till att över hälften av alla råvaror var svenska, 99,7 procent av det oberedda köttet var svenskt och 20 procent av alla råvaror var lokalproducerade. All fisk var MSC-certifierad (hållbarhetsmärke Marine Stewardship Council) och andelen ekologiska livsmedel uppgick till 31,4 procent. För det kvalade Kramfors kommun in i Ekomatsligan. Ekomatsligan är en ranking av landets kommuner och regioner avseende deras ekologiska inköp. Kostenheten fick också en utmärkelse för innovativ svensk upphandling från LRF.

På skolorna finns sedan länge ett vegetariskt alternativ för alla och salladsbord med minst fem sallader. Kramfors var därmed tidigt ute med det som sedermera har blivit Livsmedelsverkets rekommendation, att det ska serveras flera alternativ, varav minst ett ska vara vegetariskt. Matsvinnet mäts på samtliga skolor varje dag och både tallrikssvinn och serveringssvinn har minskat från år till år.

Matsedeln har klimatanpassats genom anpassning efter säsong för att öka andelen svenskt och lokalproducerat. Livsmedel som exempelvis ris har bytts ut på grund av arsenikinnehåll och för miljöns skull, eftersom risproduktion orsakar stora utsläpp av växthusgaser. Maträtter som grytor och köttlådor innehåller mer grönsaker och baljväxter. Det serveras också mer kyckling och fläsk och mindre rött kött, eftersom nöter orsakar stora utsläpp av växthusgaser. Växthusgasutsläppen orsakade av köttkonsumtion har genom dessa åtgärder minskat med hela 43 procent sedan 2012.

Måluppfyllelse

Kommunfullmäktige beslutade i budgeten för 2018 om fyra kommunövergripande mål:

- nöjda medborgare och kunder
- god kvalitet
- attraktiv arbetsgivare
- god ekonomisk hushållning.

För att det ska gå att bedöma om målen nås finns ett antal indikatorer. De flesta är tagna från offentlig statistik, är möjliga att följa över flera år och kan jämföras med andra kommuners resultat. Alla indikatorer har en resultatnivå som fastställs i kommunens budget. Resultatnivån för indikatorerna i budgeten utgår från det senast kända resultatet. För att nå god ekonomisk hushållning har kommunfullmäktige beslutat att nivån för minst hälften av indikatorerna ska ligga lika eller över målet som angavs i budgeten 2018 och att balanskravet alltid ska uppnås.

Det finns 15 indikatorer för de fyra målen. Av dem ligger 9 på samma nivå eller högre än målet i budgeten. Totalt nåddes 60 procent av indikatorerna. Eftersom balanskravet inte uppnåddes, klarade inte kommunen god ekonomisk hushållning 2018.

Nöjda medborgare och kunder

Indikatorer	2017 Mål	2017 Resultat	2018 Mål	2018 Resultat	Trend
Andel brukare som är nöjda med den hemtjänst de får (procent)	86	93	87	91	↘
Andel brukare som är nöjda med sitt särskilda boende (procent)	86	87	88	89	↗
Andel elever i årskurs 8 som har en positiv syn på skolan och undervisningen (procent)	81	–	81	80	↗
Vad tycker företagarna om kommunens service? Skala 1–5	3,10	3,16	3,03	2,96	↘

God kvalitet

Indikatorer	2017 Mål	2017 Resultat	2018 Mål	2018 Resultat	Trend
Andel elever i årskurs 9 som är behöriga till något nationellt program på gymnasiet (procent)	87	80	85	80	→
Andel elever som fullföljer gymnasieutbildning med examen inom fyra år (procent)	85	67	75	77	↗
Andel elever i årskurs 3 som får godkänt i de nationella proven i svenska, svenska 2 och matematik (procent)	70	67	70	77	↗
Andel av dem som ringer till kommunen för att ställa en enkel fråga som uppfattar att de får ett gott bemötande (procent)	95	92	85	90	↘

Attraktiv arbetsgivare

Varje år genomför kommunen en medarbetarundersökning om hur medarbetarna upplever sin arbets-situation. I undersökningen användes SKL:s modell för det hållbara medarbetarskapet (HME). Modellen riktar in sig på hur medarbetaren upplever motiva-tion, ledarskap och styrning. Resultatet presenteras som tre delindex men sammanfattas också till ett totalindex.

Indikatorer	2017 Mål	2017 Resultat	2018 Mål	2018 Resultat	Trend
Totalindexet för HME	77	80	78	81	↗
Delindex för medarbetarnas motivation (HME)	80	81	81	81	→
Delindex för medarbetarnas upplevelse av ledarskapet (HME)	80	79	80	79	→
Delindex för medarbetarnas upplevelse av styrningen (HME)	80	81	81	81	→
Sjukfrånvaro (procent av arbetstid)	7,0	7,6	7,0	7,2	↘

God ekonomisk hushållning

Indikatorer	2017 Mål	2017 Resultat	2018 Mål	2018 Resultat	Trend
Resultaten av verksamheternas nettokostnader ska uppgå till 1,1 procent	1,1	2,7	1,1	-4,1	↘
Skuldbördan ska reellt inte ligga över 89 086 kr per invånare	89 069	79 287	89 086	79 336	↗

Program för uppföljning och insyn av verksamhet som bedrivs av privata utförare

Fullmäktige ska för varje mandatperiod anta ett program med mål och riktlinjer för verksamheter som utförs av privata utförare. Syftet är att förbättra uppföljningen och kontrollen av utförarna och öka allmänhetens insyn i deras verksamhet. Kramfors antog ett sådant program första gången 2017. Programmet gäller för avtal med privata utförare som ingås efter det att programmet fastställts i kommunfullmäktige. Sedan beslutet tagits, har avtal tillkommit med privata utförare gällande snöröjning, högtrycksspolbil och maskinentreprenad på Högberget. Regelbunden uppföljning skedde enligt fastlagda rutiner för att kontrollera entreprenörernas organisation och hur de utförde arbetet.

Viktiga händelser

Årets första månader präglades av ovanligt mycket snö och låga temperaturer. Snöröjningen utsattes för stora utmaningar. Ett febrilt arbete pågick för att hålla vägarna farbara och säkra. Medarbetarna i hemtjänsten gjorde beundransvärda insatser i det

besvärliga vädret. Civila snöskottare och traktor-förare ställde också upp och hjälpte personalen att komma fram när förhållandena var som tuffast.

Arbetet med medborgardialoger fortsatte. På flera orter hölls medborgardialoger om framtidens organisation av skolor och förskolor. Möjligheten att delta genom en digital medborgardialog fanns också.

Den välbesökta medborgardialogen om Hagaparken gav ett första konkret resultat, en 1,4 kilometer lång promenadväg längs Kyrkviken i Kramfors till Frånö. Stigen är en del av visionen för området. Den planerade promenadvägen är tänkt som en första åtgärd för att skapa ett attraktivt rekreativt område runt Kyrkviken.

Behovet av förskoleplatser ökade. En ny förskola öppnades på Sandö. Kommunen skickade också ut ett förslag till detaljplan för en ny förskola på Skarp-åkern i centrala Kramfors.

Ådalsskolan redovisade efter höstens antagning det största antalet elever i årskurs 1 på över ett decennium. Samtliga program fyllde sina grupper och för 8 av 14 program utökades antalet platser. Rekordhöga 76 procent av eleverna stannade i hemkommunens gymnasieskolor, att jämföra med riksnittet på 51 procent.

I juli försattes Nordvik Höga kusten kompetens AB i konkurs. Ett räddningsarbete påbörjades för att bevara utbildningarna som Nordvik tillhandahöll. Räddningsarbetet lyckades till stor del och intresset för utbildningarna har sedan hösten bara ökat.

Bistånds-, arbetsmarknads- och sociala service-nämndens ekonomiska situation förbättrades inte. Två av de åtgärder som nämnden beslutade om var att säga upp avtalet kring Träakademien och att lägga ned Kramforshjärtat.

Precis som Träakademien är inte Kramforshjärtat en tvingande uppgift för kommunen. Antalet asylsökande har minskat kraftigt och behovet av en mötesplats i det nuvarande formatet är inte lika överhängande.

Kommunfullmäktige beslöt att införa en kostnad för den kommunala hälso- och sjukvården. När en sjuksköterska, arbetsterapeut eller sjukgymnast besökt en patient i bostaden har det hittills inte kostat något. Från och med den 1 oktober medför det en kostnad. Den blir likvärdig med vad man betalar för regionens öppenvård.

Sveriges kommuner rankas varje år i Miljöbarometern, som tas fram av Aktuell Hållbarhet. I årets ranking klättrade Kramfors 20 platser till nummer 174 av 290 kommuner. Orsaken till den positiva utvecklingen är bland annat att kommunen under många år bedrivit ett systematiskt miljöarbete, exempelvis med miljö kvalitetsnormer för vatten, hållbara transporter, minskad plastanvändning och inte minst för ekologisk och lokalproducerad mat.

Förskolorna är också med i miljöarbetet genom initiativet *Kemikaliesmart förskola*, eller giftfri förskola, som det också kallas. Förskolorna rensade exempelvis bland leksakerna. Personal och chefer deltog i föreläsningar om miljö.

I maj invigdes Östby nya vattenverk. Upptagningsområden är sjöarna Storstvattnet, Mjövattnet, Nästvattnet, Nattsjö och Sjöbysjön. Verkets maxkapacitet är 6 500 kubikmeter per dygn och det levererar vatten till 8 000 abonnenter.

Hushållen i och kring Styrnäs-Lo-Dämsta, Bjärträ och hela sträckan till Lugnvik fick möjlighet att ansluta sig till fiber, eftersom länsstyrelsen beviljade medel från Landsbygdsprogrammet 2014–2020 till investering i bredbandsinfrastruktur. Grävningen beräknas vara klar hösten 2019.

Dialogen om Högbondens framtid landade i en överenskommelse och ett samverkansavtal. Avtalet säkrar allmänhetens tillgång till ön i det yttre kustbandet i världsarvet Höga kusten. Överenskommelsen

med Naturvårdsverket säkrar driften av vandrarhemmet från årsskiftet och fem år framåt. Naturvårdsverket behåller Högbonden i sitt fastighetsbestånd och är berett att satsa såväl kort- som långsiktigt på anläggningen och platsen. Kramfors kommun ansvarar för att upphandla båttrafiken och för kostnaderna 2019–2022.

I augusti kom en delegation på nästan trettio personer från Namsos i Norge. Under två dagar tog delegationen del av kommunens arbete, besöksnäring och entreprenörskap i Höga kusten. Det var ett digert program, där bland annat *Framtidsbygget*, lokaldemokrati och medborgardialog behandlades, men även kommunal äldreomsorg, kundtjänsten och mycket mer.

På hösten kom en delegation från Kina på besök. Staden Luzhou i Sichuanprovinsen sökte ett organiserat samarbete i Europa. Irland, London och Kramfors var de utvalda destinationerna på delegationens resa för att utveckla handel, affärer och kultur. Skuleskogen med världsarvet Höga kusten, Mannaminne, Träteam, High Coast Destillery och Lundgrens ekologiska lantbruk i Bjärträ stod på programmet.

I september stod Kramfors värd för Landsbygds-konferens Höga Kusten. Över 100 deltagare från hela Sverige diskuterade frågor som: Vad gör att en kommun uppfattas som intressant och attraktiv? och Hur formar vi ett samhälle där människor, miljöer och platser växer utifrån sina förutsättningar? Deltagarna inspirerades av många bygdeutvecklare från Höga kusten, men fick även ta del av forskningsbaserad kunskap. Bland föreläsarna märktes Josefine Syssner, som är forskare vid Centrum för kommunstrategiska studier och expertledamot i den parlamentariska landsbygdskommittén, och Per Johansson, skapare av Glada Hudikteatern.

I projektet *Besöksnäring i Höga kusten – en resa i tid och rum* renoverade kommunen flera intressanta besöksplatser. Bryggan vid Styresholms fogdeborg renoverades av fritidsenheten. Under sommaren byggde Skogsstyrelsen och fritidsenheten en mycket efterlängtat spång upp till Häxberget. Den gör det enklare att ta sig till minnesstenen vid den plats där avrättningarna tros ha ägt rum 1675. I december fortsatte arbetet med att göra besöksmålet tillgängligt och en större besöksparkering började byggas. I samma projekt startade också en utbildning för blivande guider i Ådalen.

Som en av 15 kommuner fick Kramfors ett finansiellt stöd på 750 000 kronor för att stärka medborgarnas digitala kompetens. Tanken med kommunens nya DigidelCenter är att det även ska

ha mobil verksamhet. Den nya biblioteksbusen kommer därför att bli ett digitalt nav.

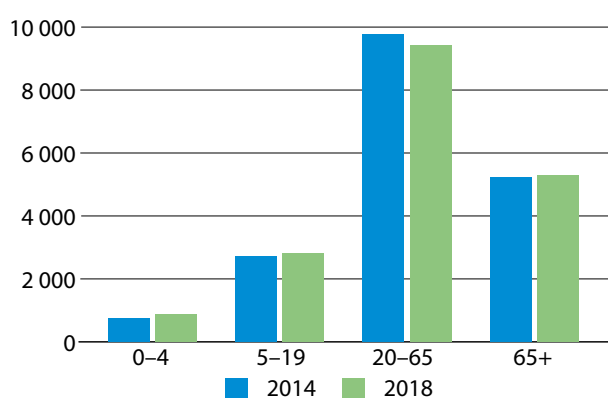
Kramfors kommun och fastighetsbolaget Krambo samarbetade för att rusta upp utemiljön vid området Uttern-Vesslan. Samarbetet ledde till byggandet av en multiarena, lekplats, grillplats och skapade bättre tillgänglighet. Det var hyresgästerna i området som önskade sig en trevligare utomhusmiljö där de kan umgås och göra saker tillsammans. Krambo tog initiativet och lyckades också få finansiering av Boverket. Multiarenan är flitigt besökt och boende i området är nöjda med utvecklingen.

Framtidsbedömning

Kramfors kommun har en historik av sjunkande invånarantal, hög medelålder och hög arbetslöshet. Under de senaste åren påverkade flyktingsituationen kommunens befolkningsutveckling. År 2016 blev ett år då kommunen för första gången på länge kunde visa en uppåtgående trend. Sedan dess pekar befolkningsutvecklingen åter neråt. SCB:s statistik för december 2018 visade ett invånarantal på 18 423 personer. Bedömningen är att de närmaste åren kommer att vara relativt stabila befolkningsmässigt.

Om man tittar närmare på kommunens befolkningsförändringar, blir det tydligt att utvecklingen ser olika ut i åldersgrupperna. De senaste fem åren har de yngsta grupperna, 0–4 år och 5–19 år, ökat i antal. Det gäller också +65-åringar.

Åldersgrupper 2014 och 2018

Utvecklingen som beskrivs i diagrammet delar Kramfors med många andra kommuner.

De yngsta och äldsta grupperna ökar i storlek, samtidigt som den yrkesaktiva gruppen minskar. Det innebär att skatteunderlaget minskar. Framtida satsningar kommer att behövas både i äldreomsorgen och förskolan, där det finns ett ökat behov av platser. Satsningarna kommer att behöva göras när de ekonomiska förutsättningarna blir sämre, vilket innebär stora utmaningar för kommunen.

Befolkningsutvecklingen är en viktig framtidsfråga. Kommunen som organisation har ett stort ansvar för att försöka vända trenden, men för att lyckas behöver även företag och invånare delta i arbetet. Medborgardialoger inom områden som skola, vård och platsutveckling kommer att vara viktiga i arbetet med att skapa en hållbar framtid.

Befolkningsutvecklingen hänger samman med bostadsfrågan, som spelar en stor roll de närmaste åren. Det är viktigt med attraktiva boendemiljöer i hela kommunen och funktionella kommunområden som förenklar vardagen för medborgarna.

Kollektivtrafiken är också en viktig pusselbit i kommunens utveckling. Bra kollektivtrafik bidrar till bättre förutsättningar för företagen och gör upptagningsområdet för att rekrytera kompetent personal större. Ur ett invånarperspektiv kan man vända på synsättet och med Kramfors som utgångspunkt ha nära till intressanta arbeten och ett stort utbud av nöjen och rekreation inom rimliga pendlingsavstånd.

Kramfors ligger geografiskt mycket bra till i Väster-norrlands län och kommunen behöver marknadsföra de fördelar som läget innebär.

Enbart ett bra läge räcker inte, utan kommunen måste dessutom vara attraktiv för människor och företag. Vad som är attraktivt är en smaksak, men en utmaning ligger i att bli tydligare i kommunikationen av vad kommunen står för och vill åstadkomma.

Arbetet med att utveckla och kommunicera kommunens vision *Tillsammans har vi mod att skapa livskraft – i hela kommunen* är en betydelsefull del i hur det framtida samhället formas. Visionen betonar bland annat kreativitet och entreprenörsanda, liksom öppenhet för nya idéer – framgångsfaktorer för en hållbar och livskraftig kommun.

Finansiell analys

Den finansiella analysen är ett underlag för att man ska kunna bedöma kommunens ekonomiska förmåga. Analysen görs genom ett antal nyckeltal. Jämförelser görs med andra kommuner där det är möjligt, oftast med utfallet 2017 som jämförelseår. Vissa av nyckeltalen ändras snabbare än andra, det framgår i så fall av beskrivningen.

Skattesats och skattekraft

Skattekraft är en parameter som är mycket svår att förändra. Den bestäms dels av andelen invånare i arbetsför ålder, dels av den lokala arbetsmarknaden.

Förändringar sker långsamt. Genom utjämnings-systemet omfördelas huvuddelen av skillnaderna mellan kommunerna. En viss skillnad kvarstår dock. Kommuner med låg egen skattekraft, som Kramfors, är känsliga för förändringar av utjämnings-systemet.

När skattesatsen jämförs med andra kommuner får man en bild av kommunens handlingsutrymme. Om kommunen har en jämförelsevis låg skattesats kan ekonomin förstärkas genom skattehöjningar. Kommuner som redan har en hög skattesats har däremot svårare att höja skatten. Kramfors hör till de 22 kommuner som hade högst totalt skatteuttag 2018.

Skattesats	Total skattesats år 2019, %	Skattesats i kommun 2019, %	Skattesats i landsting 2018, %	Skattekraft, kronor per invånare taxeringsår 2018	Skattekraft, procent av rikets
Hela riket	32,19	20,70	11,49	215 492	100
Kramfors	34,43	23,14	11,29	185 532	86

Källa: SCB:s hemsida Offentlig ekonomi.

- 21 kommuner hade en total skattesats som var högre.
- 24 kommuner hade en högre kommunal skattesats (exklusive Gotland).
- 74 kommuner hade ett sämre skatteunderlag per invånare taxeringsår 2018 (= inkomstår 2017).

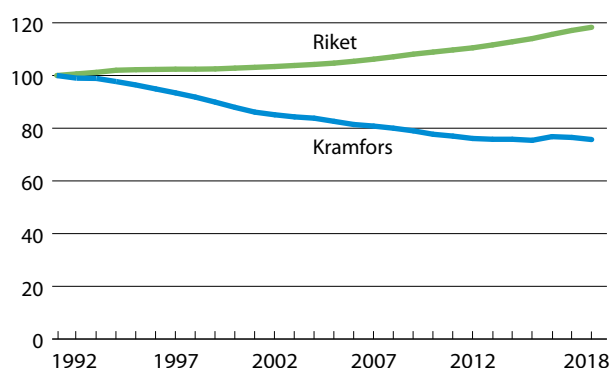
Kramfors kommun har haft en oförändrad skattesats under lång tid. Ändå har skatten höjts, eftersom kommunen övertagit uppgifter från landstinget och skatteväxlat, det vill säga höjt skatten lika mycket som landstinget kunnat sänka den. Landstinget Västernorrland har höjt skatten vid flera tillfällen från 9:46 kr 1999 till 11:29 kr 2016. Den egentliga skattehöjningen i landstinget var högre om man tar hänsyn till att vissa verksamheter förts över till kommunen. År 2014 skatteväxlade kommunen senast med landstinget. Då övertog kommunerna i länet ansvar för hemsjukvården och tog därför över 30 öre i utdebitering från landstinget. Under slutet av 1990-talet överfördes ansvaret för funktionsstöd, särskola och delar av psykiatri. Ännu tidigare överfördes ansvaret för äldreboenden i vad som då kallades sjukhem.

Befolkningsförändring

Skatt och statsbidrag fördelas per invånare. Om invånarantalet krymper, minskar också skatt och statsbidrag. Eftersom det finns ett utjämnings-system som även beaktar skillnader i behov, påverkas utfallet av vilka åldersgrupper som minskar. En befolkningsminskning i enbart åldern 20–64 år leder till att andelen äldre och yngre ökar. Genom utjämnings-systemet mildras effekten de första åren. Om befolkningsminskningen fortskrider en lång tid minskar även antalet barn och äldre, med minskande statsbidrag som följd. Negativa befolkningsförändringar påverkar även förmögenheten och skuldsättningen. Skulden per invånare ökar vid oförändrad skuldstock, samtidigt som kvaliteten på tillgångarna (som till stor del är fastigheter och byggnader) försämras genom minskad efterfrågan. Befolkningsförändring är en parameter som kommunen har mycket svårt att påverka. Efter befolkningsökningen 2016 har den långsiktiga trenden med en årlig minskning på 1 procent återkommit. År 2018 minskade antalet invånare med 187. Invandringsöverskottet uppgick till 266 personer, inrikes flyttningar hade en nettominusning med 349 personer och skillnaden mellan födda och döda bestod av en minskning med 104 personer.

Utveckling av invånarantal

(Index, basår 1991=100)

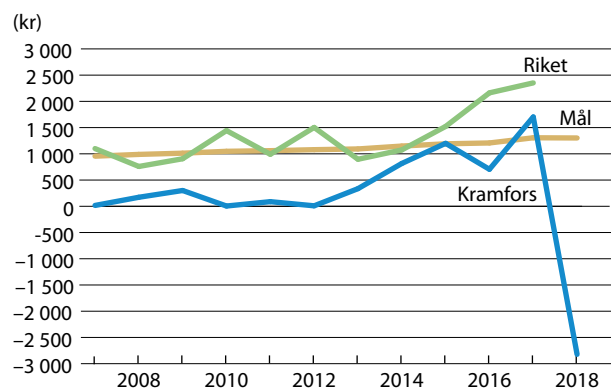

Källa: SCB:s hemsida Befolkning. Index 2018 = 75,7. Det betyder att invånarantalet minskat med nästan en fjärdedel på 27 år.

Resultat och balanskravsavstämning

Kommunen har positivt resultat som ett av sina finansiella mål. Resultatet kan påverkas snabbt genom åtgärder i form av inköps- och anställningsstopp. Med sådana tillfälliga insatser är det emellertid svårt att få en godtagbar resultatnivå. Om resultatutvecklingen ses över en längre period får man en bild av kommunens långsiktiga förmåga att upprätthålla godtagbara resultatnivåer.

Resultat före extraordinära poster per invånare

Källa: SCB:s hemsida Offentlig ekonomi. För 2018 enligt redovisning.

Målnivån (gul linje) i diagrammet motsvarar 2 procent av skatt och statsbidrag. Den resultatnivån används allmänt av kommunerna för att illustrera vad som krävs för en långsiktigt god finansiell situation. Resultatnivåerna har sedan 2006 generellt varit sådana att god ekonomisk hushållning uppnåtts. Resultatnivåerna för Kramfors var 2006–2014 låga. Från 2015 och fram till och med 2017 låg resultaten på en långsiktigt hållbar nivå (2016 drogs resultatet

ner av en avsättning till pensionsfond). Det stora negativa resultatet om 52 mnkr 2018 innebär ett betydande trendbrott från ett antal år med positiva resultat.

Kommunfullmäktige har som mål att resultatet som andel av verksamhetens nettokostnader ska vara minst 1,1 procent. År 2018 uppgick det till -4,1 procent (2,7 år 2017) vilket innebär att målet inte uppnåddes.

Balanskravsavstämning

(tkr)	2018	2017
Årets resultat enligt resultaträkningen	-51 987	31 651
- reduktion av samtliga realisationsvinster	- 1 441	- 1 301
+ justering för realisationsvinster enligt undantagsmöjlighet		
+ justering för realisationsförluster enligt undantagsmöjlighet		
+ orealiserade förluster i värdepapper		
- justering för återföring av orealiserade förluster i värdepapper		
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	-53 428	30 350
- reservering av medel till resultatutjämningsreserv		
+ användning av medel från resultatutjämningsreserv		
Balanskravsresultat	-53 428	30 350

(tkr)	2018	2017
IB ackumulerade ej återställda negativa resultat	0	0
Årets negativa balanskravsresultat enligt balanskravsutredningen	-53 428	0
Synnerliga skäl att inte återställa	53 428	
UB ackumulerade ej återställda negativa resultat	0	0

I redovisningen av balanskravsresultatet justeras årets resultat från poster som inte direkt hör samman med den egentliga verksamheten. Från årets resultat avräknas realisationsvinster på drygt 1 mnkr, vilka uppstod i samband med fastighetsförsäljningen till Krambo 2008. Kramfors klarade balanskravet åren 2002 till 2017, varför inga negativa ingående balanser finns. Om balanskravsresultatet är negativt är huvudprincipen att kommunen enligt kommunallagen har tre år på sig att återställa det. Finns synnerliga skäl får kommunfullmäktige besluta att

en reglering av ett negativt balanskravsresultat inte ska göras. Exempel på vad lagens förarbete anger som synnerliga skäl är om det motiveras av god ekonomisk hushållning för kommunen.

Kommunstyrelsen anser att det finns synnerliga skäl till att en reglering av det negativa balanskravsresultatet inte ska göras för år 2018. Det motiveras av behovet att ställa om både ekonomi och verksamhet efter den kraftiga minskningen av intäkter från Migrationsverket som den snabba minskningen av nyanlända har inneburit. Kramfors kommun byggde snabbt upp en verksamhet 2015 för att kunna ta emot ett stort antal nyanlända. Med det följde såväl ökade intäkter från Migrationsverket som ökade kostnader för kommunen. De senaste åren har antalet nyanlända minskat betydligt och i snabb takt. Samtidigt har intäkterna från Migrationsverket minskat i motsvarande hastighet. Stora delar av de kostnader som bands upp är fasta kostnader som tar tid att avveckla, vilket också är den huvudsakliga förklaringen till årets negativa resultat.

Att belasta kommande års resultat med en reglering enligt balanskravet skulle negativt påverka kommunens långsiktiga möjlighet till god ekonomisk hushållning. Betydande kortsiktiga verksamhetsåtgärder skulle riskera att negativt påverka den långsiktiga effektiviteten i kommunens verksamhet.

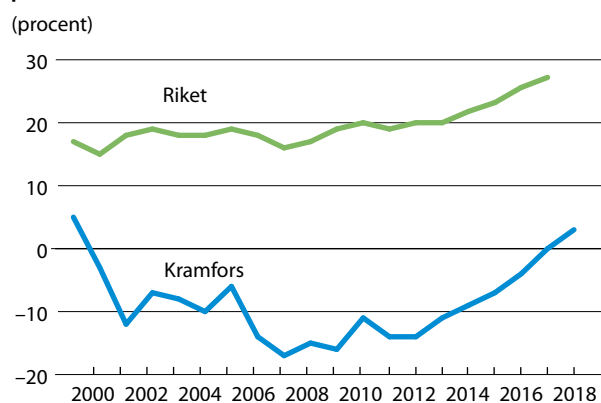
Resultat för kommunkoncernen uppgick till -53,7 mnkr, att jämföra med 36,7 mnkr år 2017.

De kommunala bolagen hade ett sammantaget resultat på 1,7 mnkr (6,2 mnkr).

Soliditet

Soliditet visar nettoförmögenheten i relation till de totala tillgångarna. Måttet uttrycks i procent. Åtagande för pensioner intjänade före 1998 brukar läggas till. För Kramfors läggs pensionsåtagandet in som ett nettoåtagande med avdrag för överförda medel till pensionsstiftelsen. Soliditeten är mycket svår att påverka på kort sikt. Den brukar ses som ett mått på långsiktig betalningsförmåga.

Soliditet i kommunkoncernen inklusive pensioner före 1998

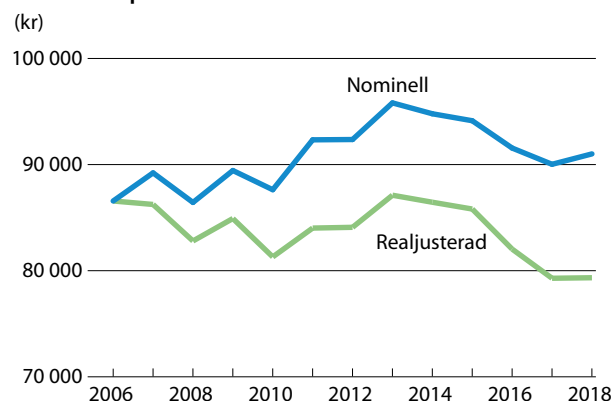
Källa: SCB:s hemsida Offentlig ekonomi.

Soliditeten för kommunkoncernen är negativ sedan 2000. Det betyder att skulderna är större än tillgångarna. För hela riket har soliditeten varit stabil på 15–25 procent. För att Kramfors ska hamna på ett riksgenomsnitt, krävs att det egna kapitalet förbättras med drygt 400 mnkr. Att förbättra soliditeten till genomsnittet för riket via årliga resultat tar därför mycket lång tid.

Skuldsättning

Ett av kommunens finansiella mål är att den reala skulden per invånare inte får öka jämfört med utgången av 2006. Målet uppnåddes.

Total skuld per invånare

I måttet ingår samtliga skulder och avsättningar i koncernens balansräkning, pensionsåtaganden som tjänats in före 1998 samt borgensåtaganden för utomstående. Från den totala skulden dras likvida medel. I samband med beslut om budget för 2015 reviderades målet, så att effekten av sänkt diskonteringsränta vid beräkning av pensionsskuld skulle exkluderas. Diskonteringsräntan sänktes 2013. Det höjde skulden med 56 mnkr, vilket motsvarar drygt 3 000 kronor per invånare. Skuld per invånare är ett nyckeltal som tar lång tid att förändra. Pensionsåtagandet har nu börjat minska.

Pensionsåtagande och pensionsstiftelse

Pensioner som tjänats in före 1998 redovisas på det sätt lagen föreskriver, det vill säga som en ansvarsförbindelse utanför balansräkningen. I årsredovisningen 1998 fanns åtagandet i balansräkningen som en skuld. Med då gällande beräkningsregler värderades det till 341,7 mnkr. I denna årsredovisning värderas samma åtagande till 533,6 mnkr. Trots att inget nytt intjänande sker har åtagandets värde ökat kraftigt. Det finns flera anledningar. Dels har åtagandena om livslängd ökat, dels värdesäkras åtagandet och räknas därmed upp årligen. Eftersom åtagandet är förmånsbestämt påverkar också förändringar i det allmänna pensionssystemet. De år den så kallade bromsen slår till i det allmänna pensionssystemet ökar åtagandet. Under senare år är det framförallt sänkningar av diskonteringsräntan som lyft åtagandet.

Enligt regelverket för redovisning ska pensionsutbetalningar redovisas som kostnader. Utbetalningarna väntas vara som störst runt 2030. För att kapa toppåren på utbetalningarna har kommunen bildat en pensionsstiftelse. Vid tre tillfällen har pengar förts över till stiftelsen. I början av 2012 insattes en del (24,1 mnkr), i juni 2013 sattes huvuddelen (75,6 mnkr) in och i april 2017 gjordes den senaste insättningen (20,1 mnkr). Totalt insatt är 119,9 mnkr. Kommunen har tagit de kostnader för överföringen till stiftelsen och löneskatten det medför, med avsikten att minska kostnadsbelastningen längre fram, genom att hämta gottgörelse

från stiftelsen. Underlaget för löneskatt minskar då gottgörelse hämtas, vilket betyder att effekten av löneskatt blir neutral jämfört med motsvarande tillväxt i placeringar i egen balansräkning.

Avläst värde för innehaven den 31 december 2018 uppgick till 157,3 mnkr. Andelen aktier och aktiefonder utgjorde 55 procent av innehavet. Räntebärande placeringar utgjorde 32 procent. Resterande del utgjordes av så kallade alternativa investeringar, där även hedgefonder ingår. Stiftelsens styrelse har fyra möten per år. Styrelsens beslut om placeringar styrs av placeringsriktlinjer. De säger bland annat att andelen aktier får variera mellan 30 och 70 procent med ett normalläge på 50 procent. Vid styrelsens möte i februari 2019 uppgick värdet till 168,3 mnkr. Aktieandelen drogs då ned något under 50 procent.

Stiftelsen har vid de två senaste mötena minskat aktievikten, så att den nu ligger något lägre än den 31 december 2017. Styrelsens protokoll och rapporteringen till kommunstyrelsen finns att läsa på kommunens webbplats.

Det totala pensionsåtagandet framgår av noten till poster inom linjen. Ansvarsförbindelsen, som är huvuddelen av det totala pensionsåtagandet, uppgår alltså till 533,6 mnkr. Pensionsstiftelsen förvaltade ett kapital på 157,3 mnkr i slutet av december 2018. För att kunna se hur stor del av åtagandet som stiftelsen täcker, måste man ta hänsyn till att löneskatten redan är betald. Räknar man upp stiftelsekapitalet med löneskatt får man ett totalt värde på cirka 195 mnkr. Ställs sedan detta värde i relation till ansvarsförbindelsen visar det sig att stiftelsen täcker cirka 37 procent av åtagandet i ansvarsförbindelsen.

Pensionsåtagande

(mnkr)	2018	2017
Avsättning för pensioner och liknande förpliktelser	87,7	73,8
Ansvarsförbindelser – pensionsförpliktelser som inte tagits upp bland avsättningar	533,6	601,0
Intjänat under året	39,1	38,5
Totala förpliktelser	660,3	713,3
Avgår finansiella placeringar avseende pensionsmedel	149,0	149,0
Återlånade medel	511,3	564,3

Driftredovisning samt prognoser och budgetföljsamhet

Driftredovisning per nämnd/styrelse

Nämnd/styrelse (mnr)	Redovisning 2018					
	2018 Budget	Kostnader	Intäkter	Netto	2018 Avvikelse	2017 Redovisat
Bistånds-, arbetsmarknads- och sociala servicenämnden	- 532,2	- 766,0	190,0	- 575,9	- 43,7	- 538,0
Barn-, kultur- och utbildningsnämnden	- 403,4	- 523,8	97,2	- 426,6	- 23,2	- 407,3
Miljö- och byggnämnden	- 10,0	- 14,9	6,0	- 8,9	1,1	- 8,7
Överförmyndarnämnden	- 4,0	- 3,5	0,3	- 3,2	0,8	- 2,8
Revision	- 1,6	- 1,6	0,0	- 1,6	0,0	- 1,5
Kommunstyrelsen	- 208,8	- 436,4	235,7	- 200,7	8,1	- 203,3
Summa nämnder/styrelser	- 1 160,0	- 1 746,0	529,2	- 1 216,9	- 56,9	- 1 161,7
Finansiering	6,7	- 37,9	47,5	9,7	3,0	14,8
Totalt	- 1 153,3	- 1 783,9	576,7	- 1 207,2	- 53,9	- 1 146,9

Övriga resultatsteg

Avskrivningar	- 35,9	- 39,3		- 39,3	- 3,4	- 38,2
Jämförelsestörande intäkter	1,4		1,4	1,4	- 0,0	1,3
Jämförelsestörande kostnader		- 8,8		- 8,8	- 8,8	0,0
Verksamhetens nettokostnader enligt resultaträkningen	- 1 187,7	- 1 831,9	578,1	- 1 253,8	- 66,1	- 1 183,7

Prognoser och budgetföljsamhet

(mnr)	2018			2017		
	April	Delår	Utfall	April	Delår	Utfall
BAS-nämnden	- 33,2	- 41,3	- 43,7	- 30,2	- 29,4	- 0,4
BKU-nämnden	- 15,0	- 17,5	- 23,2	- 16,7	- 13,4	- 0,3
Miljö- och byggnämnden	0,1	0,2	1,1	0,0	0,6	0,8
Överförmyndarnämnden	0,0	0,5	0,8	- 0,8	1,1	1,0
Revision	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kommunstyrelsen	0,0	5,5	8,1	- 2,4	3,3	- 4,2
Avvikelse för nämnder	- 48,1	- 52,6	- 56,9	- 50,1	- 37,8	- 3,1
Årets resultat	- 35,8	- 42,8	- 52,0	21,7	23,1	31,7

Tabellerna visar kommunens driftredovisning och verksamheternas budgetavvikelser.

BAS-nämnden uppvisade ett negativt resultat på knappt 44 mnr. Det var drygt 2 mnr sämre än delårsprognosen i augusti och en avvikelse på cirka -43 mnr jämfört med 2017.

Den huvudsakliga förklaringen var att det inte vidtogs några åtgärder för att inrymma verksamheten i den beslutade budgetramen. IFO (individ-

och familjeomsorg) hade fler placerade barn och vuxna, var fortfarande beroende av konsultsocio- nomer samt hade höga kostnader för hemtjänst och försörjningsstöd.

Resultatförändringen jämfört med 2017 förklaras i huvudsak av två ungefär jämnstora faktorer. Dels uteblivna åtgärder, dels att BAS-nämnden fick

en tilläggsbudget på drygt 20 mnkr 2017. Den hade sitt ursprung i det särskilda statsbidraget för flyktingsituationen. Kommunen valde att i bokslutet för 2016 periodisera det till 2017.

BKU-nämnden hade ett negativt resultat på drygt 23 mnkr. Det var knappt 6 mnkr sämre än delårsprognosen i augusti och en avvikelse på cirka -23 mnkr jämfört med 2017.

Den huvudsakliga förklaringen var att beslutade åtgärder i handlingsplanen inte fick tillräcklig effekt. Verksamheten rymdes inte inom budgetramen, vilket till stor del berodde på för höga personalkostnader. Andra exempel var fler barn än beräknat, vilket ledde till att förskoleavdelningar behövde öppnas, och att intäkterna för räddningsgymnasiet blev lägre, eftersom elevantalet minskade.

Helårsutfallets avvikelse jämfört med augustiprognosen beror till stora delar på samma faktorer som förklarar helårsavvikelsen samt att intäkterna från Migrationsverket blev lägre än bedömt.

Resultatförändringen jämfört med föregående år förklaras i huvudsak av två ungefär jämnstora faktorer. Den ena är del av samma saker som förklarar helårsavvikelsen (se föregående sida). Den andra är att BKU-nämnden fick en tilläggsbudget på drygt 13 mnkr 2017, beroende på flyktingsituationen, och även dessa medel periodiserades till 2017.

Miljö- och byggnämnden uppvisade ett resultat på drygt 1 mnkr. Det var knappt 1 mnkr bättre än delårsprognosen i augusti och i nivå med resultatet 2017.

Årets resultat och förändringen mellan helårsresultatet och höstprognosen berodde på återhållsamhet och lägre kostnader med anledning av vakanta tjänster. Resultatet 2017 kom sig också av vakanta tjänster i kombination med intäkter för några ovanligt höga byggsanktionsavgifter.

Överförmyndarnämndens resultat uppgick till knappt 1 mnkr. Det var aningen bättre än delårsprognosen i augusti och i nivå med resultatet 2017. Det positiva resultatet förklarades av att färre individer behövde hjälp. År 2017 blev resultatet positivt, eftersom kommunen kunde återsöka medel avseende gode män för ensamkommande i större omfattning än vad som beräknades.

Revisjonen höll sin budget och det var samma resultat som i såväl delårsprognosen i augusti som 2017.

Kommunstyrelsen hade en positiv budgetavvikelse på drygt 8 mnkr, 3 mnkr bättre än vad som prognostiserades under hösten och drygt 13 mnkr bättre än 2017. De huvudsakliga förklaringarna bestod av en kombination av allmän sparsamhet och minskade ambitioner och återhållsamhet med projekt. Det grundade sig på det generella kommunbeslutet om återhållsamhet och besparingar för att påverka kommunens totala resultat positivt. Avvikelsen jämfört med 2017 berodde även på att det negativa resultatet då till stor del kom sig av en större avsättning för att riva Björknäs.

Nettoinvesteringar per förvaltning 2014–2018

Förvaltning (mnkr)	2018 Budget	2018 Redovisat	2017 Redovisat	2016 Redovisat	2015 Redovisat	2014 Redovisat
BAS-nämnden	2,0	1,6	2,3	3,3	2,6	2,0
BKU-nämnden	4,2	2,1	3,1	1,5	1,5	1,8
MoB-nämnden	0,0	0,0			0,2	
KS	61,7	56,4	50,5	53,7	26,3	50,4
Summa	67,9	60,1	55,9	58,5	30,6	54,3

Bland 2019 års större investeringar, 60,1 mnkr netto, märks:

Östby vattenverk	3,7
Tjänstecenter Folksam	19,8
Beläggningar/underbyggnad väg 70 år	4,5
Nylands avlopps- och reningsverk	3,0
Borgargatan	1,5
Ådalshallen inkl ventilation	3,7
Investerat i datorer och skrivare	3,2

Redovisning av beslut om investeringar (i mnkr)

Total budget (mnkr)	Varav ursprunglig årsbudget ¹	Tilläggs budget ²
67,9	43,6	24,3

¹ KF Budget § 86/2017 och KF § 82/2018

² KS § 72/2018

Personalredovisning 2018

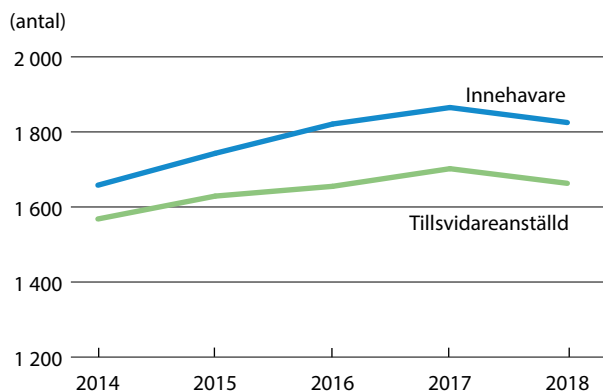
Personal

Kommunen är den största arbetsgivaren i Kramfors med 1 663 tillsvidareanställda. Det har blivit betydligt svårare att rekrytera nya medarbetare med rätt kompetens de senaste åren. För en fortsatt väl fungerande välfärd är kompetensförsörjning och sjukfrånvaro de viktigaste frågorna för kommunen som arbetsgivare.

Antal medarbetare

Antalet tillsvidareanställda minskade med 39. Antalet innehavare (tillsvidareanställda och visstidsanställda) minskade också och var den sista december 1 825 personer, att jämföra med 1 865 år 2017. Minskningen uppstod under senare delen av 2018, vilket gjorde att det inte gav genomslag på helåret på kommunens personalkostnader. Minskningen skedde i bistånds-, arbetsmarknads- och sociala servicenämnden (BAS) och barn-, kultur- och utbildningsnämnden (BKU).

Utveckling antal tillsvidareanställda och innehavare 2014–2018

Åldersstruktur

Medelåldern hos de tillsvidareanställda sjönk något och var 48,7 år, vilket var den lägsta på många år. Antalet tillsvidareanställda under 30 år var relativt oförändrat jämfört med 2017, men mer än fördubblat sedan 2014. Andelen tillsvidareanställda som fyllt 60 sjönk, men var fortfarande hög, cirka 19 procent, vilket innebär att nästan var femte medarbetare kan beräknas gå i pension de närmaste fem åren. Det är en stor utmaning att kunna rekrytera kompetenta medarbetare för att ersätta dem.

Åldersfördelning av antalet anställda (tillsvidare) den 31/12 respektive år

	2014	2015	2016	2017	2018
20–29	62	98	114	132	130
30–39	201	225	225	246	255
40–49	414	417	403	411	411
50–59	556	551	562	575	553
60–	335	338	351	337	314

Könsfördelning

Sedan 2011 har andelen män varit relativt konstant runt 19,5 procent, men 2017 och 2018 ökade andelen och är nu drygt 21 procent. Det är en ganska typisk könsfördelning i en kommun.

Medelsysselsättningsgrad

Medelsysselsättningsgraden ökade marginellt och var drygt 98 procent. Tidigare var skillnaden mellan män och kvinnor tydlig, men den blir allt mindre. Männens medelsysselsättningsgrad var 98,6 procent och kvinnornas 98,0.

Personalkostnader

Personalkostnader är den enskilt största kostnaden i budgeten. År 2018 var den 58 procent av bruttokostnaderna.

Medellönen den 31 december var 29 314 kr för tillsvidareanställda. Kvinnorna tjänade 92,6 procent av vad männen tjänade. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män ökade något jämfört med 2017. Kvinnornas medellön var 28 828 kr och männens 31 130 kr.

Medellön (tillsvidare) den 31/12 respektive år

(kr)	2014	2015	2016	2017	2018
Totalt	26 300	26 997	27 957	28 621	29 314
Kvinnor	25 811	26 525	27 504	28 197	28 828
Män	28 268	28 981	29 823	30 271	31 130
Kvinnors lön i procent av männens	91,31	91,62	92,23	93,14	92,61

Sjukfrånvaro

Sjukfrånvaron minskade från 7,6 procent av arbetstiden till 7,2. BKU-förvaltningens sjukfrånvaro ökade, medan övriga förvaltningars sjönk något. Antalet sjukfrånvarodagar 15–90 dagar respektive 90 dagar och mer minskade för kommunen som helhet. Det var kvinnornas sjukfrånvaro som minskade, medan männens ökade något. Sjukfrånvarokostnaden minskade från 18,3 till 17,8 mnkr, vilket berodde på att sjukfrånvaron 15–90 dagar minskade och korttidsfrånvaron upp till 14 dagar var relativt oförändrad.

Sjukfrånvaro i procent av arbetstid

År	Totalt	Kvinnor	Män
2018	7,20	8,05	4,65
2017	7,61	8,57	4,60
2016	7,51	8,42	4,60
2015	7,49	8,15	5,20
2014	6,45	7,07	4,26

Sjukfrånvaro i procent av arbetstid fördelat på förvaltning

År	BKU	BAS	KL	MoB
2018	5,71	9,04	3,13	1,42
2017	5,05	9,86	4,13	1,81
2016	4,92	9,48	5,39	2,53
2015	5,19	9,16	5,88	4,37
2014	4,63	7,99	4,30	3,47

Ur Kramfors perspektiv

Kommunens två stora utmaningar som arbetsgivare – kompetensförsörjningen och sjukfrånvaron – är ständigt aktuella. Att sjukfrånvaron sjunker är glädjande, och förhoppningsvis kan ett fortsatt fokus på frågan göra att sjuktalet sjunker ytterligare kommande år.

Programmet för framtida chefer avslutades 2017 och resulterade i att fyra av de tio deltagarna idag arbetar som chefer, vilket är ett bra resultat. Programmet är ett viktigt inslag när det gäller kompetensförsörjningen till chefstjänster.

Redovisningsprinciper

Kramfors kommun följer den kommunala redovisningslagen och tillämpar rekommendationerna från Rådet för kommunal redovisning (RKR). Enstaka undantag redovisas även i notapparaten.

Intäkter redovisas i den omfattning det är sannolikt att de ekonomiska tillgångarna kommer att tillgodogöras kommunen och om intäkterna kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

Periodiseringar av inkomster och utgifter sker enligt god redovisningssed. Det innebär att inkomster och utgifter bokförs på de perioder de intjänats respektive förbrukats.

Fordringar upptas till de belopp de beräknas inflyta med.

Jämförelsestörande poster redovisas på separata rader i resultaträkningen under verksamhetens nettokostnader och specificeras i not till respektive post.

För att en post ska betraktas som jämförelsestörande, ska den uppgå till ett väsentligt belopp och vara av sådant slag att den är sällan förekommande. Sådana transaktioner är viktiga att uppmärksamma vid jämförelser med andra perioder. Realisationsvinster vid fastighetsförsäljning redovisas alltid som jämförelsestörande.

Skatteintäkter

Den preliminära slutavräkningen för skatteintäkter baseras på SKL:s decemberprognos i enlighet med rekommendationen RKR 4.2.

Investeringsbidrag

Erhållna bidrag till anläggningstillgångar tas upp som en förutbetalad intäkt i enlighet med rekommendationen RKR 18 och periodiseras över anläggningstillgångens nyttjandeperiod.

Flyktingbidraget

I boksluten för 2016 och 2017 gjorde kommunen en avvikelse när det gällde redovisning av det särskilda statliga flyktingbidrag som mottogs i december 2015. Avvikelsen bestod i att 35 mnkr av bidraget periodiserades till 2017, genom att de fick ligga kvar som skuld i bokslutet för 2016 för att sedan intäktsredovisas 2017. Det var emot RKR:s regler för hur generella statsbidrag ska redovisas. Anledningen var att kommunen ville uppnå en korrekt matchning mellan extra kostnader för det ökade flyktingmottagandet och det riktade statsbidraget, intäkterna.

Redovisningen av flyktingbidraget påverkar inte uppgifterna i bokslutet 2018. Alla effekter påverkade endast räkenskaperna i boksluten 2016 och 2017.

Anläggningstillgångar

RKR:s rekommendation 11.4 om materiella anläggningstillgångar innehåller ett explicit krav på komponentavskrivning. Eftersom avskrivningarna ska spegla hur tillgångars värde successivt förbrukas, måste skillnaderna i förbrukning och nyttjandeperioder av betydande komponenter i en anläggningstillgång beaktas. Om skillnaden förväntas vara väsentlig, ska tillgången delas upp på komponenter. Respektive komponent skrivs av separat.

Kramfors införde komponentavskrivningar 2015 och valde att fokusera på tillgångar med ett bokfört restvärde som översteg 1 mnkr, och där kvarvarande nyttjandeperiod var längre än 10 år. Objekten fördelades på komponenter enligt en nyckel, om det inte tydligt framgick att objektet kunde hänföras till en viss komponent.

Komponentgrupper

Efter en genomgång av anläggningsrutinen delades objekten in i objekttyper. Alla typer behöver inte komponentindelas, eftersom de inte innehåller komponenter som skiljer sig väsentligt från anläggningen i övrigt när det gäller förbrukningstid. Följande uppdelning och bedömning gjordes av befintliga objekt som delades upp i komponenter:

Objekttyp	Grupp
Kontor och offentliga lokaler	1
Äldreboenden och sjukhem	2
Simhallar	3
Ishallar	4
Sporthallar och idrottshallar	5
Vattenverk och avloppsreningsverk	6
Gator och vägar	7
Höga Kusten Airport	8
Kyrkdal markbäddar	9
Högbergets avfallsstation	10
Kramfors IP	11
Gångbro över riksväg 90	12
Projekt säker ledning	13
Serverrum	14
Leasingfastigheter	15

Avskrivning av anläggningstillgångar

Planenlig avskrivning baseras på ursprungligt anskaffningsvärde och sker utifrån förväntad ekonomisk livslängd. Avskrivningarna påbörjas månaden efter anskaffning respektive färdigställande. Finansiella anläggningstillgångar, mark och konst avskrivs inte.

Huvudsakligen tillämpas följande linjära avskrivningstider:

- byggnader och anläggningar 20–60 år
- maskiner, fordon och inventarier 3–10 år.

För komponentavskrivning delas varje komponentgrupp upp i sex komponenttyper. Typernas avskrivningstider varierar mellan 10 och 60 år.

Gränsdragning mellan underhåll och investering

Löpande underhåll ska liksom tidigare kostnadsföras, medan tillkommande komponenter och sådana som byts ut läggs till anskaffningsvärdet. Tidigare gjordes bedömningen om vad som var löpande underhåll och vad som var investering oftast så att aktiveringen skedde när åtgärden förbättrat anläggningens prestanda. Aktivering ska nu ske om åtgärden sannolikt leder till större

intäkter eller annan framtida ekonomisk nytta. Det innebär att framförallt planerat underhåll sker som investering. Finns inget nedskrivningsbehov på grund av gamla oavskrivna komponenter leder det, åtminstone inledningsvis, till lägre driftkostnader och högre behov av investeringsmedel.

Gränsdragning mellan kostnad och investering

Tillgångar som är avsedda för stadigvarande bruk eller innehav med en nyttjandeperiod på minst tre år klassificeras som anläggningstillgång, om beloppet överstiger gränsen för mindre värde. Beloppsgränsen är ett halvt basbelopp.

Avsättningar

Kramfors kommun redovisar följande avsättningar:

- avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser
- andra avsättningar:
  - *Avsättning för återställande av Högbergstippen*
Avsättning till åtgärder för att återställa och bevaka Högbergets avfallsstation efter avslutad drift. Den totala kostnaden i dagens penningvärde uppgår till 29,3 mnkr för återställning och 1,5 mnkr för bevakning. Årets avsättning beräknas som kalkylerad kostnad i relation till tillförd mängd. Det gör att tidigare avsättningar räknas upp genom kostnadshöjningar i kalkylen.
  - *Investeringsfond för VA*
Kommunstyrelsen § 55 med diarienummer KS 2015/151 beslutade att 7,6 mnkr ska avsättas till en investeringsfond för VA. Avsättning till fonden gjordes 2016 och 2017 med totalt 10,0 mnkr. År 2018 avsattes ytterligare 6,0 mnkr till VA-fonden. Enligt investeringsplanen ska medlen tas i anspråk för investeringar 2015–2020 och successivt upplösas under avskrivningstiden.

Redovisning av lånekostnader

Lånekostnader i samband med investeringar kan enligt rekommendationen RKR 15.1 redovisas både enligt huvudmetoden och enligt alternativregeln. Kommunen följer huvudmetoden. Lånekostnader belastar alltså resultatet för perioden de hör till. År 2018 användes en ränta på 2,5 procent när man beräknade värdet av de finansiella kostnader som ingår i tillgångens bokförda värde.

Pensioner

Förpliktelser för pensionsåtagande för anställda i kommunen beräknas enligt RIPS 07. Pensionsåtaganden för anställda i de företag som ingår i kommunkoncernen redovisas enligt Bokföringsnämnden. För avtal med samordningsklausul utgår beräkningen från förhållanden som är kända vid bokslutstillfället. Om inget annat är känt görs beräkningen utifrån att ingen samordning kommer att ske.

En pensionsskuld som intjänats före 1998 tas upp som ansvarsförbindelse enligt *Blandmodellen*. En pensionsskuld som uppstått efter 1998 tas upp som avsättning i balansräkningen. Pensionskostnaden redovisas i resultaträkningen inklusive den särskilda löneskatten på 24,26 procent.

En pensionsstiftelse inrättades 2012. Medel på 24,1 mnkr sattes in då och 75,6 mnkr sattes in 2013 samt 20,1 mnkr 2017. På det betalas löneskatt året efter.

Förtroendevalda med mer än 40 procents sysselsättningsgrad har visstidsbegränsande arvodesvillkor med visstidspension. Den regleras i PBF (Bestämmelser om pension och avgångsersättning för förtroendevalda) som antogs av kommunfullmäktige 2003-01-27 § 56, att gälla fr.o.m. 2003-01-01. Antalet förtroendevalda med dessa arvodesvillkor var 2 vid årets slut. En förtroendevald har en vilande visstidspension på grund av att personen har ett annat förtroendeuppdrag. Ett avtal OPF-KL (Bestämmelser om omställningsstöd och pension för förtroendevalda) antogs av kommunfullmäktige 2014-10-27 § 6. Det tillämpas för förtroendevalda som tillträtt nya uppdrag efter valet 2014 eller

senare. För tillfället omfattas 3 personer av avtalet. Kommunfullmäktige tog 2018-05-28 beslut om (KF § 67) att *”anta förslag till riktlinje för omställningsstöd och pension för förtroendevalda (OPF-KL) att gälla för alla förtroendevalda från 2019-01-01 oavsett vilka tidigare pensionsbestämmelser den förtroendevalda omfattats av”*.

Sammanställd redovisning

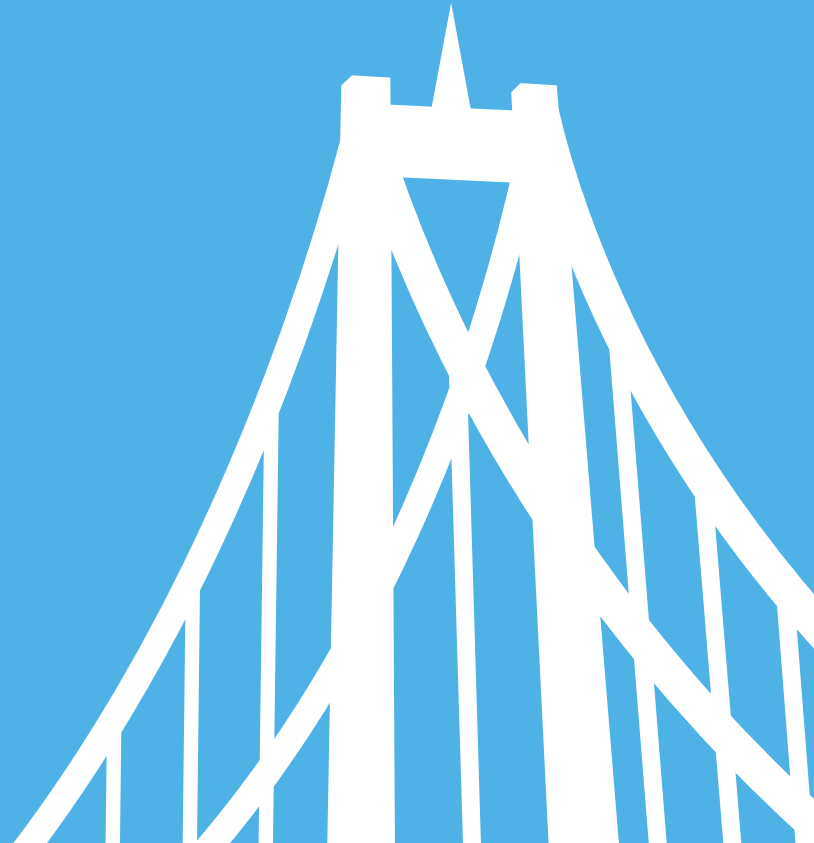
I den kommunala koncernen ingår det helägda moderbolaget Kramfors Kommunhus AB som omfattar Kramfors Bostads AB, Kramfors Industri AB och Kramfors Mediateknik AB.

I den sammanställda redovisningen ingår också ett hälftenägande av Höga Kusten Airport. Räddningstjänsten, som är ett kommunförbund, tas in till cirka 33 procent.

Den sammanställda redovisningen upprättas enligt förvärvsmetoden med proportionell konsolidering. Med förvärvsmetoden menas att vid förvärvstillfället förvärvat eget kapital i kommunala bolag elimineras, varefter intjänat kapital räknas in i koncernens eget kapital. Den proportionella metoden innebär att endast den andel kommunen äger av bolaget tas in i redovisningen. Det finns vissa olikheter i redovisningsprinciperna mellan kommun och bolag, men de bedöms inte vara så stora att man behöver göra några justeringar. Inom koncernen förekommer omfattande transaktioner mellan de ingående enheterna. Alla sådana transaktioner av väsentlig karaktär elimineras.

Ekonomisk sammanställning

Resultaträkning

Löpande prisnivå, mnkr	KOMMUNEN			KONCERNEN		
	Not	2018	2017	Not	2018	2017
Verksamhetens intäkter	1	421,3	469,1	1	566,5	596,9
Verksamhetens kostnader	2	- 1 628,5	- 1 616,0	2	- 1 712,9	- 1 707,6
Avskrivningar	3	- 39,3	- 38,2	3	- 77,5	- 74,5
Jämförelsestörande intäkter	4	1,4	1,3	4	1,3	0,4
Jämförelsestörande kostnader	4	- 8,8	0,0	4	- 8,8	0,0
Verksamhetens nettokostnader		- 1 253,8	- 1 183,7		- 1 231,4	- 1 184,8
Skatteintäkter	5	836,5	832,6		836,5	832,6
Generella statsbidrag netto	6	363,6	382,7		363,6	382,7
Finansiella intäkter	7	5,9	4,4	5	4,0	2,7
Finansiella kostnader	8	- 4,2	- 4,4	6	- 17,6	- 18,8
Skatter och minoritetsandelar				7	- 8,8	22,3
Resultat före extraordinära poster		- 52,0	31,7		- 53,7	36,7
Bokslutsdispositioner, skatter med mera						
ÅRETS RESULTAT	9	- 52,0	31,7		- 53,7	36,7

Kassaflödesanalys

Löpande prisnivå, mnkr	KOMMUNEN			KONCERNEN	
	Not	2018	2017	2018	2017
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN					
Årets resultat		- 52,0	31,7	- 53,7	36,7
Justering för ej likviditetspåverkande poster, not 1		61,2	37,4	115,0	78,2
Minskning av avsättningar pga utbetalningar					
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital		9,2	69,0	61,3	114,8
- Ökning/+minskning kortfristiga fordringar	18	- 6,7	1,1	- 42,9	- 15,2
- Ökning/+minskning förråd och varulager	17	0,7	- 0,4	0,7	- 0,4
+Ökning/- minskning kortfristiga skulder	24	7,5	- 23,8	15,0	- 11,4
Kassaflöde från den löpande verksamheten		10,7	45,9	34,1	87,9
INVESTERINGSVERKSAMHETEN					
Investering i materiella anläggningstillgångar		- 60,5	- 55,9	- 126,8	- 98,7
Försäljning av materiella anläggningstillgångar		1,3	0,3	1,3	0,3
Investering i finansiella anläggningstillgångar	11	- 0,1	0,0	- 0,1	
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar					
Kassaflöde från investeringsverksamheten		- 59,3	- 55,6	- 125,6	- 98,4
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN					
Nyupptagna lån		40,0		98,3	4,9
Amortering av långfristiga skulder				- 15,3	- 4,0
Ökning långfristiga fordringar				0,0	0,0
Minskning av långfristiga fordringar	12	0,0	0,0		
Minskning av avsättningar pga utbetalningar					
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		40,0	0,0	83,0	0,9
Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur					
ÅRETS KASSAFLÖDE		- 8,6	- 9,7	- 8,5	- 9,7
Likvida medel vid årets början		161,8	171,5	161,9	171,6
Likvida medel vid årets slut		153,2	161,8	153,4	161,9
Not 1 Spec av ej likviditetspåverkande poster					
Justering för av- och nedskrivningar		48,0	38,2	93,6	75,7
Justering för gjorda avsättningar		28,8	5,7	28,8	6,6
Justering för övriga ej likviditetspåverkande poster		- 15,6	- 6,5	- 7,4	- 4,1

Balansräkning

Löpande prisnivå, mnkr	KOMMUNEN			KONCERNEN		
	Not	2018	2017	Not	2018	2017
TILLGÅNGAR						
Anläggningstillgångar						
- Goodwill med flera immateriella tillgångar						
- Mark, byggnader och tekniska anläggningar	13	543,2	521,2	8	1 480,0	1 444,8
- Maskiner och inventarier	14	29,8	30,7	9	92,5	76,4
- Konst	15	3,3	3,2		3,3	3,2
- Finansiella anläggningstillgångar	16	79,9	79,8		21,9	30,3
Summa anläggningstillgångar		656,1	634,9		1 597,7	1 554,7
Omsättningstillgångar						
- Förråd, exploateringsfast	17	4,4	5,1		4,4	5,1
- Kortfristiga fordringar	18	124,2	117,5	10	131,0	106,9
- Kassa och bank	19	153,2	161,8	11	153,4	161,9
Summa omsättningstillgångar		281,9	284,4		288,8	273,9
Summa tillgångar		938,0	919,3		1 886,5	1 828,6
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULD						
Eget kapital						
- Eget kapital		380,3	348,7		444,4	407,0
- Nedskrivning eget kapital, komponentavskrivning		0,0	0,0		- 4,6	0,5
- Årets resultat		- 52,0	31,7		- 53,7	36,7
Summa eget kapital	20	328,4	380,3	12	386,1	444,1
Minoritetsintresse					0,0	0,0
Avsättningar						
- Avsättningar för pensioner och förpliktelser	21	87,7	73,8	13	99,2	85,3
- Andra avsättningar	22	55,5	40,6	14	62,8	43,9
Summa avsättningar		143,2	114,4		162,0	129,2
Skulder						
- Långfristiga skulder	23	166,9	132,4	15	1 036,2	944,6
- Kortfristiga skulder	24	299,6	292,1	16	302,2	310,7
Summa skulder		466,4	424,5		1 338,4	1 255,3
Summa eget kapital, avsättningar och skulder		938,0	919,3		1 886,5	1 828,6
Poster inom linjen						
Pensionsåtaganden före 1998		533,6	601,0		533,6	601,0
Insatt i pensionsstiftelse inklusive löneskatt på detta		149,0	149,0		149,0	149,0
Borgensåtaganden	25	909,7	862,1		0,6	0,8

Nothänvisningar

Kommunen

Löpande prisnivå, mnkr	2018	2017
------------------------	------	------

Not 1 Verksamhetens intäkter

Verksamhetens intäkter enligt driftredovisningen	576,7	620,2
Avgår interna poster	- 155,4	- 151,1
Summa	421,3	469,1

Interna poster består av interna hyror, kapitalkostnader samt interna tjänster.

RKR 18 Redovisning av intäkter

Erhållna bidrag till anläggningstillgångar tas upp som en förutbetalad intäkt i enlighet med rekommendationen "RKR 18" och periodiseras över anläggningstillgångens nyttjandeperiod.

Not 2 Verksamhetens kostnader

Verksamhetens kostnader enligt driftredovisningen	1 783,9	1 767,1
Avgår interna poster	- 155,4	- 151,1
Summa	1 628,5	1 616,0

Interna poster består av interna hyror, kapitalkostnader samt interna tjänster

Därav Pensionskostnader

Årets ökning av pensionsavsättning	11,0	- 0,4
Årets utbetalningar	36,1	35,6
Årets intjänade individuella del för utbetalning	42,4	38,5
Insatt i pensionsstiftelse	0,0	0,0
Summa	89,5	73,8

Beloppen inkluderar löneskatt.

Löpande prisnivå, mnkr	2018	2017
------------------------	------	------

Not 3 Avskrivningar

Mark, byggnader och tekniska anläggningar	30,5	30,2
Maskiner och inventarier	8,7	8,0
Summa	39,3	38,2

Avskrivningar

Planenlig avskrivning baseras på ursprungligt anskaffningsvärde och sker utifrån förväntad ekonomisk livslängd. I kommunen påbörjas avskrivningarna månaden efter anskaffning/färdigställande. Finansiella anläggningstillgångar, mark och konst avskrivs inte.

Huvudsakligen tillämpas följande linjära avskrivningstider:

Byggnader och anläggningar 20, 33, 50 och 60 år.

Maskiner, fordon och inventarier 3-10 år.

Not 4 Jämförelsestörande poster

Jämförelsestörande intäkter		
Reavinest försäljning diverse fastighet	1,4	1,3

Jämförelsestörande kostnader

Nedskrivning Björknäs	- 8,8	0,0
-----------------------	-------	-----

Summa netto	- 7,3	1,3
--------------------	--------------	------------

Not 5 Skatteintäkter

1. Preliminära månatliga inbetalningar	840,4	835,4
2. Slutavräkning avseende förra året rättelse	- 2,7	1,0
3. Slutavräkning avseende innevarande år prognos	- 1,1	- 3,8
Summa	836,5	832,6

Löpande prisnivå, mnkr	2018	2017
------------------------	------	------

Not 6 Generella statsbidrag netto

Inkomstutjämnning	245,7	229,7
Kostnadsutjämnning	7,4	14,8
Strukturbidrag	2,0	2,0
Regleringsbidrag/avgift	2,9	-0,2
Särskilt statsbidrag LSS	41,3	39,5
Fastighetsavgift	36,8	34,6
Tillfälligt stöd flyktingsituation/stöd bostadsbygg	27,5	62,3
Summa	363,6	382,7

Not 7 Finansiella intäkter

Räntor egna medel, dröjsmålsräntor	5,9	4,4
Summa	5,9	4,4

Not 8 Finansiella kostnader

Räntor anläggningslån med mera	2,8	2,8
Finansiell kostnad pensioner	1,5	1,6
Summa	4,2	4,4

Finansiell kostnad pensioner avser den ränta som utgår på intjänad pension som redovisas i balansräkningen. Kvarstående avsättning som ränteberäknas utgörs av intjänad kompletterande ålderspension samt efterlevandepension och särskild ålderspension.

Kommunen följer huvudregeln enligt RKR 15.1. Lånekostnader belastar således resultatet för den period till vilken de hänförs sig.

Not 9 Årets resultat

Kommunal redovisningslag föreskriver att avstämning ska göras mot balanskravet:

Årets resultat enligt resultaträkningen	-52,0	31,7
Avgår realisationsvinster	-1,4	-1,3
Årets resultat enligt balanskravet	-53,4	30,3

IB ackumulerade ej återställda

negativa resultat	0,0	0,0
Årets negativa balanskravsresultat	-53,4	
Synnerliga skäl att inte återställa	53,4	

UB ackumulerade ej återställda

negativa resultat	0,0	0,0
--------------------------	------------	------------

Realisationsvinster består av reavinst vid försäljning fastigheter till Krambo.

Not 11 Kassaflödesanalys

Investering i finansiella anläggningstillgångar	0,1	0,0
---	-----	-----

Garantia ekonomisk förening, förlagsinsats

Löpande prisnivå, mnkr	2018	2017
------------------------	------	------

Not 12 Kassaflödesanalys

Minskning av långfristiga fordringar	0,0	0,0
--------------------------------------	-----	-----

Not 13 Mark, byggnader och tekniska anläggningar

Allmän markreserv

Ingående bokfört värde	21,4	21,2
Försäljning		
Nyanskaffningar	0,8	0,1
Nedskrivning		
Utgående bokfört värde	22,2	21,4

Verksamhetsfastigheter

Ingående bokfört värde	115,4	120,2
Försäljning		
Nyanskaffningar	4,7	2,8
Avskrivningar	7,5	7,6
Utgående bokfört värde	112,6	115,4

Fastigheter för affärsverksamhet

Ingående bokfört värde	160,5	151,6
Försäljning		
Nyanskaffningar	16,8	16,3
Avskrivningar	8,2	7,4
Justering IB från föregående år		
Utgående bokfört värde	169,1	160,5

Publika fastigheter

Ingående bokfört värde	137,3	136,7
Försäljning		
Nyanskaffningar	9,5	7,4
Avskrivningar	6,8	6,8
Justering IB från föregående år		
Utgående bokfört värde	139,9	137,3

Fastighet för annan verksamhet

Ingående bokfört värde	53,6	40,8
Försäljning		
Nyanskaffningar	28,1	14,8
Avskrivningar	11,2	2,0
Justering IB från föregående år		
Utgående bokfört värde	70,5	53,6

Leasingtillgång Krambo

Ingående bokfört värde	33,0	37,2
Nyanskaffningar		
Avskrivningar	4,1	4,1
Utgående bokfört värde	28,9	33,0

Summa Mark, byggnader och tekniska anläggningar

	543,2	521,2
--	--------------	--------------

Löpande prisnivå, mnkr	2018	2017
------------------------	------	------

Not 14 Maskiner och inventarier

Ingående bokfört värde	30,7	25,9
Försäljning		
Nyanskaffningar	7,8	12,8
Avskrivningar	8,7	8,0
Justering IB från föregående år		
Utgående bokfört värde	29,8	30,7

RKR 12.1 Immateriella anläggningstillgångar

Utgifter hänförliga till vad som enligt RKR 12.1 kan klassificeras som immateriella tillgångar har kostnadsbokförts och således redovisas inga immateriella anläggningstillgångar i balansräkningen.

RKR 11.4 Materiella anläggningstillgångar

Tillgångar avsedda för stadigvarande bruk eller innehav med en nyttjandeperiod om minst 3 år klassificeras som anläggningstillgång om beloppet överstiger gränsen för mindre värde. Gränsen för mindre värde har satts till 1/2 basbelopp.

Not 15 Konst

Ingående bokfört värde	3,2	3,1
Nyanskaffningar	0,1	0,1
Utgående bokfört värde	3,3	3,2

Not 16 Finansiella anläggningstillgångar

Aktier, Andelar		
Kramfors Kommunhus AB	72,0	72,0
Övriga bolag	3,7	3,6
Delsumma	75,7	75,6

Långfristiga fordringar

Långfristiga fordringar på koncernbolag		
Långfristiga fordringar på övriga bolag/föreningar		
Förlagslån Kommuninvest	4,2	4,2
Avgår: kortfristig del av långfristig fordran		
Delsumma	4,2	4,2
Summa	79,9	79,8

Not 17 Förråd, exploateringsfastigheter

Va-material med mera	1,1	1,8
Expl fastigheter	3,3	3,3
Summa	4,4	5,1

Löpande prisnivå, mnkr	2018	2017
------------------------	------	------

Not 18 Kortfristiga fordringar

Fakturafordringar	26,9	29,6
Övriga fordringar, förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	97,4	88,0
Kortfristig del av långfristig fordran		
Summa	124,2	117,5

Not 19 Kassa och bank

Checkräkning, (kommunens eget koncernkonto)	81,5	110,7
Checkräkning, (netto övriga koncernkonto)	71,7	51,1
Kontantkassa	0,0	0,0
Summa	153,2	161,8

Koncernkontotillgodohavanden, Brutto

Kramfors kommun ¹⁾	83,2	112,8
Kramfors kommunhus AB	-1,6	-1,3
Krambo bostads AB	35,2	25,8
Kramfors Industri AB	-5,6	-6,1
Kramfors Mediateknik AB	19,0	-8,5
Höga Kusten Airport AB	0,2	3,1
Räddningstjänstförbundet	22,7	35,8
Summa	153,1	161,7

¹⁾ Avvikelsen mot kommunens bokföring förklaras av olika bokföringsdatum i bankens och kommunens bokföring samt ej fördelat saldo på koncernens räntekonto. Övriga enheters konton balanseras av en lika stor kort skuld

Not 20 Eget kapital

Ingående eget kapital enligt balansräkning	380,3	348,7
Årets resultat	-52,0	31,7
Utgående eget kapital	328,4	380,3

Not 21 Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser

Avsättning exklusive särskild ålderspension	78,4	67,1
Avsättning för särskild ålderspension	9,3	6,7
Summa	87,7	73,8

Ingående avsättning

Pensionsutbetalningar	-4,4	-3,9
Nyintjänad pension	12,7	2,9
Ränta	1,6	1,2
varav ändrad diskonteringsränta	0,0	0,3
Indexering	0,0	0,8
Övrigt	1,2	-0,1

Löpande prisnivå, mnkr	2018	2017
------------------------	------	------

forts. Not 21 Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser

Förändring av löneskatt	2,7	0,3
Utgående avsättning	87,7	73,8

Specifikation

Särskild avtalspension	7,7	0,7
Förmånsbestämd ålderspension	53,7	58,5
PA-KL pensioner	7,2	
Efterlevandepension	1,4	0,1
OPF-KL	0,5	
Summa pensioner	70,6	59,4
Löneskatt	17,1	14,4
Summa pensioner inklusive löneskatt	87,7	73,8

Aktualiseringsgraden avläst 2018-12-31 var 96 %.

Upplysningar om pensionsförpliktelser RKR 2.1

Förpliktelser för pensionsåtaganden för anställda i kommunen är beräknade enligt RIPS07. Pensionsåtaganden för anställda i de företag som ingår i kommunkoncernen redovisas enligt Bokföringsnämnden. För avtal med samordningsklausul utgår beräkningen från de förhållanden som är kända vid bokslutstillfället. Om inget annat är känt görs beräkningen utifrån att ingen samordning kommer att ske.

Intjänade pensioner avseende år 2018 ligger som kortfristig skuld. Intjänade pensioner före 1998 redovisas inom linjen som åtagande. En pensionsstiftelse inrättades i början av 2012. Medel på 24,1 mnkr sattes in 2012 och medel på 75,6 mnkr sattes in 2013, på detta betalas löneskatt året efter. År 2016 har medel på 20,2 mnkr avsatts för att sättas in i pensionsstiftelsen. Förtroendevalda med mer än 40% sysselsättningsgrad har visstidsbegränsande arvodesvillkor med visstidspension. Pensionen regleras i PBF antaget av kommunfullmäktige 2003-01-27 § 56, att gälla från 2003-01-01. Antalet förtroendevalda med dessa arvodesvillkor uppgick 2018-12-31 till 2. En förtroendevald har en vilande visstidspension på grund av annat förtroendeuppdrag. Ett nytt avtal OPF-KL är antaget av KF 2014-10-27 § 6. Det tillämpas på förtroendevalda som nyttillträder uppdrag efter valet 2014 eller senare. För tillfället är det 3 personer som omfattas av detta avtal. Kommunfullmäktige tog 2018-05-28 beslut om (KF § 67) att "anta förslag till riktlinje för omställningsstöd och pension för förtroendevalda (OPF-KL) att gälla för alla förtroendevalda från 2019-01-01 oavsett vilka tidigare pensionsbestämmelser den förtroendevalda omfattats av".

Löpande prisnivå, mnkr	2018	2017
------------------------	------	------

Totala pensionsåtaganden 31/12

Avsättningar	87,7	73,8
Ansvarsförbindelse	533,6	601,0
Intjänat under året	39,1	38,5
Avgår det som täcks via pensionsstiftelse inklusive löneskatt på insatta medel.	149,0	149,0
Totalt åtagande för pensioner	511,3	564,3

Not 22 Andra avsättningar

Avsättning för fd Björknäs sjukhem	8,7	
Avsättning för återställande av Högbergstippen	23,9	22,8
Avsättning förlusttäckning gymnasieförbundet		0,3
Avsättning VA-fond	22,9	17,5
Summa	55,5	40,6

Avsättning till miljöåtgärder efter avslutad drift

Högbergets avfallsstation

Posten avser avsättning till åtgärder som erfordras för återställning och bevakning efter avslutad drift av Högbergets avfallsstation. Den totala kostnaden beräknas i dagens penningvärde uppgå till 29,3 mnkr för återställning samt 1,5 mnkr för bevakning. Årets avsättning beräknas som kalkylerad kostnad i relation till tillförd mängd vilket medför att tidigare avsättningar räknas upp genom kostnadshöjningar i kalkylen. Kommunstyrelsen § 55 med Diarienummer KS 2015/151 beslutade att 7 590 tkr ska avsättas till en investeringsfond för VA. Avsättning görs även 2016 och 2017 med totalt 10 000 tkr till investeringsfonden. Under 2018 har ytterligare 6 000 tkr avsatts till VA-fonden. Enligt investeringsplan ska medlen tas i anspråk för investeringar under tiden 2015 till 2020 och ska succesivt upplösas under avskrivningstiden.

Ingående balans återställning	21,7	20,7
Årets avsättning	1,0	1,0
Utgående balans återställning	22,7	21,7

Ingående balans eftervård	1,1	1,0
Årets avsättning	0,1	0,1
Utgående balans eftervård	1,2	1,1

Not 23 Långfristiga skulder

Lån i bank i svenska kronor	127,4	87,4
Långfristig skuld Krambo	0,5	0,5
Finansiell lease	39,0	44,6
Summa	166,9	132,4

Löpande prisnivå, mnkr	2018	2017
------------------------	------	------

Finansiell lease avser försäljning av fastigheter till Krambo 2009 som sedan hyrs tillbaka av kommunen. Redovisning av leasingavtal ska göras enligt RKR 13.2. Kommunen ska klassificera och dokumentera sina leasingavtal i operationella respektive finansiella. Vi har gjort bedömningen att vi endast har operationella leasingavtal med en avtalstid som understiger tre år.

Sammanställning operationella avtal helår 2018-12-31

	Betalningar			
	t.o.m. 2018-12-31	nästkommande 12 mån	13 till 60 mån	efter 60 mån
Operationell leasing inventarier och utrustning	2,5	1,0	0,3	0,0
Operationell lease fordon	5,5	4,3	2,2	
Total operationell lease	8,1	5,2	2,6	0,0

Löpande prisnivå, mnkr	2018	2017
------------------------	------	------

Not 24 Kortfristiga skulder

Leverantörsskulder	46,6	54,1
Källskatt m fl lönerelaterade	107,8	105,2
Intjänad pensionsrätt	39,1	38,5
Skulder koncernkontotillgodohavanden	71,7	51,1
Övriga skulder och upplupna kostnader	34,5	43,1
Summa	299,6	292,1

Not 25 Inom linjen

Krambo Bostads AB	842,8	846,8
Kramfors Industri AB	4,3	2,2
Kramfors Mediateknik AB	54,3	6,8
Höga Kusten Airport AB	7,8	5,5
Egna hem 40 % förlustansvar	0,6	0,8
Summa	909,7	862,1

Under 2004 såldes fastigheten där Kramfors vårdcentral är belägen. Kommunen och landstinget har separata hyreskontrakt med den nye fastighetsägaren. Kommunens hyreskontrakt sträcker sig över 30 år. År 1-5 är årshyran 1 202 372 kr. År 6-10 är årshyran 1 206 092 kr. År 11-15 är årshyran 1 250 972 kr +/- 2 660 kr per punkt som den 5-åriga swapräntan avviker från 4,50 %. Åren därefter minskar regleringen för ränteavvikelsen.

Löpande prisnivå, mnkr	2018	2017
------------------------	------	------

Kramfors kommun har i juni 2005 ingått en solidarisk borgen såsom för egen skuld för Kommuninvest i Sverige AB:s samtliga nuvarande och framtida förpliktelser. Samtliga 288 kommuner och landsting/regioner som per 2018-12-31 var medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingått likalydande borgensförpliktelser.

Mellan samtliga medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingåtts ett regressavtal som reglerar fördelningen av ansvaret mellan medlemskommunerna vid ett eventuellt ianspråktagande av ovan nämnd borgensförbindelse. Enligt regressavtalet ska ansvaret fördelas dels i förhållande till storleken på de medel som respektive medlemskommun lånat av Kommuninvest i Sverige AB, dels i förhållande till storleken på medlemmarnas respektive insatskapital i Kommuninvest ekonomisk förening.

Vid en uppskattning av den finansiella effekten av Kramfors kommuns ansvar enligt ovan nämnd borgensförbindelse, kan noteras att per 2018-12-31 uppgick Kommuninvest i Sverige AB:s totala förpliktelser till 404 804 079 439 kronor och totala tillgångar till 406 323 006 299 kronor. Kramfors kommuns andel av de totala förpliktelserna uppgick till 1 177 139 637 kronor och andelen av de totala tillgångarna uppgick till 1 184 361 870 kronor.

Pensionsåtaganden

Ränte och basbeloppsuppräknig	2,0	2,1
Utbetalningar	- 5,5	- 4,8
Sänkning av diskonteringsränta	0,0	0,3
Aktualisering	0,0	0,0
Övriga förändringar netto	17,4	3,6
Årets förändring	13,9	1,2

Ansvarsförbindelse pensioner

Ingående balans	601,0	612,4
Ränte- och basbeloppsuppräknig	14,0	16,4
Utbetalningar	- 30,6	- 30,8
Aktualisering	0,0	0,0
Sänkning av diskonteringsränta	0,0	0,0
Förtroendevalda	0,9	- 0,2
Övriga poster	- 51,7	3,2
Utgående balans ansvarsförbindelse pensioner	533,6	601,0

därv täckt via pensionsstiftelsemedel	149,0	149,0
---------------------------------------	-------	-------

Nothänvisningar

Koncernen

Löpande prisnivå, mnkr	2018	2017
------------------------	------	------

Not 1 Verksamhetens intäkter

Kommunen	383,9	432,1
Kommunhus	147,4	140,8
Övriga	35,3	24,0
Summa	566,5	596,9

Noten visar intäkterna så som de redovisas i koncernresultaträkningen, det vill säga ägd andel multiplicerat med totala intäkter reducerade med interna mellanhavanden.

Not 2 Verksamhetens kostnader

Kommunen	1 477,8	1 467,4
Kommunhus	192,0	206,6
Övriga	43,0	33,6
Summa	1 712,9	1 707,6

Noten visar kostnaderna så som de redovisas i koncernresultaträkningen, det vill säga ägd andel multiplicerat med totala intäkter reducerade med interna mellanhavanden.

Not 3 Avskrivningar

Kommunen	39,3	38,2
Kommunhus	35,6	34,2
Övriga	2,7	2,1
Summa	77,5	74,5

Not 4 Jämförelsestörande poster

Jämförelsestörande intäkt	1,3	0,4
Jämförelsestörande kostnad	8,8	0,0

Nedskrivning av Björknäs fd sjukhem.

Not 5 Finansiella intäkter

Kommunen	3,3	1,8
Kommunhus	0,7	0,8
Övriga	0,0	0,0
Summa	4,0	2,7

Löpande prisnivå, mnkr	2018	2017
------------------------	------	------

Not 6 Finansiella kostnader

Kommunen	4,2	4,4
Kommunhus	13,2	14,3
Övriga	0,2	0,2
Summa	17,6	18,8

Not 7 Skatter, minoritetsandelar

Skatter betalda	0,0	0,0
Uppskjuten skatt/minoritetsintresse	8,8	22,3
Summa	8,8	22,3

Not 8 Mark, byggnader och tekniska anläggningar

Kommunen	543,2	521,2
Kommunhus	934,8	921,8
Övriga	2,0	1,8
Summa	1 480,0	1 444,8

Not 9 Maskiner och inventarier

Kommunen	29,8	30,7
Kommunhus	49,7	33,9
Övriga	13,0	11,8
Summa	92,5	76,4

Not 10 Kortfristiga fordringar

Kommunen	117,8	98,4
Kommunhus	5,8	6,5
Övriga	7,4	2,0
Summa	131,0	106,9

Not 11 Kassa och bank

Externt saldo koncernkonto ¹⁾	153,2	161,8
Övrig kassa och bank	0,1	0,1
Summa	153,4	161,9

¹⁾ Se vidare kommunens balansräkning för specifikation till koncernkontot. Skillnaden mellan externt saldo och den summering av respektive underkontosaldo som görs i kommunens not förklaras av bankens tekniska hantering av kapitalisering av räntor.

Löpande prisnivå, mnkr	2018	2017
------------------------	------	------

Not 12 Eget kapital

Ingående eget kapital	444,1	406,4
Justeringar efter föregående bokslut	0,3	0,6
Justerad ingående balans	444,4	407,0
Direktbokat mot eget kapital	- 4,6	0,5
Årets resultat	- 53,7	36,7
Summa	386,1	444,1

Not 13 Avsättningar pensioner och liknande

Kommunen	87,7	73,8
Kommunhus	0,7	1,0
Övriga	10,8	10,5
Summa	99,2	85,3

Löpande prisnivå, mnkr	2018	2017
------------------------	------	------

Not 14 Andra avsättningar

Kommunen	55,5	40,6
Kommunhus	7,3	3,0
Övriga	0,0	0,3
Summa	62,8	43,9

Not 15 Långfristiga skulder

Kommunen	127,4	87,4
Kommunhus	901,4	851,8
Övriga	7,4	5,5
Summa	1 036,2	944,6

Not 16 Kortfristiga skulder

Kommunen	234,1	242,2
Kommunhus	60,6	60,5
Övriga	7,4	8,0
Summa	302,2	310,7

Verksamhetsberättelser

Bistånds-, arbetsmarknads- och sociala servicenämnden

Bistånds-, arbetsmarknads- och sociala servicenämnden (BAS) ska främja goda levnadsförhållanden och tillhandahålla vård, omsorg, stöd och service till familjer och enskilda som behöver det. Till verksamheten hör vuxenutbildningen. Barn och unga, äldre, personer med funktionsnedsättning, missbrukare och personer som vårdar närstående är grupper vars behov särskilt ska uppmärksammas. Nämnden handhar även arbetsmarknadsinsatser, bistår nyanlända praktiskt och samordnar kommunens asylmottagande.

Verksamheten lyder under bland annat socialtjänstlagen, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade samt hälso- och sjukvårdslagen.

Nämnden har fyra verksamhetsområden: Stöd, vård och omsorg (SVO), Individ- och familjeomsorg (IFO), Funktionsstöd (FS) samt Vuxenutbildning, integration och arbetsmarknad (VIA).

Till följd av den kärva ekonomin avvecklades verksamheter inom integration, avtalet med Mittuniversitetet om programmet för möbel- och byggnadshantverk sades upp och familjeteamet avvecklades.

Trycket på IFO var osedvanligt högt med fler placeringsbeslut. Samma trend finns i länet och nationellt. Samtidigt var det svårt att rekrytera socio-nomer, och konsulter fick anlitas.

Mottagandet av ensamkommande barn näst intill upphörde. HVB-hem och stödboende i Bollstabruk avvecklades. Verksamheten för ensamkommande barn bedrivs nu enbart i centrala Kramfors.

Nämnden beslutade om en strategisk handlingsplan för digitalisering och välfärdsteknik som ska göra vardagen enklare och tryggare för medborgarna och att personalresurser kan användas effektivare.

Kommunfullmäktige beslutade att vuxenutbildning och arbetsmarknad tas över av den nya Bildningsnämnden och frågor om bosättning och asylsambordning tas över av Kommunstyrelsen. BAS-nämnden blir därmed en mer traditionell socialnämnd och byter namn till Valfärdsnämnden från 2019.

Uppföljning av nämndens mål

Nämndens mål var att behålla eller förbättra goda resultat och förbättra dem som tyder på brister. Nämnden följer även hur verksamheterna fullgjort sina uppdrag. Måluppfyllelsen följs via resultat i nationella databaser och öppna jämförelser samt i egna mätningar.

Av nämndens 10 mål uppfylldes 6 helt eller i hög grad och 2 delvis. Målet om stöd och insatser på hemmaplan så att barn kan bo kvar i sin familj uppfylldes inte alls. Skälet var det höga antalet placeringar och att nämnden, på grund av det ekonomiska läget, avvecklade familjeteamet och andra öppna insatser. Målet om andel medarbetare med adekvat utbildning har inte hunnit utvärderas.

Uppföljning av särskilt prioriterade områden

Hållbarhet, jämställdhet och kultur

HR-enheten kartlade arbetsmiljön i kvinno- respektive manskodade sektorer. Slutsatserna behöver hanteras vidare.

Chefer inom BAS genomgick utbildning i hållbart och hälsofrämjande ledarskap för hälsosamma arbetsplatser. Utbildningen var uppskattad och verktygen som presenterades används nu i alla verksamheter.

Äldres och funktionsnedsattas behov av ett tillgängligt kultur- och fritidsutbud uppmärksammades. Aktiviteter med kulturskolan och Kulturenheten genomfördes i särskilt boende inom Stöd, vård och omsorg.

Uppföljning av ekonomiskt resultat

Område (mnkr)	2017 Utfall	2018 Utfall	2018 Budget	2018 Avvikelse utfall/budget	2018 Prognos	2018 Avvikelse utfall/prognos
Gemensamt	48,1	59,9	30,9	- 29,0	62,6	2,7
SVO	277,8	276,3	272,4	- 3,9	275,6	- 0,7
FS	184,8	113,8	121,0	7,2	117,7	3,9
IFO	0,0	101,1	82,9	- 18,2	94,0	- 7,1
VIA	27,3	24,8	25,0	0,2	23,5	- 1,3
Summa	538,0	575,9	532,2	- 43,7	573,4	- 2,5

Trots beslutade åtgärder som genererade 12,3 mnkr, redovisades ett underskott på 43,7 mnkr.

Nämnden gick in i 2018 med kostnader för beviljade insatser och kända behov som översteg den tilldelade ramen med 42,3 mnkr. Orsaken var i huvudsak att "överskottet" som de tidigare ersättningarna för ensamkommande barn renderat inte längre finns att tillgå för att hantera ökade behov av insatser. Många orosanmälningar i social barn- och ungdomsvård, ett stort antal barn placerade utanför det egna hemmet, behov av hemtjänst utöver budget, höga konsultkostnader på grund av svårigheter att rekrytera socionomer och stora behov av svenska för invandrare (SFI) var exempel på sådana insatser.

Personal

Sjuktalet totalt sjönk, men den kostsamma korttidsfrånvaron låg kvar på en hög nivå. Åtgärder för hälsosamma arbetsplatser och hälsofrämjande ledarskap genomförs.

Personalstruktur	2017 Utfall	2018 Utfall
Antal tillsvidareanställda	937	918
Antal månadsanställda med tidsbegränsad anställning (innehavare)	60	57
Sjukfrånvaro		
Sjukfrånvaro i % av arbetstid – ackumulerat för perioden	9,86	9,04

BAS gemensamt (-29,0 mnkr)

Det stora underskottet hade sin förklaring i att sparbetet till stora delar inte genomfördes, varav 34 mnkr redovisades på BAS gemensamt.

Kvalitetsledning och hälsa hade ett överskott på 1,9 mnkr. Det berodde på åtgärder för att minska kostnader för tekniska hjälpmedel och förbrukningsmaterial och på att tjänster inte tillsattes på grund av det svåra rekryteringsläget.

Stöd, vård och omsorg, SVO (-3,9 mnkr)

Områdets sparbetet i budget var 3,9 mnkr och kunde inte hanteras. Högre personalkostnader på 1,6 mnkr var en orsak och hörde samman med höga kostnader för inskolning av vikarier till semestern. Eftersom en stor andel av vikarierna var nyanlända behövdes språkintrödningsmedel med längre inskolningstid som följd. Tillgången till nyanländ arbetskraft och den kapacitet som den visade gjorde dock att sommaren fungerade över förväntan.

De planerade hemtjänststimmar översteg budget med 4 364 timmar. Omräknat i årsarbetare motsvarar det 2,25.

Målet att förbättra produktiviteten i hemtjänsten uppnåddes delvis. Underskottet uppgick till 1 mnkr, men borde ha varit 2 mnkr, med tanke på volymökningen.

Arbetet med att hantera frånvaro med befintlig personal istället för med vikarier lyckades. En reduktion med 4 440 timmar beräknades, medan årseffekten summerades till 5 257.

Ambitionen att reducera kostnaderna för sjuklöner uppnåddes inte. Förbättringen i sjukfrånvaron berodde till stor del på minskad långtidsfrånvaro (>90 dagar), vilket påverkar kostnaderna marginellt.

Individ- och familjeomsorg, IFO (-18,1 mnkr)

Områdets sparbetning 2 mnkr kunde inte alls hanteras. Skälet var i första hand kraftigt ökade kostnader för placeringar. I andra hand gick det inte att bli konsult oberoende på grund av ett mycket högt antal oros-anmälningar. Antalet anmälningar har fördubblats på fyra år och antalet placerade barn och unga har ökat med 55 procent på tre år.

Förvaltningen klarade inte lagkravet på skyndsamhet när det gällde att inleda utredningar. För att hantera situationen hyrdes fler konsulter in. Det innebar en merkostnad med cirka 3,5 mnkr.

Placeringarna blev inte bara fler, utan även dyrare, samtidigt som ett antal placeringar som Migrationsverket tidigare ersatt med faktisk kostnad nu endast ersätts med schablon. Skälet är att Migrationsverket hänvisar till att endast LVU-liknande förhållanden ska råda för att det ska ersätta faktisk kostnad.

I delårsbokslutet bedömdes att ett antal placeringar borde kunna avslutas och att färre konsultstödda familjehem skulle behöva anlitas, men så kunde inte ske. Även kostnader för internatplaceringar översteg budget. Dessa kostnader styr inte nämnden över, om inte skola kan ordnas på hemorten. Placeringskostnaderna för barn, vuxna och elever med behov av internatboende ökade totalt med cirka 14,5 mnkr.

Utbetalt försörjningsstöd ökade med knappt 2 mnkr. Försörjningshinder på grund av arbetslöshet (40 procent) var fortfarande den främsta orsaken, även om ohälsa har ökat och utgjorde drygt 9 procent. (Talen avser 2017 eftersom 2018 års statistik ännu inte publicerats.)

Funktionsstöd, FS (+7,2 mnkr)

Sparbetning i budget var 1,3 mnkr, vilket hanterades med god marginal. Den tidigare helårsprognosen visade ett överskott med 3,3 mnkr, men resultatet förbättrades ytterligare med 3,9 mnkr. Orsaken var dels att åtgärdsplanen gav effekt, dels att personalkostnaderna minskades, framförallt när det gällde gruppboheter. En gruppbohet avvecklades hösten 2017 och vakanta tjänster återbesattes inte.

Behovet av boendestöd och personlig assistans var lägre än förväntat.

Vuxenutbildning, integration och arbetsmarknad, VIA (+0,2 mnkr)

Sparbetning på 0,8 mnkr hanterades med god marginal. Det kom sig framför allt av att anställningar inom beredskapsavtalet nästan helt gått över till extratjänster och av att personalkostnaderna för Träakademien minskade, eftersom avtalet med Mittuniversitetet om programmet för möbel- och byggnadshantverk sades upp.

Nordviks konkurs sommaren 2018 innebar att vissa kommuner slutade bevilja ansökningar till utbildningarna, vilket ökade Kramfors kostnader. Minskningen av antalet elever på SFI gick långsammare än beräknat, varför neddragningen av lärarpersonal inte följde planen. De elever som kom det senaste året var mer resurskrävande, eftersom de flesta helt saknade skolbakgrund.

Yrkeshögskolan bidrog med ett mindre överskott, trots höga initialkostnader för den nya utbildningen Specialiserad undersköterska i psykiatri som startade hösten 2018.

Viktiga uppgifter

Nyckeltal och antalsuppgifter

Uppgifterna är hämtade från Kolada, KPB, Skoldatabasen och egna uppgifter.

Nyckeltal		2014	2015	2016	2017
STÖD, VÅRD OCH OMSORG (SVO)					
Nettokostnadsavvikelse					
äldreomsorg (%)		2,6	5,6	8,3	13,3
Dygnskostnad särskilt boende (kr/dygn)	Kramfors	1 765	1 848	1 835	----- ¹
	<i>Alla kommuner, ovägt medel</i>	1 750	1 809	1 858	1 968
Kostnad per beviljad hemtjänst-timme (kr/timme)	Kramfors	469	480	506	----- ¹
	<i>Alla kommuner, ovägt medel</i>	445	461	477	492
INDIVID- OCH FAMILJEOMSORG (IFO)					
Nettokostnadsavvikelse IFO (%)					
Nettokostnad ekonomiskt bistånd (kr/invånare)	Kramfors	899	801	863	1 002
	<i>Alla kommuner, ovägt medel</i>	1039	1 019	1 001	1 024
Invånare 0–20 år placerade i institution eller familjehem (antal/1 000)	Kramfors	17,8	22,2	19,2	----- ²
	<i>Alla kommuner, ovägt medel</i>	11,9	12,1	10,6	----- ²
Nettokostnadsavvikelse LSS (%)					
Invånare 0–64 år med insatser enligt LSS, (andel i %)	Kramfors	1,10	1,18	1,16	1,1
	<i>Alla kommuner, ovägt medel</i>	0,84	0,86	0,87	0,89
Dygnskostnad gruppboende vuxna LSS (kr/dygn)	Kramfors	2 069	2 561	2 532	----- ¹
	<i>Alla kommuner, ovägt medel</i>	2 723	2 900	2 952	3 098
VUXENUTBILDNING, INTEGRATION, ARBETSMARKNAD (VIA)					
Nettokostnad grundläggande vuxenutbildning (kr/invånare)	Kramfors	63	89	113	133
	<i>Alla kommuner, ovägt medel</i>	87	95	103	115
Andel elever i kommunal vuxenutbildning som läser grundläggande vuxenutbildning (%)	Kramfors	17,7	23,2	21,3	19,7
	<i>Alla kommuner, ovägt medel</i>	15,1	17,3	18,4	20,3
Andel invånare 20–64 år som deltar i komvux (%)		2,0	5,5	6,8	7,5
Antal deltagande elever i SFI	<i>Uppgifterna baseras på antal registrerade per år</i>	280	326	418	420
Nettokostnad arbetsmarknadsåtgärder (kr/invånare)	Kramfors	378	443	628	629
	<i>Alla kommuner, ovägt medel</i>	421	433	461	478

¹ Förvaltningen valde på grund av det ekonomiska läget att avstå från KPB 2018. Kramfors resultat för år 2017 kan därför inte redovisas.

² Resultat för år 2017 publiceras inte i Kolada, eftersom Socialstyrelsen beslutade att kvaliteten var för låg för publicering.

Barn-, kultur- och utbildningsnämnden

Barn-, kultur- och utbildningsnämnden (BKU) ansvarar för förskola, förskoleklass, fritidshem, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kulturskola, kulturverksamhet och biblioteksverksamhet. I skolformerna bygger verksamheten på skollagens och läroplanernas mål. All verksamhet inom Barn-, kultur- och utbildningsnämndens ansvarsområden ska genomsyras av de kärnvärden för kultur, jämställdhet och hållbarhet som kommunen slagit fast i programmen för respektive områden.

Inledning

Arbetet med *Plattform för styrning och ledning av Kramfors kommuns skolorganisation 2016–2020* fortsatte. Den utgör grundfundamentet för verksamhetsplanen. Utgångspunkten är att det är i varje enhet som utveckling sker och som värde för barn, elever och brukare skapas.

Nämndens verksamhetsområden har påbörjat digitaliseringsresan. I gymnasiet har alla elever var sin digital enhet. I grundskolan har processen med iPads till eleverna startat och alla elever på högstadiet har en egen enhet. Kommande år får mellanstadiet sina enheter.

Det digitala verksamhetssystemet som ska lätta den administrativa bördan för pedagogerna tog ett kliv närmare verkställighet. *Concure* (det egna systemet utvecklat på Ådalsskolan) öppnades för gymnasiet, och grundskolan börjar provköra systemet våren 2019. Ambitionen är att grundskolan kliver in i systemet helt inom något år.

Nya förskoleavdelningar öppnades, bland annat på Sandö.

Söktrycket till Kramfors egen gymnasieskola ökade. Det ledde till minskade kostnader för interkommunal ersättning till andra kommuner, samtidigt som det fyllde på klasserna i Ådalsskolan.

Under sommaren hotades plötsligt verksamheten på Nordvik av nedläggning. Efter en hel del samtal kunde den fortsätta, samtidigt som en ny upphandling genomfördes. Den nya verksamheten fick ett rekordstort antal nya elever.

Uppföljning av nämndens mål

Nämnden satte upp fem egna mål som redovisas nedan under varje kommunalt mål.

Nöjda medborgare och kunder

Nämndens mål handlade om att utveckla samverkansformer med elever, vårdnadshavare och medborgare. Det innebar bland annat att förvaltningen arbetade med att se till så att övergångsprocesser sker på det sätt som plattformen för styrning och ledning föreskriver, till exempel när elever byter skola eller stadium. Förvaltningen arbetade på ett liknande sätt med olika undervisningsprocesser. Majoriteten av enheterna arbetar enligt plattformens riktlinjer.

Målet kan därmed sägas vara delvis uppfyllt.

God kvalitet

Nämndens mål handlade om att varje barn och elev har rätt att utvecklas varje dag.

En viktig del i arbetet var att skapa trygghet, trivsel och arbetsro. Det skedde bland annat genom temadagar, elevenkäter och organisatoriska förändringar. En riktlinje för arbete mot diskriminering och trakasserier togs fram och används.

Med plattformen som grund arbetade skolorna med att lyfta fram och främja elevernas kreativitet, nyfikenhet och motivation.

Resultaten av en elevenkät i årskurs 6 visade att lusten att lära har ökat. Eleverna gav i snitt 4 poäng av 5. År 2017 var snittpoängen 3,8.

En indikator för målet är att alla elever ska nå målen i alla ämnen. Där finns en positiv trend i Kramfors skolor. I länet nådde i genomsnitt 68,9 procent av eleverna på kommunala skolor alla mål. I Kramfors var det 73,4 procent. Kramfors kommun var därmed näst bäst i Västernorrland.

Sammanfattat anses målet vara nått.

Attraktiv arbetsgivare

Nämndens mål handlade om att förvaltningen ska ha medarbetare som trivs och har tydligt fokus på uppdraget. Medarbetarenkäten visade att BKU-

förvaltningens medarbetare hade högre motivation än kommunsnittet. Enkäten visade också att de i högre grad än genomsnittet ansåg att de var insatta i sin verksamhets mål och i hur de ska följas upp.

Målet anses nått.

God ekonomisk hushållning

Målet nåddes inte och budgeten överskreds. Åtgärder utreds och beräknas genomföras 2019.

Uppföljning av ekonomiskt resultat

(mnkr)	2017 Utfall	2018 Utfall	2018 Budget	2018 Avvikelse utfall/budget	2018 Prognos	2018 Avvikelse utfall/prognos
Nämnd	1,1	1,0	1,1	0,1	1,1	0,1
Kultur	21,6	21,0	22,0	0,9	20,7	-0,3
Förskola	96,7	104,1	94,4	-9,7	100,7	-3,4
Grundskola	200,1	207,2	199,7	-7,5	206,7	-0,5
Gymnasieskola	87,7	93,3	86,2	-7,0	91,6	-1,6
Summa	407,3	426,6	403,4	-23,2	420,9	-5,8

BKU-nämndens verksamhetsunderskott förklaras främst av högre personalkostnader än budget, vilket var naturligt med tanke på att nämnden hade cirka 70 fler årsarbetare än budgeterat. Antalet tillsvidareanställda minskade visserligen, men det är en lång väg kvar till det budgeterade antalet.

Fler förskoleavdelningar öppnades som en följd av det ökade trycket. Det ledde till ökade lokal-kostnader, inköp av möbler och pedagogiskt material till de nya avdelningarna samt högre personalkostnader. En bidragande anledning till den ökade efterfrågan var att den privata verksamheten minskade med drygt 20 barn och att föräldrarna då sökte sig till den kommunala förskolan.

Söktrycket var stort också till kommunens gymnasieskola. Det ledde till minskade kostnader för interkommunal ersättning.

Hotet om nedläggning av verksamheten på Nordvik kunde avväjas och verksamheten fick ett rekordstort antal nya elever.

Intresse för verksamheten på Sandö – Räddningsgymnasiet – är vikande. Det påverkade ekonomin negativt, främst genom uteblivna interkommunala

intäkter, eftersom det var färre elever från andra kommuner än budgeterat och utbildningen blir underfinansierad när skolan inte har fulla klasser. Verksamhetens intäkter täcker inte de löpande kostnaderna om inte elevantalet ökar.

Bedömningen var att BKU skulle hamna på ett underskott om 17,5 mnkr. Bokslutet visade dock på ett underskott på drygt 23 mnkr, en försämring med 5,5 mnkr.

De största avvikelserna mellan prognos och bokslut förklaras nedan.

Förskolan (-3,5 mnkr)

Verksamheten fick minskade statsbidrag med nästan 0,5 mnkr, främst eftersom tidigare års uppbokningar för Migrationsverket korrigerades. Den största avvikelsen kom dock från ett enskilt förskoleområde, där kostnaderna för löner avvek från prognosen med nästan 2,5 mnkr.

Grundskolan (-0,5 mnkr)

Det fanns flera enskilda poster med både överskott och underskott, och summan blev en mindre ökning av det tidigare underskottet. Även här påverkades resultatet negativt av uppbokade statsbidrag från Migrationsverket.

Gymnasiet (-1,5 mnkr)

Den senaste prognosen var att Räddningsgymnasiet skulle gå med ett underskott på drygt 1,5 mnkr. Underskottet blev större än så och slutade på 2,2 mnkr. Resterande del av det ökade underskottet berodde dels på att uppbokade statsbidrag från Migrationsverket korrigerades, dels på att kostnaderna för Nordvik blev högre än prognostiserat som en följd av att verksamheten var hotad inför höstterminen.

Förvaltningen fortsätter se över kostnaderna för att hitta ytterligare åtgärder för att så snabbt som möjligt komma i balans, i enlighet med uppdraget som nämnden har gett.

Personal

Personalstruktur	2017 Utfall	2018 Utfall
Antal tillsvidareanställda	541	518
Antal månadsanställda med tidsbegränsad anställning	101	97
Sjukfrånvaro		
Sjukfrånvaro i % av arbetstid – ackumulerat för perioden	5,05	5,71

Viktiga uppgifter

Nyckeltal och antalsuppgifter

Årtal	2014	2015	2016	2017
Förskola				
Anställda, andel (%) årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning, kommunal regi	64	68	56	55
Barngrupp, antal barn per avdelning, kommunal regi	18,0	18,0	16,6	17,2
Fritidshem				
Anställda, andel (%) årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning, kommunal regi	75	79	75	71
Elevgrupp, antal elever per avdelning, kommunal regi	36,0	40,8	11,7 ¹	11,0 ¹
Personaltäthet, inskrivna elever per anställd, kommunal regi	11,5	11,5	11,4	10,7
Förskoleklass				
Lärartäthet, antal elever per lärare (heltidstjänst)	21,8	22,1	15,1	19,9
Årsarbetare i huvudmannens skolor, andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	86,1	84,2	84,8	72,6
Grundskola				
Betyg årskurs 9, andel (%) behöriga till yrkesprogrammen	84,3	81,2	74,9	80,5
Betyg årskurs 9, andel (%) som ej uppnått målen i ett eller flera ämnen	23,9	25,7	26,8	31,8
Lärare (heltidstjänst), andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	91,0	92,0	88,9	81,4
Lärartäthet, antal elever per lärare (heltidstjänst) totalt	12,6	11,9	12,5	11,7
Grundsärskola				
Elever, andel i grundsärskolan, integrerade i grundskolan	8	9	11	0
Lärartäthet, antal elever per lärare (heltidstjänst)	3,3	3,0	4,1	2,7
Gymnasieskola				
Lärare i huvudmannens skolor (heltidstjänst), andel (%) med pedagogisk högskoleexamen	73,0	79,0	74,7	76,5
Lärartäthet, antal elever per lärare (heltidstjänst)	8,3	8,9	11,8	9,7
Gymnasiesärskola				
Antal elever per lärare (heltidstjänst)			5,9	6,3

¹ År 2016 ändrades inrapporteringen för antalet avdelningar, där man delade upp varje fritidshem i flera avdelningar efter varje årskull istället för som tidigare att en skolas fritidshem var en avdelning.

Miljö- och byggnämnden

Miljö- och byggnämnden var 2018 myndighet för ärenden som rörde miljö- och hälsoskydd, livsmedel, alkohol och tobak samt bygglovsfrågor och planering.

Nämnden var också trafiknämnd, samordnade och utvecklade kommunens geografiska informationssystem (GIS) och hade energirådgivning.

Miljö- och byggnämnden hade sitt sista möte i december 2018. Från januari 2019 är det Kommunstyrelsen som tar beslut och har ansvar för dessa frågor.

Planering och byggande

Utöver handläggning av vanligt förekommande ärenden lämnades bygglov för ytterligare ett flerbostadshus i centrala Kramfors.

Uppföljning av nämndens mål

Miljö- och byggnämnden hade tre egna mål för det kommunövergripande målet *God kvalitet*. Av de tre målen nåddes två. Målet om överprövade beslut uppfylldes med stor marginal. Ett av målen om kompetensutveckling nåddes. Beslutet om köpstopp i kommunen ledde till att vissa utbildningar inte kunde genomföras.

Indikatorer	2017	2017	2018	2018
	Mål	Utfall	Mål	Utfall
Överprövade beslut bedöms likartat i nästa instans (%)	80	98	80	96
Alla fast anställda har minst 5 dagars kompetensutveckling eller utbildning (%)	75,0	87,5	75,0	61,0
Alla fast anställda har minst 2 dagars kompetensutveckling eller utbildning (%)	100	100	100	100

Uppföljning av särskilt prioriterade områden

Hållbarhet

Nämnden hade som mål att minska pappersanvändningen med 10 procent. Skrivarstatistiken visar att målet inte nåddes. Det kan delvis bero på att andra avdelningar hade tekniska problem och använde förvaltningens skrivare.

Elbilen användes flitigare 2018. Bokningarna ökade med 21 procent.

En av bygglovshandläggarna deltog i en nationell referensgrupp. Arbetet resulterade i ett delbetänkande: SOU 2018:51 Resurseffektiv användning av byggmaterial.

Jämställdhet

Nämnden började granska mötesrutiner och handläggning från jämställdhetssynpunkt. Nästa område att granska blir hur information utformas.

Kultur

En utbildning i Kramfors kulturhistoria var planerad, men kunde inte genomföras av ekonomiska skäl.

Uppföljning av ekonomiskt resultat

(mnkr)	2017 Utfall	2018 Utfall	2018 Budget	2018 Avvikelse utfall / Budget
Intäkter	-6,2	-6,0	-6,0	0
Personalkostnader	10,9	11,2	12,0	0,8
Övriga kostnader	4,1	3,6	3,9	0,3
Summa (intäkter-kostnader)	8,8	8,9	10	1,1

Förvaltningen hade vakanser 2018. Personalbristen och kommunens köpstopp gjorde att nämnden fick ett överskott.

Personal

Sjukfrånvaron fortsatte att ligga på en mycket låg nivå.

Personalstruktur

	2017 Utfall	2018 Utfall
Antal tillsvidareanställda	21	21
Antal månadsanställda med tidsbegränsad anställning (innehavare)	1	2

SJUKFRÅNVARO

Sjukfrånvaro i procent av arbetstid – ackumulerat för perioden	1,81	1,42
--	------	------

Nyckeltal och antalsuppgifter

Antal ärenden

	2014	2015	2016	2017	2018
Totalt antal diarieförda ärenden (inkomna)	1 182	1 272	1 250	1 295	1 265

ÄRENDETYP

Bygg – totalt	364	418	386	373	367
varav					
- nybyggnad bostadshus	2	5	3	5	3
- nybyggnad fritidshus	16	14	20	17	17
Strandskydd – totalt	52	64	60	95	46
- varav båthus och sjöbodrar	2	3	2		
Avlopp	75	121	109	129	110
Värmepumpar	120	137	85	72	88
Miljö – totalt	213	188	174	196	212
- varav miljörapporter	87	86	84	89	92
Livsmedel	33	23	28	31	32
Hälsoskydd	9	8	16	5	3
Alkohol, tobak		74	81	79	105

Verksamheter som miljö och hälsa ska ha tillsyn över

	Antal, cirka
Miljö – miljöfarliga verksamheter	500
Miljö – övrigt (köldmedia, cisterner, försäljning med mera)	250
Livsmedel	280
Hälsa	250
Alkohol, tobak, receptfria läkemedel	90
Totalt	1 370

Verksamheter som plan och bygg ska ha tillsyn över

	Antal, cirka
Obligatorisk ventilationskontroll	325
Lätt avhjälpna hinder	100
Hissar och andra motordrivna anordningar	30
Totalt	455

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen har ansvar för kommun-gemensam ledning och utveckling, men också för kostverksamhet, näringslivsfrågor, samhälls-planering och gemensamma ekonomi- och personalfrågor. Kommunstyrelsen har fyra avdelningar: samhällsavdelningen, avdelningen för stöd och service, HR-avdelningen och tekniska avdelningen.

Medborgardialoger

Kramfors har under tre år arbetat med stärkt lokal attraktionskraft i projektet *Framtidsbygget*, som avslutades 2018. Målen var att tillsammans bygga attraktionskraft inifrån och att forma samhällen som växer utifrån sina förutsättningar.

I *Framtidsbygget* genomfördes aktiviteter för att påverka invånarnas inställning och attityd till den egna kommunen. Ambassadörsnätverket utökades under projektiden från 30 till 250 deltagare. I värdskapsutbildningen deltog 300 tjänstepersoner från kommunorganisationen. Fem filmer producerades för att sammanfatta, förstärka och berätta om projektets aktiviteter. Kända namn som Magdalena Forsberg och Tomas Ledin medverkade.

Ett stort antal medborgardialoger genomfördes och gav viktiga inspel till den serviceplan som arbetats fram och som beräknas beslutas av kommunfullmäktige våren 2019.

Medborgardialogen som verktyg utvecklades och tillämpades i hela organisationen för att åstadkomma medborgardialoger som gör skillnad. För det lyftes Kramfors fram som ett gott exempel av SKL (Sveriges Kommuner och Landsting) och bjöds in till olika evenemang för att föreläsa om arbetet. Andra kommuner har också kontaktat Kramfors för att ta del av erfarenheterna.

Tillgänglighet och service

Kommunens kundtjänst är viktig i arbetet med tillgänglighet och service. Kramfors kom på en hedrande fjärde plats i Sverige i mätningen av service och bemötande på e-post och telefon.

Kundtjänsten samarbetade med tekniska avdelningen för att fler frågor skulle kunna besvaras av kundtjänsten, vilket underlättar för kärnverksamheten. Kundtjänsten svarade medborgaren på nästan 50 procent av kommunledningsförvaltningens frågor som registrerats i kundtjänstsystemet.

Digitalisering

Digitaliseringen är en framtidsfråga för hela organisationen. Kommunstyrelsen utökade och förbättrade e-tjänsterna. Arbetet med det digitala mötesverktyget för förtroendevalda fortsatte. De får låna surfplattor för att kunna ta emot och läsa handlingar. Beslutet underlättar administrationen, samtidigt som den minskade pappersmängden bidrar till ett hållbart samhälle. Den nya europeiska dataskyddsförordningen (GDPR) ställde krav på organisationens digitala kompetens. Kommunledningsförvaltningen ledde arbetet med att gå igenom och se till att samtliga system uppfyller kraven.

Näringslivsutveckling

Höga Kusten Företagsmässa hade premiär i april med ett stort antal utställare från både Kramfors och Sollefteå kommuner. Uppföljningen gav ett gott resultat och utställarna var mycket nöjda. Evenemanget kommer att permanentas.

Nyföretagararbetet fortlöper. De som haft kontakt med kommunen inför sina företagsstarter uppgav vid enkätuppföljningen att de i hög grad var nöjda med det stöd de fått. Stöd gavs även till företag som behövde vägledning, ville utveckla sina verksamheter och hade behov av nya eller andra lokaler. Entreprenörer lotsades till olika företagsstöd.

Satsningar genomfördes i besöksnäringen för att öka attraktionskraften och skapa bättre förutsättningar för entreprenörer att starta nya näringar. Sträckan längs Ångermanälven från Sandöbron och Sandslån har en intressant och genuin historia med bland annat häxprocesser, sågverksindustri och Ådalen 31, vilket fångades upp i besöksnäringssprojektet *En resa i tid och rum*.

Uppföljning av prioriterade områden

Kunskapshöjande insatser genomfördes för politiker, tjänstepersoner och externa grupper på viljeinriktningens områden kultur, jämställdhet och hållbarhet samt det prioriterade området folkhälsa. En övergripande uppföljning av kommunens arbete och framtagande av nyckeltal inom samtliga områden genomfördes. Webbsidan *Hållbara Kramfors* publicerades på kramfors.se med information om områdena.

Uppföljning av mål

Kommunstyrelsens verksamhetsplan innehöll 10 mål. Nämndmålen som hörde till det kommunövergripande målet om nöjda medborgare och kunder nåddes delvis. Målet om att främja goda levnadsvanor i området god och jämlik hälsa nåddes inte. Där visade indikatorerna för invånarnas hälsotillstånd och fysiska aktivitet en lägre nivå än målet. Målen för god kvalitet uppnåddes, med goda resultat för service och bemötande. Målen för attraktiv arbetsgivare nåddes inte. Nämnden höll däremot sin budget.

Uppföljning av ekonomiskt resultat

Område (mnkr)	2017 Utfall	2018 Utfall	2018 Budget	Avvikelse utfall / budget	2018 Prognos	Avvikelse utfall / prognos
Intäkter	229,9	235,7	228,8	6,9	231,5	4,2
Personalkostnader	99,9	115,2	114,2	-1,0	115,8	0,6
Övriga kostnader	333,3	321,2	323,4	2,2	319,4	-1,8
Summa (intäkter - kostnader)	-203,3	-200,7	208,8	8,1	-203,7	3,0

Kommunledningsförvaltningen visade en positiv budgetavvikelse på drygt 8 mnkr. Det är 3 mnkr bättre än det resultat som prognostiserades under hösten. De huvudsakliga förklaringarna består av en kombination av allmän sparsamhet samt minskade ambitioner och återhållsamhet med projekt. Det grundade sig på det generella kommunbeslutet om återhållsamhet och besparingar för att påverka kommunens totala resultat positivt. Tekniska avdelningen lyckades, trots en vinter med höga snörensningkostnader, genom allmän sparsamhet hålla sin budget. Räddningstjänsten och vatten och avlopp visade mindre underskott orsakade av sommarens skogsbränder och av att VA-verksamheten gjorde en full avsättning till VA-fonden.

Personal

Antalet anställda visade en mindre ökning, som förklaras av en normal variation av anställningsförhållanden, till exempel några vakanta tjänster vid ingången av året.

Sjukfrånvaron visade en liten positiv förbättring. Förändringen ligger inom de årliga naturliga avvikelserna.

Personalstruktur

	2017 Utfall	2018 Utfall
Antal tillsvidareanställda	198	206
Antal månadsanställda med tidsbegränsad anställning	6	6
Sjukfrånvaro		
Sjukfrånvaro i procent av arbetstiden – ackumulerat för perioden	4,13	3,13

Investeringar

Avdelning (mnkr)	2018 Utfall	2018 Budget- avvikelse
Kommunledningskontor	3,3	1,7
Teknisk avdelning	47,3	0,1
Samhällsavdelning	5,8	0,6
Kommunchef	0,0	2,8
Summa	56,4	5,2

Av årets investeringar var den största Tjänstecentrum Folksam på knappt 20 mnkr. Några andra större investeringar var insatser i Östby vattenverk, Nylands avlopps- och reningsverk samt Ådalshallen. Budgetavvikelserna förklaras till stora delar av att planerade investeringar skjutits till 2019.

Viktiga uppgifter

	2014	2015	2016	2017	2018 ¹
Ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet, andel (%)	26	28	27	32	31
Tillagade matportioner i 1 000-tal, antal	905	898	931	951	943
Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inklusive biologisk behandling, andel (%)	28	27	28	23	---
Insamlat hushållsavfall kommun (kg/invånare)	466	463	464	448	---
Kostnadstäckningsgrad hushållens avfall (%)	101,3	101,0	100,0	100,0	---
Kostnad färdtjänst och riksfärdtjänst (kr/invånare)	339	400	460	444	---
Nettoinpendling till kommun, andel (%)	-1	1	0	0	---
Nettokostnad infrastruktur, skydd med mera (kr/invånare)	4 203	4 677	4 489	4 701	---
Nettokostnad fritidsverksamhet (kr/invånare)	1 461	1 340	1 335	1 394	1 489
Kostnadstäckningsgrad vatten och avlopp (%)	100	100	100	100	100
Produktionskostnad (kr/m ³ sålt vatten)	11,74	10,73	10,65	10,61	11,71
Vägbelysning, kostnad per ljuspunkt (kr)	696	633	---	586	583
Förvävsarbetande invånare 20–64 år, andel (%)	75,8	75,6	75,3	75,9	---
Invånare 16–84 år med bra självskattat hälsotillstånd kommun, andel (%)	66	67	67	67	63
Nyregistrerade företag kommun, antal/1 000 invånare	3,9	3,2	4,0	3,2	6,2
Antal synpunkter som kommit in via webbens Synpunkt	186	176	148	128	52
Antal registrerade frågor i kundtjänsten Kom in			5 290	6 863	8 820

¹ När uppgift saknas beror det på att resultaten inte rapporterats.

Överförmyndarnämnden

Nämnden ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt reglerna i föräldrabalken och andra författningar som reglerar frågor knutna till verksamheten. I nämnden finns fem ledamöter och fem ersättare. Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för nämnden.

Ensamkommande flyktingbarn

Antalet ensamkommande flyktingbarn minskade markant och vid årsskiftet fanns det 10 ensamkommande barn med god man.

Uppföljning av mål

Nämnden beslutade om fyra egna mål i enlighet med fullmäktiges övergripande mål:

- Ställföreträdarna ska känna sig trygga i sina uppdrag.
- Granskningarna av årsräkningarna ska vara effektiva.
- Tillgängligheten ska vara god.
- Nämnden ska hålla sin budget.

Huvudmännen, de som inte kan ta tillvara sin rätt i samhället, behöver ställföreträdare som själva är trygga i sina uppdrag. Även 2018 erbjöds olika utbildningar för ställföreträdarna. Utbildning i hur man upprättar en årsräkning gavs vid två tillfällen. En utbildning med Jan Wallgren anordnades i februari och 20 ställföreträdare deltog från Kramfors kommun.

För att mäta Överförmyndarnämndens mål med ställföreträdarnas trygghet valde enheten att byta metod. I stället för en enkät genomfördes intervjuer.

De visade bland annat att man som ny ställföreträdare upplever att man får material i alltför stor mängd. Enheten tog hjälp av en fokusgrupp som kom fram till att det är bättre med ett mindre grundpaket med information när man är ny. Informationen på hemsidan ska också revideras. Intervjuerna visade att målet med trygga ställföreträdare uppnåddes.

Enheten nådde även målet med effektiv granskning. Alla årsräkningar var granskade och arvoderade redan i slutet av augusti. Målet med god tillgänglighet uppnåddes inte helt, eftersom det fanns två ärenden där ingen ställföreträdare kunde erbjudas inom angiven tid. Målet om en budget i balans nåddes.

Uppföljning av särskilt prioriterade områden

Några specifika aktiviteter för de särskilt prioriterade områdena hållbarhet, jämställdhet, kultur och folkhälsa var inte planerade. Områdena fanns med i det dagliga arbetet.

Hållbarhet

Nämnden använde sig, precis som övriga nämnder, av digital mötesteknik för de förtroendevaldas sammanträden och bidrog därmed till minskad distribution av pappershandlingar.

Systematiskt arbete med att förenkla och förbättra arbetsprocesserna fortgår. E-tjänster är en del i det. E-tjänster som kan användas av ställföreträdare oavsett tidpunkt på dygnet infördes. Denna digitalisering gynnar vårt samhälle och kan eventuellt även göra att yngre personer kan tänka sig uppdrag som ställföreträdare.

Jämställdhet

Nämnden gjorde ingen egen planering för arbetet med jämställdhet och mångfald. Kvinnors och mäns livsvillkor och levnadsförhållanden kan synliggöras genom könsuppdelad statistik. Därför tar nämnden sedan några år fram sådan statistik för både huvudmän och ställföreträdare. År 2018 kunde nämnden tyvärr inte ta fram uppgifterna. Förhoppningen är att de åter kan redovisas nästa år, när alla medarbetare lärt sig statistikmodulen i det nya systemet.

Uppföljning av ekonomiskt resultat

(mnkr)	2017 Utfall	2018 Utfall	2018 Budget	2018 Avvikelse utfall/budget	2018 Prognos	2018 Avvikelse utfall/prognos
Intäkter	2,3	0,2	0,1	0,1	0,3	-0,1
Personalkostnader	4,3	2,9	3,7	0,8	3,3	0,4
Övriga kostnader	0,5	0,6	0,5	-0,1	0,6	0,0
Summa (intäkter – kostnader)	-2,5	-3,3	-4,1	0,8	-3,6	0,3

Överskottet blev större än prognosen visade i augusti. Det positiva resultatet hade flera orsaker. Följande bidrog mest:

- ökad budgettram
- sänkta arvoden för gode män för ensamkommande barn parerade intäktsbortfallet väl
- minskad tillströmning av ensamkommande barn
- begränsningar av inköp och anställningar
- fyra inställda sammanträden
- ändrat arbetssätt för att hantera årsräkningar gjorde att inga extra resurser behövde användas
- uppgraderingen av verksamhetssystemet blev billigare än beräknat. (Införandet gick inte smärtfritt och enheten kompenserades med en sänkt uppstartskostnad.)

Viktiga uppgifter

	2014	2015	2016	2017	2018
Ärenden vid Överförmyndarnämnden (aktiva under året), totalt antal	386	482	508	481	519
– varav godmanskap	213	197	204	207	232
– förvalterskap	57	61	55	56	64
– förmynderskap (under 18 år)	63	67	89	111	155
– ensamkommande flyktingbarn	53	157	160	107	68
Utbetalda arvoden, kr					
– Kommunen betalade till god man/förvaltare	786 107	592 000	908 306	1 007 224	1 402 800
– Huvudmannen betalade	926 352	889 718	1 258 328	1 567 481	1 467 773
Granskade årsräkningar					
– Andel granskade vid juni månads utgång, procent	100	80	78	80	89
– Andel granskade vid september månads utgång, procent	100	100	100	100	100
Antal ställföreträdare (aktiva per 31/12)			232	267	292
– varav kvinnor			143	159	i.u.
– varav män			89	108	i.u.
Antal huvudmän (god man/ förvaltare aktiva per 31/12)			332	370	341
– varav kvinnor			165	170	i.u.
– varav män			167	200	i.u.

i.u = ingen uppgift

Revisionen

Den kommunala revisionen styrs av kommunallagen samt av kommunfullmäktiges revisionsreglemente och revisorernas arbetsordning. Revisorerna ska årligen granska all verksamhet i den omfattning som följer av god revisionsred. Revisionen har en central roll när det gäller insynen i och kontrollen av all verksamhet som kommunen ansvarar för. Genom sina granskningar ska revisorerna förmedla både väsentlig och nödvändig kritik samt ge förslag till förbättringar och utveckling.

Revisorerna biträds i sitt arbete av sakkunniga revisionskonsulter från KPMG.

Revisionen har nio ledamöter, och Bertil Wiklund (C) är ordförande.

Varje år genomför Revisionen grundläggande granskningar av styrelser och nämnder. Granskningarna genomfördes genom enkäter till samtliga ledamöter och träffar med presidierna. Revisorerna läser regelbundet protokollen. I den grundläggande granskningen ingår även granskning av delårsrapport och årsbokslut.

Som en del av planeringen av övriga granskningsprojekt genomför Revisionen årligen en riskanalys. År 2018 genomfördes följande granskningar:

- utbetalningsrutiner och attest av vissa kostnader
- privata utförare
- integrationsarbetet
- barn och unga i ekonomiskt utsatta hushåll
- uppföljning av granskningar år 2014–2015
- bemanning och personalkostnader.

Kommunens lekmannarevisorer i kommunens bolag har till uppgift att granska om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om den interna kontrollen är tillräcklig. Lekmannarevisionen granskade bolagen genom träffar med styrelser och tjänstemän och tog del av protokoll och andra handlingar, inklusive delårsrapporter och årsredovisning.

Kramfors Kommunhus AB

Ordförande: Jan Sahlén (S)

Vd: Peter Carlstedt

Resultat: -1,4 mnkr

Balansomslutning: 1 139,6 mnkr

Uppdrag

Kramfors Kommunhus AB är moderbolag för de kommunala bolagen. Bolaget är ett instrument för att styra och följa upp verksamheterna som kommunen bedriver i bolagsform.

Bolag som ingår i koncernen:

- Krambo Bostads AB
- Kramfors Industri AB
- Kramfors Mediateknik AB

Ekonomi

	2018	2017	2016	2015	2014
Nettoomsättning, mnkr	284,6	275,1	269,2	260,1	249,1
Resultat efter finansiella poster, mnkr	7,4	-16,1	10,2	2,4	-15,1
Balansomslutning, mnkr	1 139,6	1 058,1	1 043,9	1 034,4	1 041,0
Soliditet, procent	14,1	12,5	12,1	11,1	10,8
Avkastning på eget kapital, procent	5,0	negativ	8,4	2,1	negativ
Avkastning på totalt kapital, procent	2,1	0,1	2,7	2,1	0,6

Kommunhus AB uppvisade ett negativt nettoresultat på 1,4 mnkr efter bokslutsdispositioner och skatt.

Kommunhus AB:s räkenskaper samordnas med de ingående bolagen för att bolagen totalt sett ska uppnå bästa möjliga finansiella situation.

Väsentliga händelser efter balansdagen

Krambo Bostads AB delas den 2 januari 2019 enligt delningsplanen som skickats till Bolagsverket. Krambo Bostads AB upphör och ett nybildat bolag, Krambo AB, övertar lägenheter, affärslokaler och några vårdboenden. Kramfors Industri AB övertar skolor, förskolor och ett vårdboende.

Krambo Bostads AB

Ordförande: Eleonora Asplund (S)

Vd: Per Eriksson

Bolaget ska förvärva, äga, bebygga, förvalta, förädla och försälja fastigheter och tomträtter med bostadslägenheter och därtill hörande kollektiva anordningar.

Bolaget ska också främja näringslivet i Kramfors kommun genom att medverka till att näringslivets lokalbehov tillgodoses i befintliga lokaler.

Dessutom ska bolaget tillhandahålla lokaler för kommunal verksamhet, när det krävs ur ett koncernperspektiv eller är mest rationellt.

Vd summerar året

Delning av bolaget

År 2018 var på många sätt speciellt. Hela året ägnades åt att planera och genomföra en delning, fission, av Krambo Bostads AB. Bolaget delas upp i ett allmännyttigt bostadsbolag med företrädesvis bostadsfastigheter och ett lokalfastighetsföretag med kommunala och kommersiella verksamhetsfastigheter. Verksamhetsfastigheterna läggs i det befintliga bolaget KIAB, som när delningsprocessen är klar namnändrar till Kramfast AB. Bostadsfastigheterna läggs i ett nybildat bolag som ska heta Krambo AB.

Syftet med delningen är dels att renodla allmännyttans verksamhet. Det finns ett stort värde i diskussioner och förhandlingar med Hyresgästföreningen och de boende att kunna fokusera på kärnverksamheten. Dels finns det ett stort värde i att verksamhetsfastigheternas ekonomi särskiljs i ett eget bokslut.

Delningsprocessen har föregåtts av ett stort antal beslut, både i bolagskoncernens styrelser och på ägarnivå. Bland annat har bolagsordningarna skrivits om för att passa de nya bolagens inriktning och behov.

För att inte öka administrationskostnaderna och belasta fastigheternas redan ansträngda ekonomi, kommer Krambos personal att sköta båda bolagen. Upplägget ställer krav på organisering och kommer att belasta vissa delar av organisationen lite mer än andra. Bland annat krävs beredning och förberedelser till två styrelser och vi kommer att göra två årsredovisningar.

Fördelningen av overheadkostnader och rutiner för fakturering måste processas och implementeras.

Nybyggenskap

I oktober gick startskottet för nybygget Monarken på Kungsgatan. Bygget flyter på enligt planerna. Första våningen är i skrivande stund på plats och inflyttningen är beräknad till den 1 november 2019. De 24 lägenheterna ligger ute för bokning på Krambos hemsida och intresset är stort.

Verksamhet

Det gynnsamma ränteläget och den relativt låga vakansgraden har gett oss möjlighet att hålla en hög ambitionsnivå på underhåll. Vi har under året genomfört stora projekt såsom balkongrenoveringar, hissar, fasader, tak, stammar och markarbeten.

Vi såg en viss avmattning när det gäller efterfrågan på lägenheter, och Migrationsverket har lämnat både anläggningsboenden och vissa lägenheter. Sammantaget var 2018 ett bra år, med ett fortsatt bra kassaflöde trots en historiskt svår vinter med fördubblade kostnader för vinterväghållning.

Personal

Personalen gick en utbildning i affärsmannaskap. Syftet var att alla medarbetare ska få förståelse för vikten och värdet av att verksamheten sköts på ett affärsmässigt sätt och stadigvarande kan leverera vinster. Vinster är grunden för att vi ska kunna utveckla verksamheten och därmed bidra till samhällsnyttan. Kursen belyste både centrala ekonomiska begrepp och teorier om hur man skapar en organisation, där alla kan känna att man är en viktig kugge i den samlade verksamhetens resultat.

Utifrån medarbetarnas engagemang under utbildningen och de teorier som presenterades har Krambos styrelse beslutat att organisationen ska ses över

för att skapa bättre incitament för engagemang hos all personal, så att man i vardagen känner att man är en viktig del av bolagets utveckling, och därmed kan också trivseln öka bland alla medarbetare. Organisationsöversynen beräknas pågå 2019.

Vi har de senaste åren brutit trenden med stigande sjuktal. År 2018 innebar ett litet steg tillbaka jämfört med 2017, men inte alarmerande. Vi fortsätter att arbeta förebyggande med exempelvis friskvårdsdag och propagerar för friskvårdsaktiviteter.

Uppföljning av mål

De övergripande målområdena är

- nöjd kund
- god kvalitet
- attraktiv arbetsgivare
- ekonomi.

Nöjd kund

Nöjd kund mäts genom en kundenkät där hyresgästerna, kunderna, betygsätter Krambo på en femgradig skala. Målet är att 75 procent av kunderna ska vara nöjda med Krambo som hyresvärd. År 2015 visade enkäten att 63 procent var nöjda, 27 procent varken eller och 10 procent var missnöjda. Den nya mätningens resultat var i paritet med den förra.

God kvalitet

Krambo skrev på *Klimatinitiativet*, ett miljöprogram initierat av SABO (Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag), där alla allmännyttiga företag som är intresserade kan välja att gå med. Bolaget förbinder sig att sträva mot en minskad energianvändning med 30 procent till 2030. Referensår är 2007. *Klimatinitiativet* är en uppföljare av *Skåneinitiativet*, där 105 allmännyttiga bostadsföretag sparade 4,7 TWh på tio år.

Krambo arbetar ständigt med att modernisera och förbättra anläggningarna och mäter energi-användningen. För att kunna jämföra mellan åren graddagskorrigeras förbrukningen. Mellan 2017 och 2018 minskade värmeförbrukningen med 5,3 procent, elförbrukningen med 1,9 procent och vattenförbrukningen med 0,6 procent.

Underhållsmålet är att kunna avsätta 130 kr/m², vilket nåddes 2018 då bolaget reparerade och underhöll för cirka 150 kr/m² (212 kr/m² inklusive komponentinvesteringar).

Attraktiv arbetsgivare

Målet innefattar dels ett nöjd-medarbetar-index som ska vara högre än 75, dels frisknärvaron som ska vara högre än 96 procent. Det finns olika sätt att mäta frisknärvaro, varför begreppet kan vara svårt att jämföra mellan olika verksamheter och företag. I detta fall är frisknärvaro motsatsen till sjukfrånvaro, och man förutsätts vara frisk om man är närvarande (även om det i praktiken inte alltid stämmer). Frisknärvaron var 93,1 procent (93,4).

En variant av den traditionella medarbetarenkäten genomfördes, där enskilda områden mäts löpande med riktade frågor. De skickas ut via webben eller i en app och medarbetarna svarar på frågor om sin arbetssituation. Syftet är att snabbare kunna återkoppla, åtgärda och förbättra eventuella missförhållanden och ta tillvara synpunkter.

Ekonomi

Krambo har två ekonomiska mål att förhålla sig till, soliditet och resultat. Soliditeten ska vara minst 15 procent och resultatet ska motsvara minst kommunens internränta på bundet eget kapital. År 2018 motsvarade det cirka 1 400 tkr. Soliditeten vid årsslutet var 11,7 procent och resultatet blev 3 249 tkr före bokslutsdispositioner.

Sammanställning mål och måluppfyllelse

Målområden	Mål	Måluppfyllelse
Nöjd-kund-index, i procent	> 75	Målet uppfylldes inte vid senaste mätningen 2018 där NKI blev 70, lika som mätningen 2015.

God kvalitet

Målområden	Mål	Måluppfyllelse
Underhåll och reparationskostnader	130 kr/m ²	150 kr/m ² , inklusive reparationer. 212 kr/m ² , inklusive reparationer och komponentinvesteringar.
Minskad energianvändning	30 procent minskad energianvändning till 2030 samt helt fossilfri verksamhet till 2030.	År 2018 fortsatte energianvändningen att minska jämfört med föregående år.

Attraktiv arbetsgivare

Målområden	Mål	Måluppfyllelse
Frisknärvaro i procent	96	93,1
Nöjd-medarbetar-index i procent	> 75	Mättes inte 2018. År 2019 tas frågor fram till den löpande medarbetarundersökningen som kan spegla ett NMI.

Ekonomi

Målområden	Mål	Måluppfyllelse
Soliditet i procent	>15	11,7
Resultat, tkr	>1 400	3 249 före bokslutsdispositioner.

Uppföljning av ekonomiskt resultat

(mnkr)	2017 Utfall	2018 Utfall	2018 Budget	2018 Avvikelse utfall/budget	2018 Prognos	2018 Avvikelse utfall/prognos
Intäkter	257,2	261,9	254,9	7,0	257,9	4,0
Personalkostnader	46,9	50,2	49,0	- 1,2	49,0	- 1,2
Övriga kostnader	213,9	218,3	204,2	- 14,1	206,2	- 12,1
Summa (intäkter-kostnader)	- 3,6	- 6,6	1,7	- 8,3	2,7	- 9,3

Krambo uppvisade ett negativt nettoresultat på 6,6 mnkr efter bokföringsmässiga avskrivningar, vilket var 8,3 mnkr lägre än budget. Årsresultatet var drygt 9 mnkr sämre än delårsprognosen i augusti och 3 mnkr lägre än resultatet 2017. Avvikelsena mellan årets resultat och budget samt prognos förklaras av att i budget och prognos beräknades inget utfall av bokföringsmässiga avskrivningar.

Resultatet före bokslutsdispositioner uppgick till drygt 3 mnkr.

Kramfors Industri AB, KIAB

Ordförande: Micael Melander (S)

Vd: Per Eriksson

Bolaget har som syfte att främja näringslivet i Kramfors kommun genom att medverka till att näringslivets lokalbehov tillgodoses. Bolaget ska också medverka till att nya företag bildas.

Vd summerar året

Under året gick bolagets vd Tomas Jansson i pension och Per Eriksson, vd för Krambo, tog över.

Anledningen till beslutet att ha samma verkställande direktör i både Krambo och KIAB föranleddes av kommunfullmäktiges beslut om ändrad inriktning

för bolagen och delningsbeslutet som Kommunhus AB:s styrelse fattat. När delningen av Krambo är genomförd efter första kvartalet 2019, kommer Krambos organisation att sköta båda bolagen. Syftet är att inte bygga upp dubbla administrationer och därmed belasta det samlade fastighetsbeståndet med ytterligare overheadkostnader.

Inga större underhållsprojekt genomfördes 2018. Bolaget fokuserade på reparationer och yttre skötsel. Vintern var ovanligt snörik, vilket påverkade driftkostnaderna negativt.

Ekonomi

(mnkr)	2017 Utfall	2018 Utfall	2018 Budget	2018 Avvikelse utfall/budget	2018 Prognos	2018 Avvikelse utfall/prognos
Intäkter	15,8	7,1	6,9	0,2	6,9	0,2
Personalkostnader	3,0	2,0	1,8	-0,2	1,8	-0,2
Övriga kostnader	4,7	5,2	4,5	-0,7	5,4	0,3
Summa (intäkter-kostnader)	8,1	-0,1	0,6	-0,7	-0,3	0,3

KIAB uppvisade ett negativt nettoresultat på 0,1 mnkr efter bokföringsmässiga avskrivningar, vilket var 0,7 mnkr lägre än budget. Årsresultatet var 0,2 mnkr bättre än delårsprognosen i augusti och drygt 8 mnkr lägre än resultatet 2017. Avvikelserna mellan årets resultat och budget samt prognos förklaras av att i budget och prognos beräknades inget utfall av bokföringsmässiga avskrivningar. Avvikelsen jämfört med 2017 berodde i huvudsak på att KIAB erhöll ett koncernbidrag på knappt 9 mnkr då.

Resultatet 2018 före bokslutsdispositioner uppgick till -0,7 mnkr. Det negativa resultatet berodde exempelvis på lägre hyresintäkter och ökade kostnader för reparation och underhåll.

Kramfors Mediateknik AB

Ordförande: Rainor Melander (S)

Vd: Anders Rodin

Bolagets verksamhet är att bygga och förvalta data- och telekommunikationsnät samt att mot ersättning upplåta näten på marknadsmässiga villkor. Bolaget ska också långsiktigt trygga kommunens behov av infrastruktur för koppar, fiber och tele.

Viktiga händelser

Stora investeringar gjordes i stadsnätet och många hushåll kunde anslutas till fibernätet. Trots det är det fortfarande många hushåll i kommunen som

saknar bra uppkoppling, vilket gör att det fortfarande finns ett stort behov av utbyggnad.

Både kommersiella och bidragsfinansierade projekt pågick i stora delar av kommunen, där Klockestrand, Bollstabruk, Angsta och Styrnäs är några av orterna där arbeten bedrevs. Kommunala verksamhetslokaler och hyresfastigheter i områdena fiberanslöts.

Vid halvårsskiftet beviljade Jordbruksverket ett bidragsprojekt i Bjärträ med omnejd, vilket ger möjlighet att bygga fiber till hushållen. Under hösten gjordes också nya bidragsansökningar och för dem kommer länsstyrelsen med besked i början av 2019.

Ekonomi

(mnkr)	2017 Utfall	2018 Utfall	2018 Budget	2018 Avvikelse utfall/budget	2018 Prognos	2018 Avvikelse utfall/prognos
Intäkter	12,0	17,1	12,1	5,0	20,0	- 2,9
Personalkostnader	3,8	4,3	4,3	0,0	4,3	0,0
Övriga kostnader	8,2	12,9	7,3	- 5,6	10,6	- 2,3
Summa (intäkter-kostnader)	0,0	- 0,1	0,5	- 0,6	5,1	- 5,2

Mediateknik uppvisade ett negativt nettoresultat efter bokföringsmässiga avskrivningar på knappt 0,1 mnkr, vilket var 0,6 mnkr lägre än budget. Årsresultatet var 5,1 mnkr sämre än delårsprognosen i augusti och i nivå med resultatet 2017. Avvikelserna mellan årets resultat och budget samt prognos förklaras av att i budget och prognos beräknades inget utfall av bokföringsmässiga avskrivningar.

Resultatet före bokföringsmässiga avskrivningar uppgick till 5 mnkr. Rörelseintäkterna landade på strax över 17 mnkr och överträffade budget med

5 mnkr. Det fanns flera orsaker till det positiva resultatet. Bolaget är inne i en expansiv fas med stora investeringsprojekt. Den främsta anledningen till ökningen

av nettoomsättningen var ökade anslutningsintäkter för fiberinstallationer. Både flera nya projekt och en del från 2017 blev färdiga och togs in i resultatet. De nya projekten genererade dessutom större intäkter än budget.

Med ett större kundunderlag ökade också nätintäkterna, vilket bidrog positivt till resultatet.

Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalen (33 %)

Direktionsordförande: Rune Danielsson (S)

Räddningschef: Andreas Hoff

Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalen (HKÅ) är ett kommunalförbund mellan Sollefteå, Kramfors och Härnösand. Förbundet ska svara för den gemensamma verksamheten inom området skydd mot olyckor åt medlemskommunerna, i enlighet med vad som åligger var och en.

Räddningschefen summerar året

Det som gjorde 2018 till ett ovanligt år var skogsbränderna. Vi har aldrig upplevt en liknande sommar, med så många pågående insatser samtidigt. Organisationen var under en period väldigt ansträngd och bristen på brandmän var tydlig. Tack vare ett fantastiskt engagemang från personal och samverkanspartners lyckades vi hantera bränderna på ett tillfredsställande sätt. Under hösten har mycket tid fått läggas på att summera, återställa utrustning och följa upp sommarens alla insatser.

I övrigt kan vi konstatera att vi nådde tre av våra fyra verksamhetsmål. Vi mötte 6 000 personer som på olika sätt fick information om hur bränder och andra olyckor kan förebyggas. Många av våra aktiviteter i form av utbildningar, skötsel av handbrandsläckare och kontakten med barn och unga utförs av personal i utryckningstjänst, vilket skiljer oss från många andra räddningstjänster.

Vi nådde även alla våra finansiella mål och summerar året med ett överskott. Förklaringen ligger i ersättningen från staten efter sommarens skogsbränder. Ersättningen översteg våra direkta kostnader för insatserna, eftersom vi fick viss ersättning för slitage.

Vi mötte en del utmaningar när det gällde personalförsörjningen, både för heltid och i RIB (räddningspersonal i beredskap). Organisationen har ett rekryteringsbehov efter att vi har genomgått och fortfarande genomgår en generationsväxling, där många medarbetare har möjlighet att gå i pension. Det, i kombination med att rörligheten i branschen har ökat, leder till att vi konstant försöker rekrytera ny brandpersonal.

Inför 2019 kommer organisationen att titta på ett utökat operativt samarbete med övriga räddningstjänster i länet.

Uppföljning av mål

1. Under 2018 ska 100 % av inkommande larm som definieras som räddningstjänst rendera en insats.

Organisationen hade resurser tillgängliga för att kunna åka på alla insatser (1 365 stycken inklusive i väntan på ambulans, IVPA) som inkom till SOS och definierades som räddningstjänst. Antalet låg något lägre än de senaste två åren.

Målet anses uppfyllt.

2. Minst 130 tillsyner ska utföras under året.

År 2018 handlades 126 ärenden om tillsyn.

Målet anses inte uppfyllt.

3. Minst 1 500 personer ska utbildas under året.

Förbundet utbildade 2 047 personer i olika olycksförebyggande utbildningar.

Målet anses uppfyllt.

4. Under 2018 ska HKÅ träffa minst 2 400 barn och ungdomar.

Räddningstjänsten träffade 3 779 barn och ungdomar i samband med utbildningar och informationstillfällen.

Målet anses uppfyllt.

Kommentar verksamhetsmål

År 2018 nåddes 3 av 4 verksamhetsmål.

Sommarens skogsbränder ställde beredskapen på prov och organisationen fick lösa vissa insatser med väldigt få brandmän och med begränsade resurser. Tack vare personalens engagemang och god samverkan med andra aktörer nåddes målet om att samtliga inkommande larm ska rendera en insats.

Tillsynsmålet var 130, och 126 tillsyner genomfördes. En bidragande faktor till att målet inte uppnåddes var att under sommaren fokuserades hela räddningstjänsten på att bekämpa skogsbränder. Dessutom resulterade en hög andel av tillsynerna (cirka 50 procent) i efterarbete, eftersom tillsynsobjekten bedömdes ha ett oskäligt brandskydd. Efterarbetet försvårades en period, när ett nytt verksamhetssystem infördes.

Framförallt antalet kommunanställda som utbildades ökade sedan 2017. När det gäller målet om ungdomar var skolutbildningar, besök av förskolor och BRÅ-dagarna populära.

Finansiella mål

1. Årets resultat ska uppgå till minst 0,01 % av omsättningen.

Årets resultat var ett överskott på 3,5 mnkr.

Målet anses uppfyllt.

2. Årets avskrivningar ska inte överskrida budgeterad avskrivning.

Årets avskrivningar var lägre än de budgeterade (3,71/3,79 mnkr).

Målet anses uppfyllt.

3. Årets investeringar ska göras med eget kapital.

Alla investeringar skedde med eget kapital.

Målet anses uppfyllt.

Kommentar finansiella mål

De 3 finansiella målen uppfylldes. Det ekonomiska resultatet var ett överskott på 3,5 mnkr, vilket översteg det finansiella målet på 0,01 procent (10 tkr).

Kostnaderna för sommarens skogsbränder var stora och ledde till att resultatet avvek från budgeten på flera poster. Genom den statliga garantin fick organisationen ersättning för personal och alla direkta utgifter, till exempel helikoptrar, men även för slitage och drift av alla fordon och utrustning som användes. Eftersom ersättningen även inkluderade slitage, översteg det erhållna beloppet den faktiska kostnaden som förbundet hade. Det ledde till ett positivt resultat trots kostnaderna under sommaren. Däremot kan följderna bli att utrustning måste restaureras och bytas ut tidigare än planerat. Totalt erhöles cirka 8,3 mnkr via den statliga garantin.

Årets avskrivningar översteg inte de budgeterade. Alla investeringar skedde med egna medel, det vill säga utan nya lån.

Ekonomi

(mnkr)	2017 Utfall	2018 Utfall	2018 Budget	2018 Avvikelse utfall/budget	2018 Prognos	2018 Avvikelse utfall/prognos
Intäkter	84,7	96,0	85,2	10,8	93,0	3,0
Personalkostnader	52,2	58,1	55,0	-3,1	57,2	-0,9
Övriga kostnader	31,6	34,4	30,2	-4,2	37,0	2,6
Summa (intäkter-kostnader)	0,9	3,5	0,0	3,5	-1,2	4,7

Intäkter

Normalt utgörs 90 procent av förbundets totala intäkter av medlemskommunernas bidrag. Resterande intäkter är avgifter i samband med myndighetsutövning, försäljning av olika tjänster samt ersättningar för till exempel hyror.

År 2018 var intäkterna högre än normalt. Det berodde på den statliga ersättningen och ersättningen från de tre kommunerna efter sommarens skogsbränder, totalt 10,2 mnkr.

Bortsett från ersättningen för sommaren, låg intäkterna på den budgeterade nivån. Intäkterna för automatlarm minskade, vilket var förväntat, men minskningen blev något mindre än budgeterat. Minskningen berodde främst på att flera asylboenden, som haft ett stort antal felaktiga larm, lades ner. Även intäkterna för extern utbildning var något högre än budgeterat.

Kostnader

Av förbundets totala kostnader står personalkostnaderna för cirka 75 procent, såsom löner, arvoden, arbetsgivaravgifter och pensioner. Resterande 25 procent handlar framförallt om driftskostnader för att kunna upprätthålla verksamheten, såsom hyror, inventarier, fordon samt underhåll och drift av maskiner.

Resultatet 2018 visade att personalkostnaderna översteg budgeten med 3 mnkr. Det var helt en följd av skogsbränderna, där många RIB-anställda (räddningspersonal i beredskap) togs i anspråk och heltidspersonal fick arbeta mycket övertid. Under sommaren köptes även helikoptertjänster in för knappt 3 mnkr.

Övriga kostnader låg ganska väl i nivå med budget.

Höga Kusten Airport AB (50 %)

Ordförande: Gudrun Sjödin (S)

Vd: Per Enroth

Höga Kusten Airport AB bedriver flygplatstjänst som innefattar trafikledning, flygplatsräddningstjänst, fälthållning, ramptjänst, tankning, stationstjänst samt drift av flygplatsens byggnader och anläggningar. Verksamheten bedrivs i huvudsak med egen personal. Inhyrd personal utför en del säkerhetskontroller och ersätter personal vid sjukdom och semester.

Ändamålet med bolaget är att främja flygtrafik till och från Höga Kusten Airport för att tillgodose invånarnas och näringslivets behov av flygresor.

Verksamheten ska bedrivas enligt kommunala principer och med affärsmässiga förutsättningar. Flygsäkerheten är prioriterad framför andra mål. Flygplatsen arrenderas av kommunen.

Vd summerar året

I början av 2018 trafikerade Nextjet Höga Kusten Airport. Ett arbete pågick för att utveckla flyglinjen. Eftersom Nextjet hade ekonomiska problem, drog det hela ut på tiden och i maj försattes Nextjet i konkurs.

Ett intensivt arbete inleddes för att hitta en operatör beredd att flyga på Höga Kusten Airport. Bolaget Amapola hade fått i uppdrag av Trafikverket att starta passagerartrafik på Lycksele, Hemavans och Vilhelmina flygplatser. I samband med det kontaktade vi Amapola och bolaget var intresserat av att också trafikera Höga Kusten Airport, vilket skedde i augusti.

Nextjets konkurs innebar att flygplatsen stod utan trafik från den 17 maj till den 12 augusti.

Personalen tog ut sparad semester, flera sökte tjänstledigt utan lön och ställde upp för flygplatsen för att minska kostnaderna under stilleståndet.

Vi samarbetade med Höga Kusten Destinationsutveckling och Höga Kusten Turism för att öka antalet turistresenärer. Arbetet pågår med att ta fram olika paket som vi kan erbjuda i samarbete med Amapola och Direktflyg till Höga Kusten Airport och Höga kusten.

Nyckeltal

Oanmälda stickprov

Flygplatsens system för kontroll av effektivitet och åtgärder i säkerhetskontrollen ska se till att luftfartsskyddet lever upp till myndighetens krav när det gäller förbjudna föremål inom säkerhetskontrollerat område. Kontrollen sker genom systematisk uppföljning av stickprov i form av oanmälda tester med förbjudna föremål.

Målet är att minst 4 stickprov och tester med förbjudna föremål genomförs på person, i bagage och inom säkerhetskontrollerat område. År 2018 genomfördes 7 stickprov.

Passagerarantal

År 2018 flög 7 440 passagerare till och från Höga Kusten Airport.

Ekonomi

(mnkr)	2017 Utfall	2018 Utfall	2018 Budget	2018 Avvikelse utfall /budget	2018 Prognos	2018 Avvikelse utfall/prognos
Intäkter	18,4	31,5	20,3	11,2	26,3	5,2
Personalkostnader	10,4	11,4	12,5	1,1	11,0	-0,4
Övriga kostnader	8,0	20,1	7,8	-12,3	17,1	-3,0
Summa (intäkter-kostnader)	0,0	0,0	0,0	0,0	-1,8	1,8

Ombyggnaden av säkerhetskontroll och incheckning slutfördes med två nya röntgenmaskiner för säkerhetskontroll. En ny snöslunga köptes in. Flygplatsen fakturerade flygplatsavgifter från 2017 och tog över bränsleförsäljning från Air BP. Intäkterna uppgick till 4,2 mnkr och härrörde från flygplatsavgifter och bränsleförsäljning. En stor satsning på marknadsföring gjordes för att motverka effekterna av Nextjets konkurs. Till följd av konkursen uppstod en kundförlust på 6,7 mnkr. Den balanseras delvis av tidigare års överavskrivningar och genom ökat driftsbidrag från ägare.

Viktiga händelser

I mars blev ombyggnaden av säkerhetskontrollen och incheckningen klar. Det var uppskattat av både resenärer och anställda, eftersom det blev bättre med utrymme i säkerhetskontrollen och kontrollerna underlättas.

Flygplatsen utökade samarbetet med Företagarna Kramfors och inledde en process med att bilda ett flygråd i samarbete med Handelskammaren Mittsverige.

Nextjets konkurs påverkade verksamheten och ledde bland annat till ett lågt passagerarantal.

Revisionsberättelse 2018

Vi, av fullmäktige utsedda revisorer har granskat den verksamhet som bedrivits i styrelse och nämnder samt genom utsedda lekmannarevisorer den verksamhet som bedrivits i kommunens företag. Granskningen har utförts av sakkunniga som biträder revisorerna.

Styrelse och nämnder ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande mål, beslut och riktlinjer samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten. De ansvarar också för att det finns en tillräcklig intern kontroll och återredovisning till fullmäktige.

Revisorerna ansvarar för att granska verksamhet, intern kontroll och räkenskaper samt att pröva om verksamheten bedrivits enligt fullmäktiges uppdrag och mål samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.

Granskningen har utförts enligt kommunallagen, god revisionsred i kommunal verksamhet och kommunens revisionsreglemente. Granskningen har haft den omfattning och inriktning samt givit det resultat som redovisas i bilagan "Revisorernas redogörelse".

Vi bedömer att bistånds-, arbetsmarknads- och socialservicenämnden inte har bedrivit verksamheten på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt eftersom tillräckliga åtgärder inte har vidtagits för att klara 2018 års budget. Nämnden redovisar för räkenskapsåret underskott med - 43,7 mkr. Beslut om vidtagna åtgärder för att få en ekonomi i balans uppgår enbart till ca 10 mkr för år 2018.

Vi bedömer sammantaget att styrelse och övriga nämnder i Kramfors kommun har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Vi är oroade över resultatutvecklingen och anser att det är viktigt att kommunen vidtar tillräckliga åtgärder för att klara budgeten.

Vi är särskilt oroade över resultatutvecklingen för barn-, kultur- och utbildningsnämnden. Det är viktigt att nämnden (numera bildningsnämnden) tillser att de åtgärder som föreslagits också vidtas för att få en ekonomi i balans. Vi är även kritiska till att utfallet för år 2018 avviker kraftigt från den prognos som nämnden lämnade per 2018-08-31.

Vi bedömer att balanskravsredovisningen inte överensstämmer med lagstiftningens intentioner genom att kommunstyrelsen föreslår att årets underskott, - 52 mnkr, inte ska återställas med hänvisning till synnerliga skäl. Vår bedömning är att synnerliga skäl inte föreligger då kommunen inte har en stark finansiell ställning. Vi bedömer att räkenskaperna till övriga delar är rättvisande.

Vi konstaterar att kommunstyrelsen inte följt upp och utvärderat den interna kontrollen för kommunen. Vi bedömer baserat på årets granskning att kommunstyrelsens och nämndernas interna kontroll behöver förstärkas.

Vi bedömer sammantaget att resultatet enligt årsredovisningen inte är förenligt med de finansiella mål och verksamhetsmål som fullmäktige uppställt.

Ansvarsprövning

Kommunstyrelsen

Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för kommunstyrelsen samt enskilda ledamöter i styrelsen.

Miljö- och byggnämnd

Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för miljö- och byggnämnden samt enskilda ledamöter i nämnden.

Barn-, kultur- och utbildningsnämnden (BKU-nämnden)

Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för BKU-nämnden samt enskilda ledamöter i nämnden.

Bistånds-, arbetsmarknads och social servicenämnd (BAS-nämnden)

Vi riktar anmärkning mot BAS-nämnden för bristande styrning och uppföljning samt intern kontroll över ekonomin för år 2018.

Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för BAS-nämnden samt enskilda ledamöter i nämnden.

Överförmyndarnämnden

Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för överförmyndarnämnden samt enskilda ledamöter i nämnden.

Valnämnden

Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för valnämnden samt enskilda ledamöter i nämnden.

Vi avstyrker att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag att inte återställa årets underskott enligt balanskravsutredningen. Vi tillstyrker att fullmäktige i övrigt godkänner kommunens årsredovisning för 2018.

Vi återoppar bifogade redogörelse och rapporter.

Kramfors kommun 2019-04-12¹

Bertil Wiklund
Ordförande

Sven Ahlin
Vice ordförande

Kerstin Bengtsson

Lennart Hallberg

Christine Högberg

Gun Larsson

Dan Wikner

Till revisionsberättelsen hör bilagorna:

Revisorernas redogörelse
De sakkunnigas rapporter
Granskningsrapporter från lekmannarevisorerna
Revisionsberättelser

¹ Stig Perbo har inte deltagit i revisionens arbete under året.
Fyllnadsval har inte skett för en revisor varför posten är vakant.

